

Valla tänased kulud, homsed plaanid.

Loe lk 3

Kuidas läks Saaremaa turismisuvi?

Loe lk 5

Joogivee teekond ja kvaliteet: Martin Haug selgitab

Loe lk 8-9

Lääne-Eesti saared ja rannikuala kutsuvad riiki looma eraldi konkurentsivõime programmi

Lääne-Eesti saarte ja rannikuala omavalitsused ning ettevõtlus- ja arendusorganisatsioonid tegid vabariigi valitsusele ja riigikogule ettepaneku käsitleda Lääne-Eesti saari ja rannikupiirkonda Eesti järgmise Euroopa Liidu rahastusperioodi ning Riigiplaan 2028+ kujundamisel eraldi territoriaalse fookuspiirkonnana.

„Lääne-Eesti saared ja rannikuala ei vaja toetust selleks, et jääda ääremaaks. Piirkond vajab tingimusi, mis võimaldavad ettevõtetel investeerida, kasvada, eksportida ja luua suuremat lisandväärtust,“ kirjutavad ühispoordumises seitse kohalikku omavalitsust ja kuus kohalikku ettevõtlus- ja arenguorganisatsioon.

Ühispoordumise eesmärk on jõuda selleni, et saarelisusest ja rannikupiirkondade asukohast tulenevaid püsivaid konkurentsipiiranguid arvestataks senisest selgemalt riigi investeringute, ettevõtlusmeetmete, ühenduste ja regionaalpoliitika kujundamisel.

Euroopa Komisjon võttis 2026. aasta juunis vastu Euroopa Liidu esimese saarte strateegia ning Euroopa Liidu rannikukogukondade strateegia. Mõlemad tunnistavad saarte ja rannikualade territoriaalseid eripärasid ning kutsuvad liikmesriike üles arvestama nendega järgmise rahastusperioodi poliitika ja investeringute kujundamisel.

Pöördumise algatajad rõhutavad, et küsimus ei ole saarte ja rannikuala ettevõtjatele nende asukoha kompenseerimises, vaid võrdsemate konkurentsitingimuste loomises olukorras, kus Ida-Virumaal ja Kagu-Eestil oma erimeetmed juba on. Saartel tegutsevate ettevõtete jaoks tähendavad meri ja piiratud ühendused püsivalt suuremaid transpordi- ja logistikakulusid, väiksemat siseturgu ning keerulisemat ligipääsu tööjõule, turgudele ja teenustele. Samuti mõjutavad piirkonna konkurent-

sivõimet energia- ja sidevõrkude piirangud ning kõrgemad taristu- ja ehituskulud.

Saaremaa vallavanema Rainer Antsaare sõnul on praegu õige hetk, et saarte eripära jõuaks Eesti järgmise kümnendi investeerimisotsustesse. „Saarelisus ei ole ajutine regionaalne probleem, vaid püsiv konkurentsitingimus. Meri jääb meie ümber ka järgmisel rahastusperioodil. Seetõttu ei piisa sellest, kui saarte eripära strateegiates üksnes tunnistatakse. See peab väljenduma riigi investeringutes, ettevõtlusmeetmetes ja ühenduste arendamises. Riigiplaan 2028+ annab võimaluse teha selles põhimõtteline muutus,“ ütles Antsaar.

Hiumaa vallavanem Hergo Tasuja rõhutab, et Eesti regionaalpoliitikas tuleb liikuda üheaoliselt lahendustelt piirkondade tegelikke erinevusi arvestava lähenemise poole. „Võrdsed võimalused ei tähenda seda, et kõikidele Eesti piirkondadele rakendatakse täpselt ühesuguseid lahendusi. Kui lähteotsusioon ja arengutakistused on erinevad, peavad ka poliitikameetmed suutma neid erinevusi arvestada. Riik on seda põhimõtet teiste Eesti piirkondade puhul juba rakendanud. Sama loogika peab kehtima ka Lääne-Eesti saarte ja rannikuala puhul,“ ütles Tasuja.

Pöördumises viidatakse ka regionaalse arengu tegevuskava seirele (RETK), mille järgi on Lääne-Eesti mitmes võtmenäitajas Eesti madalaima majandustulemusega piirkond. Näiteks on kaupade ja teenuste eksport ettevõtte kohta vaid veidi üle 40% Eesti keskmisest ning SKT hõivatu kohta ulatub napilt üle 60% Euroopa Liidu keskmisest. Samas on piirkonnas tugev ettevõtlus- ja tootmisbaas ning märkimisväärne kasvupotentsiaal muu hulgas toiduainetööstuses, meretööstuses ja -tehnoloogias, elektroonikas, sinimajanduses, taastuvenergeetikas ja turismis.

Haapsalu linnapea Olavi Sei-

Ühispoordumise eesmärk on seista selle eest, et saarte ja rannikupiirkondade eripärad oleksid riigi investeringute ja regionaalpoliitika kujundamisel senisest paremini arvesse võetud. FOTO: Priidu Saart

ÜHISPOORDUMISELE ALLA KIRJUTANUD OMAVALITSUSED:

Saaremaa vald
Muhu vald
Ruhnu vald
Hiiumaa vald

Haapsalu linn
Lääne-Nigula vald
Vormsi vald

ETTEVÕTLUS- JA ARENDUSORGANISATSIOONID:

Saare Arenduskeskus SA
Saaremaa Ettevõtjate Liit MTÜ
Hiiumaa Arenduskeskus SA

Hiiumaa Ettevõtjate Liit MTÜ
Läänemaa SA
Saarte Energiaagentuur MTÜ

FAKTID:

- SKT hõivatu kohta: Lääne-Eesti 60%, Põhja-Eesti 120%+ EL keskmisest
- Eksport ettevõtte kohta: Lääne-Eesti 40% vs Põhja-Eesti 110%
- Lisandväärtus ettevõtte kohta: Lääne-Eesti 60% vs Kirde-Eesti 140%

soneni sõnul tuleb Lääne-Eesti saari ja rannikut käsitleda tervikliku majandusruumina. „Lääne-Eesti saared ja rannikuala on omavahel tihedalt seotud ning meie ettevõtlust, tööjõudu ja inimeste igapäevaelu mõjutavad samad ühenduvuse ja ligipääsetavuse küsimused. Me ei räägi ääremaast, mida tuleb lihtsalt toetada, vaid piirkonnast, millel on tugev majanduslik potentsiaal. Riigi ülesanne on aidata luua tingimused, kus see potentsiaal saab realiseeruda investeringutes, ekspordis ja hästi tasustatud töökohtades,“ ütles Seisonen.

Ühispoordumises tehakse ettepanek luua Lääne-Eesti saarte ja rannikuala konkurentsivõime programm, mille üks keskne osa oleks piirkonda suunatud ettevõtlus- ja investeringumeede.

Lisaks soovitakse pikaajalist ühenduvuse arenguplaani, mis hõlmaks parvlaeva-, lennu-, rongi-, sadama-, energia- ja andmesideühendusi. Samuti tehakse ettepanek rakendada Eesti poliitikakujundamises nn *island-proofing*-põhimõtet ehk hinnata oluliste riiklike poliitikaalvdkondade, regulatsioonide,

8 ETTEPANEKUT RIIGILE

- Eraldi fookuspiirkond
- Konkurentsivõime programm
- Ühenduvuse arenguplaan
- Island-proofing-põhimõte
- Paindlikumad ettevõtlustoetused
- Suurem kriisikindlus
- Piirkonna suurem kaasamine
- Energia- ja salvestusinvesteringud

maksude, tasude ja investeerimisotsuste mõju saartele ning saarelisusest tulenevale konkurentsivõimele.

Pöördumine rõhutab vajadust arvestada saarte ja rannikuala strateegilise tähtsusega kriisikindluse, energiajulgeoleku, transpordi, side ja muu kriitilise taristu investeringute planeerimisel ning kujundada piirkonna vajadustele vastavaid energia- ja investeerimismeetmeid.

Pöördumise esitajate sõnul on järgmise Euroopa Liidu rahastusperioodi ja Riigiplaan 2028+ kujundamine võimalus, mida Eesti ei tohiks kasutamata jätta.

Sõiduplaanide muudatused maakonnaliinidel

- **Liin nr 2211** (Lümanda–Riksu–Koimla–Sake–Ütsa–Lümanda) muudetakse ettetellimisel liiniks, kuna ei olnud regulaarseid kasutajaid.
- **Maakonnaliin nr 5112** (Valjala–Masa–Piimatööstus–Kuressaare) muudetakse ettetellimisel liiniks, kuna ei olnud regulaarseid kasutajaid.
- **Maakonnaliini nr 6203** (Kuressaare–Suure-Rootsi–Kuressaare) pärastlõunane väljumine muudetakse 15 minutit hilisemaks, et õpilased jõuaksid bussile.
- **Maakonnaliini nr 2311** suvisele ja talvisele sõiduplaanile lisatakse Kingu peatus.
- **Leisi suuna maakonnaliinidele nr 4103, 4105-1, 4105-2, 4105-3, 4205-1, 4205-2, 4206, 4208-1, 4208-2, 4902-1, 4902-1, 4903**, mis sõidavad Kuressaarde, lisatakse Roonimäe peatuses väljumise võimalus.

Rohkem infot: saaremaavald.ee/1-oktoobrist-muutuvad-mitme-maakonnaliini-soiduplaanid

VALD ARVUDES

Saaremaa vald numbrites septembris 2026

Septembris registreeriti Saaremaa vallas 15 sündi ja 26 surma, loomulik iive –11. Rahvastikuränne oli samuti negatiivne: valda saabus elama 45 inimest, lahkus 74 inimest, rändesaldo –29.

Kokku vähenes Saaremaa valla elanike arv septembris 40 inimese võrra.

Aasta alguses elas Saaremaa vallas 31 985 inimest, 1. oktoobri seisuga oli elanike arv 31 465.

Ave Saat
rahvastikutoimingute peaspetsialist

KÜLAVANEMAD

Tiirimetsa, Lassi, Metsalõuka, Möldri külade üldkoosolek külavanema valimiseks toimub teisipäeval, 24. novembril kell 18 Tiirimetsa koolimajas.

Aasta isa 2026 konkurss ootab kandidaate

Naiskodukaitse Saaremaa ringkond kuulutas koostöös Saaremaa vallavalitsuse, ajalehe Saarte Hääl ja Kadi raadioga välja aasta isa 2026 konkursi. Juubeliaastat tähistav konkurss toimub tänavu juba 20. korda ning selle eesmärk on leida ja tunnustada Saare maakonna tublit ja eeskujulikku isa.

Aasta isa kandidaadiks saab esitada väärika Eesti Vabariigi kodaniku, kes on rahvastikuregistri järgi Saare maakonna elanik ning kelle peres kasvab vähemalt kaks last. Lapsed võivad olla ka kasu- või võoraslapset. Lisaks pererollile hinnatakse kandidaatide panust kogukonda ja ühiskonda laiemalt, sest aasta isa tiitel on ühiskondlik tunnustus.

Kandidaate võivad esitada nii eraisikud kui ka organisatsioonid kuni 16. oktoobrini. Seda saab teha elektrooniliselt või posti teel. Elektrooniline ankeet on leitav aadressil www.kadi.ee/aastaisa.

Esitamisel tuleb märkida kandidaadi nimi, vanus, perekonnanime, elukoht, laste arv, kontaktandmed ning kuni 150-sõnaline põhjendus, miks just see kandidaat väärib Saare maakonna aasta isa tiitlit.

Aasta isa 2026 kuulutatakse välja isadepäeva nädalal Kuressaare raekojas.

Aasta isa konkursi on Saaremaal korraldatud alates 2007. aastast. Varasemad tunnustuse saajad on olnud teiste seas Rene Reinsoo, Andres Sarjas, Peeter Paomees, Meelis Kuivjõgi, Aare Martinson, Tarmo Tool ja Jüri Linde.

KOMMENTAAR

Abivallavanem Laura Heinsaar:

See pöördumine ei lähtu soovist saada erikohtlemist, vaid vajadusest luua saarte ja rannikuala ettevõtjatele õiglasemad konkurentsitingimused. Järgmiste aastate jooksul tehakse otsuseid, mis mõjutavad Eesti investeringuid ja Euroopa Liidu vahendite kasutamist järgmisel kümnendil. Seetõttu on oluline, et saarte eripära oleks arvesse võetud juba nende otsuste kujundamise etapis.

Saaremaa areng sõltub sellest, kas siin tegutsevatel ettevõtetel on võimalik investeerida, eksportida ja luua uusi töökohti. Kui transpordi-, energia- ja ühenduvusküsimused jäävad lahendamata, piirab see otseselt kogu piirkonna konkurentsivõimet. Seetõttu peame oluliseks, et riik käsitleks Lääne-Eesti saari ja rannikuala järgmiste arenguplaanide koostamisel eraldi tähelepanu vajava piirkonnana.

VALLA-
VOLIKOGU

24.09.2026. AASTA ISTUNG

Enne päevakorra kinnitamist: Kuulati Tallinna tehnikaülikooli rektori ja ettevõtlusprorektori ettekannet kõrgkooli teaduse, õppe- ja arendustegevuse strateegilistest prioriteetidest.

Vastati volikogu liikmete küsimustele, mis puudutasid Lümanda põhikooli Kihelkonna tegevuskoha majutus- ja toitlustusteenusest saadud tuluseid; Lümanda põhikooli Kihelkonna tegevuskohas majutamisest keedumist õpuse Orkaan ajal; Saaremaa valla strateegilisi eesmärke aastatel 2025–2035; Saaremaa valla nimel alla kirjutatud „Saarte energiapöörde“ allkirjastamise õiguslikku mandaati; 2026. aastal valla eelarvesse ülelaekunud tulumaksu summade kasutamist ning abivallavanema esitatud väite põhjendatust.

EKRE fraktsiooni nimel esitati taotlus Saaremaa vallale olulise tähtsusega küsimuse arutelu läbiviimiseks. Arutelu teema on raadiosagedusliku elektromagnetkiirguse võimalikud tervise-mõjud.

Esitati arupärimine Lümanda keskusehoone ja Lümanda põhikooli kohta.

Istungil volikogu:

- Kinnitas Saaremaa valla 2026. aasta teise lisaeeelarve kogumahuga 2 234 921 eurot.
- Ei toetanud EKRE fraktsiooni esitatud määruse eelnõu, millega nähti ette sünnitoetuse suurendamist.
- Kuulas ära valimisliidu Terve Saaremaa nimel esitatud taotluse teha Saaremaa vallavolikogu nimel poliitiline avaldus teadmuslinnaku rajamise ja kõrghariduse tugevdamise kohta Saaremaal ja suunas selle teisele lugemisele.
- Muutis Saaremaa vallavolikogu 24. novembri 2022. a määrust nr 34 „Saare maakonna arengustrateegia 2022–2035 ning Saare maakonna tervise- ja heaolu-profiili 2022–2026 kinnitamine“.
- Kehtestas Läätsa külas Magasima detailplaneeringu.
- Kuulas ära EKRE fraktsiooni esitatud otsuse „Volituse andmine Saaremaa Vallavalitsusele valla üldplaneeringu eskiislahenduses esitatud tuuleenergeetika lahendusvariantide keskkonnamõjude ning võimalike taastuvenergeetika alternatiivide ja tingimuste täiendavaks analüüsimiseks“ eelnõu tutvustuse ja suunas selle teisele lugemisele.
- Kinnitas Saaremaa vallavalitsuse liikmeks ja abivallavanemaks Priit Riimi seoses Kristjan Tamme tagasiastumisega.
- Kuulas ära volikogu esimehe vastuse EKRE fraktsiooni arupärimisele, mis puudutas EKRE fraktsiooni poolt esitatud tuuleenergeetika mõjuhin-nanguid käsitleva arupärimise tagastamist.
- Kuulas ära volikogu esimehe vastuse EKRE fraktsiooni arupärimisele, mis puudutas Saaremaa valla üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise ajakohastamise vajadust ja tuuleenergeetika arendusalade keskkonnamõjudele vastavust.
- Kuulas ära vallavanema vastuse EKRE fraktsiooni arupärimisele, mis puudutas Saaremaa valla haridusvõrgustiku reformi.

Vallavalitsuse struktuur muutub, eesmärk jääb samaks

Rainer Antsaar
vallavanem

Kui inimene pöördub vallavalitsuse poole, ei huvita teda struktuuriskeem, vaid see, kuidas kiiresti õige inimeseni jõuda ja oma küsimusele vastus saada. Seetõttu ei ole kõige olulisem küsimus, mitu osakonda või ametikohta vallavalitsuses pärast muudatusi on, vaid see, mis muutub inimese jaoks paremaks, kirjutab vallavanem Rainer Antsaar kavandatavast vallavalitsuse struktuurireformist.

Struktuurimuudatuse eesmärk on luua töökorraldus, kus vastutus on selgem, juhtimisahel põhjendatud ning inimese küsimus jõuab võimalikult otse selle ametnikuni, kelle pädevuses on sellele vastata või lahendus leida.

Saaremaa vald alustas ühtse organisatsioonina tööd 2018. aastal. Kokku tuli siduda erinevatest omavalitsustest ületulnud inimesed, ülesanded ja töökorraldused ning nii suure organisatsiooni kujunemine on olnud järkjärguline protsess. Aastate jooksul on loodud uusi teenistusi, juhtimistasandeid ja vastutusalasid. Viimane suurem terviklik struktuuriotsus tehti 2022. aastal. Nüüd on põhjust hinnata, kas vahepeal kujunenud töökorraldus vastab endiselt kõige paremini organisatsiooni ülesannetele ja vajadustele.

Oleme vaadanud juhtimisulatust ehk seda, kui palju inimesi ja millist tööd üks juht tegelikult juhib. Organisatsioonis on täna suuri erinevusi: leidub üksusi, kus peale juhi teisi töötajaid ei ole või kus juhitakse vaid paari inimest, samal ajal kui mõnes osakonnas vastutab üks juht ligi 50 töötaja eest. See ei tähenda, et kõigi juhtide alluvuses peaks olema võrdset inimesi, kuid annab põhjuse hinnata, kas tänased juhtimistasandid

Inimese jaoks ei ole oluline struktuuriskeem, vaid kiire ja sujuv asjaajamine. FOTO: erakogu

PEAMISED MUUDATUSETTEPANEKUD:

- Tugiteenuste osakonna ümberkujundamine kantsleiks
- Vallasekretäri ja õigusteenistuse viimine vallavanema otsealluvusse
- Rahandusteenistuse kujundamine eraldiseisvaks finantsosakonnaks ja IT-teenistuse kujundamine eraldiseisvaks IT-osakonnaks
- Kommunikatsiooniteenistuse ühendamise arendusteenistusega
- Järelevõtte teenistuse ülesannete viimine valdkondlikesse osakondadesse ning eraldiseisva teenistuse kaotamine
- Turisismi kohajuhitumise ehk DMO funktsiooni väljaviimine vallavalitsuse struktuurist
- Väikeste teenistuste ja juhtimistasandite vähendamine osakondade sees
- Teenuskeskustest kui eraldiseisvatest struktuuriüksustest loobumine ning ühtse piirkonnateenistuse loomine

ja vastutusjaotus on jätkuvalt põhjendatud. Üheks näiteks on tugiteenuste osakond, mille alla on aastatega koondunud väga erinevad valdkonnad: rahandus, IT, personal, õigus, dokumendihaldus, hanked, rahvastikutoimingud ja kantsleiri. Kavandatava muudatusega viiakse vallasekretär koos õigusteenistusega vallavanema otsealluvusse ning rahandus ja IT jätkavad eraldiseisvate osakondadena ilma uue juhtimistasandita nende seniste juhtide kohal.

Sama põhimõtet on rakendatud ka teistes valdkondades. Juhtimistasandi või eraldiseisva

teenistuse kaotamine ei tähenda valla ülesannete kadumist. Teid tuleb endiselt hooldada, transporti korraldada, planeeringuid menetleda ning sotsiaal-, haridus- ja keskkonnaküsimusi lahendada. Muutub töökorraldus ja vastutusjaotus.

Ülevaatamise alla on võetud ka teenuskeskuste töökorraldus. Eelmisel aastal analüüsisid teenuskeskuste juhid ise oma töökorraldust, ülesandeid ja töökoormust. Analüüs näitas, et piirkonniti erinevad nii täidetavad ülesanded kui ka nende maht – näiteks tehakse erinevas ulatuses projektitööd, nõustatakse

se kogukondi, koordineeritakse asutuste tegevust ja täidetakse muid kohalikke ülesandeid.

See toetab tänast lähtekohta, et piirkondlik kontakt peab säilima, kuid tööpiirkonnad ja töökorraldus ei pea jääma muutmataks. Eesmärk on koondada piirkondlikku tööd tegevad inimesed üheks meeskonnaks, muuta ülesanded ja vastutus selgemaks ning töökoormus tasakaalustatumaks.

Piirkondlikul tasandil kasvab ka kriisivalmiduse tähtsus. Uue kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse rakendamisel suureneb omavalitsuste vastutus kriisideks valmistumisel, kriisiplaanide koostamisel ja harjutamisel. Saaremaa puhul näeme selles töös olulist rolli teenuskeskuse juhil ehk tulevase piirkonnahalduril.

Vallal on vaja häid spetsialiste ning nende pärast konkureeritakse teiste tööandjatega. Kui soovime, et inimesed tuleksid Saaremaa valda tööle, jääksid siia ja areneksid koos organisatsiooniga, peame pakkuma selget vastutust ja konkurentsivõimelist töötasu. Seetõttu ei ole eesmärk võimalikult väike või odav vallavalitsus, vaid olemasolevate ressursside võimalikult otstarbekas kasutamine.

Struktuurimuudatuse lähtekoht ei ole küsimus, mitu ametikohta peab alles jääma. Alustada tuleb sellest, millist tööd on vaja teha, kes selle eest vastutab ja kuidas seda kõige paremini korraldada.

Lõpuks tuleb tagasi tulla kõige olulisema küsimuse juurde: mis muutub saarlase jaoks paremaks? Saarlane ei pea tundma vallavalitsuse struktuuriskeemi. Hea töökorraldus on selline, kus vajalik teave ja õige kontakt on kergesti leitavad ning inimese jaoks on selge, kes tema küsimusega tegeleb.

Struktuurimuudatus üksi ei muuda teenuseid automaatselt paremaks ega lahenda kõiki asjaajamise probleeme. Küll aga loob selgem vastutus, põhjendatud juhtimisahel ja tasakaalustatud töökorraldus selleks paremad eeldused. Muudatuse õnnestumist ei mõõdeta seetõttu kadunud ametikohtade või struktuuriskeemi kastide arvu järgi, vaid selle järgi, kas vajalik töö saab hästi tehtud, vastutus on selge, vald suudab hoida häid töötajaid ning saarlasel on lihtne vallaga asju ajada. Kui need eesmärgid saavad täidetud, on ka töökorralduse korrastamine oma eesmärgi saavutanud.

Projekteerimistingimuste andmine avatud menetlusena

Saaremaa vallavalitsus teatab, et 8. oktoobrist kuni 21. oktoobrini 2026. a on avalikul väljapanekul:

Maasi küla, Uue-Sadama projekteerimistingimuste eelnõu. Taotluse kohaselt soovitakse kinnistule kavandada elamu koos abihoonetega. Planeerimis- seaduse § 125 lõike 2 ja üldplaneeringu kohaselt on tegemist detailplaneeringu kohustusega alaga. Projekteerimistingimustega antakse võimalus detailplaneeringu kohustusega alal püstitada elamu ja abihooned ilma detailplaneeringut koostamata planeerimis- seaduse § 125 lõike 5 alusel.

Kuressaare linn, Liiva tn 11a projekteerimistingimuste eelnõu. Taotluse kohaselt soovitakse kinnistule kavandada elamu. Kuressaare linn on detailplaneeringu kohustusega ala. Projek-

teerimistingimustega antakse võimalus detailplaneeringu kohustusega alal püstitada elamu ilma detailplaneeringut koostamata planeerimis- seaduse § 125 lõike 5 alusel.

Kuressaare linn, Kiivitaja tn 5 projekteerimistingimuste eelnõu. Taotluse kohaselt soovitakse kinnistule kavandada elamu ja abihooned. Kuressaare linn on detailplaneeringu kohustusega ala. Projekteerimistingimustega antakse võimalus detailplaneeringu kohustusega alal püstitada elamu koos abihoonetega ilma detailplaneeringut koostamata planeerimis- seaduse § 125 lõike 5 alusel.

Ehitus- seadustiku § 31 lõike 1 alusel korraldab Saaremaa vallavalitsus projekteerimistingimuste menetlused avatud menetlusena. Ettepanekute ja

vastuväidete puudumise korral teeb Saaremaa vallavalitsus ettepaneku haldusmenetluse seaduse § 50 lõike 3 kohaselt asja arutamiseks ilma avalikku istungit läbi viimata. Eelnõudega on võimalik tutvuda Saaremaa vallavalitsuse kodulehel või kohapeal aadressil Kuressaare, Tallinna tn 10. Ettepanekud ja vastuväited esitada kirjalikult Saaremaa vallavalitsusele paber- ja digitaalsel aadressil Tallinna 10, Kuressaare 93819 või e-posti aadressil vald@saaremaaavald.ee.

Täpsem info: Maasi külas: Maria Reimal, maria.reimal@saaremaaavald.ee, +372 452 5043.

Kuressaare linnas: Piret Miller, piret.miller@saaremaaavald.ee, +372 5388 0925.

Detailplaneeringu kehtestamise teade

Saaremaa vallavolikogu 24.09.2026 otsusega nr 1-3/66 kehtestati Läätsa külas Magasima DP (ala hõlmab osa Magasima, osa Pähkli ja osa Kadaka katastriüksustest). DP eesmärgiks on elamute püstitamine üksteisele lähemale kui 200 m, millest tulenevalt määratakse osale DP-ale elamumaa juhtotstarve ja tegemist on ÜP-d muutva DP-ga.

DP-ga on alale lubatud elamu ja kolm abihoonet. DP elluviimisega ei avaldata olulist mõju tegevusele ala ja selle lähikümbruse kultuuri- ning looduskeskkonnale, majanduslikele ja sotsiaalsetele aspektidele. DP materjalidega on võimalik tutvuda tööajal Saaremaa vallavalitsuses (Tallinna tn 10, Kuressaare, ruumis 308) ja digitaalselt www.saaremaaavald.ee/detailplaneeringud#kehtestatud.

Teine lisaeelarve suunab lisaraha haridusse ja vajalikesse investeringutesse

Laura Heinsaar
Saaremaa
abivallavanem

Saaremaa valla 2026. aasta II lisaeelarve on jõudnud teise lugemiseni.

Lisaeelarve eesmärk ei ole teha ümber aasta alguses vastu võetud eelarvet, vaid kajastada aasta jooksul lisandunud sihtotstarbelisi toetusi ja tuluseid, teha vajalikke ümberpaigutusi ning suunata osa oodatust paremini laekunud tulumaksust aasta jooksul ilmnunud täiend-

vate ja kiireloomuliste vajaduste katteks.

Teise lisaeelarve kogumaht on 2,23 miljonit eurot ja koondeelarve maht on seejärel 90 miljonit. Põhitegevuse tulud suurenevad ligi 2,2 miljoni ja põhitegevuse kulud ligi 1,88 miljoni euro võrra. Ligi poole kogu lisaeelarve mahust moodustab riigi 945 027 euro suurune toetus maakonna ühistranspordi liinivedude korraldamiseks.

Parem tulumaksulaekumine annab võimaluse lahendada kiiremaid vajadusi

Seitsme kuu seisuga oli füüsilise isiku tulumaks laekunud 26,1 miljonit eurot ehk ligikaudu 809 000 eurot rohkem, kui sama

perioodi eelarveline arvestus ette nägi. Teise lisaeelarvega võetakse sellest kasutusele 546 772 eurot. Seega ei suunata kogu tekkinud ülelaekumist kohe kuludesse, vaid säilitatakse ettevaatlik lähenemine ka aasta viimaste kuude suhtes ning peetakse silmas tulevaste aastate investeerimisvajadusi.

Täiendavast tulumaksust läheb põhitegevuse kuludesse 329 370 eurot ning investeringuteks 217 402 eurot.

Üks selge fookus on haridus. Haridusvaldkonna remondifondi suurendatakse 100 000 euro võrra ja 20 000 eurot suunatakse haridusasutuste infotehnoloogiliste võrkude parandamiseks. Samuti suureneb suuremates koolides valla toetus koolilõunale: val-

la makstav toiduainete hüvitis tõuseb 15 sendilt 25 sendile ühe toidukorra kohta.

Reservfondi lisatakse 133 068 eurot. Reserv ei ole raha, millele oleks juba ette määratud konkreetne kulu, vaid see annab valdale võimaluse reageerida aasta lõpuni tekkivatele ettenägematu-tele ja vältimatutele vajadustele.

Investeringuid tehakse üle Saaremaa

Ülelaekunud tulumaksust suunatakse investeringutesse 217 402 eurot. Sellest 31 705 eurot on ette nähtud Kuressaare kesklinna plaatkatte asendamiseks asfaltkattega, 14 117 eurot Kuressaare kesklinna bussiootepaviljoni rajamiseks, 22 000 eurot Kudjape piirkonna tänava-

valgustusele ning 149 580 eurot Orissaare kultuurimaja siseruumide rekonstrueerimiseks.

Lisaeelarvega tehakse ka mitu ümberpaigutust. Leisi kergliiklustee kolmanda etapi kallinemise katteks lisandub 48 247 eurot, millest 18 247 eurot tuleb projektitoetusena ja 30 000 eurot valla teed ja tänavad eelarve vahenditest. Samuti haridusasutustele ette nähtud remondifondist tehtud kulud Ristiku lasteaia jahutussüsteemi ning Mustjala kooli spordisaa- li suitsueemaldusluukide paigaldamiseks kvalifitseeritakse investeringutena nende tööde sisust ja maksumusest lähtuvalt. Lisaeelarve näitab hästi, et aasta jooksul tuleb eelarvet kohandada vastavalt tegelikule olukorrale.

Miks ei toetatud sünnitoetuse suurendamist lisaeelarve muudatusena?

Teise lisaeelarve menetluse käigus tegi EKRE fraktsioon ettepaneku suurendada sünnitoetust tagasiulatuvalt 2026. aasta algusest. Ettepaneku eesmärk – toetada Saaremaa peresid – on oluline ning väärib sisulist arutelu.

Vallavalitsus ei olnud vastu perede toetamise eesmärgile, kuid pidas oluliseks vaadata sünnitoetust koos teiste peretoetustega tervikuna.

2027. aasta eelarves ja eelarvestrateegias ongi toetuste süsteemi käsitletud ühtsena, hinnates korraga nii nende mõju kui ka jätkusuutlikku rahastamist.

Valla eelarvestrateegia ja arengukava tegevuskava jõuavad avalikule arutelule

Vallavalitsuse istungil kiideti heaks ja suunati avalikustamisele nii Saaremaa valla arengukava 2022–2035 tegevuskava kui ka eelarvestrateegia aastateks 2027–2030 elnõu, mis näeb lähiaastatel ette suuremaid investeringuid haridusse, toetuste suurendamist ning valla finantsvõime hoidmist.

„Eelarvestrateegia koostamisel on lähtutud põhimõttest, et igapäevased teenused peavad olema jätkusuutlikult rahastatud ning investeringute tegemisel peab säilima valla finantsvõime,“ ütles abivallavanem Laura Heinsaar. „Peagi valmiv 2027. aasta eelarve paneb sellele raamile juba konkreetsema sisu, täpsustades järgmise aasta tulud, kulud, tegevused ja investeringud.“

2027. aasta põhitegevuse kulude kasvus on tehtud valikud, mis puudutavad otseselt nii peresid kui ka piirkonna arengut ning aitavad viia valla toetused kooskõlla elukalliduse kasvu ja inimeste tegelike vajadustega.

Sünni- ja ranisatoetust tõsteti viimati 2020. aastal ning matusetoetuse praegune määr on püsinud muutumatuna Saaremaa valla algusaastatest alates. Järgmise aasta eelarvega on kavas need toetused ajakohastada, samuti suurendatakse üldhooldus-teenuse hoolduskulu piirmäära ja hooldajatoetust.

Personalikuludes on kavandatud 3% palgafondi kasv, mis ei tähenda automaatselt palgatõusu kõigile töötajatele, vaid annab võimaluse teha palgaotsuseid täiendava palgafondi piires. Tallinna tehnikakooli Kuressaare kolledži otsetoetus taastatakse ja suurendatakse 100 000 euroni. Eesmärk on toetada piirkonna vajadustele vastava õppe arendamist ning luua eeldused õpingute jätkamiseks tulevikus ka magistritasemel.

Investeringute keskmeks on haridus ja taristu

Järgmisel aastal on investeringuid kavandatud 12 miljonit eurot, aastatel 2028–2030 ligikaudu 9 miljoni euro ulatuses. „Tuleva aasta investeringutes on arvesse võetud olulisel määral varasemast kogunenud likviidseid vahendeid, sealhulgas 2026. aasta üle laekunud tulumaksu,“ selgitas Heinsaar.

Kõige suurem fookus on nelja aasta investeringute plaanis haridusel, samas jätkuvad investeringud taristusse. „Investeringute kava ja ka valla arengukava tegevuskava ei ole siiski neljaks aastaks kivistatud,“ märkis abivallavanem Heinsaar. „Neid vaadatakse igal aastal üle, arvestades valla tegelikku finantsseisu, projektide valmidust, ehitushindade muu-

TOETUSTE UUED MÄÄRAD

- Sünnitoetus tõuseb 400 eurolt 800 eurole.
- Matusetoetus tõuseb 250 eurolt 300 eurole.
- Hooldajatoetus sügava puudega isiku hooldajale kasvab 80 eurolt kuus 100 eurole.
- Hooldajatoetus raske puudega isiku hooldajale kasvab 60 eurolt kuus 100 eurole.
- Üldhooldusteenuse hoolduskulude piirmäär tõuseb 560 eurolt 2027. aastal 650 eurole ja 2028. aastal 670 eurole.
- Ranisatoetus tõuseb 200 eurolt 250 eurole.

VALLA TULUBAAS

- Saaremaa valla suurim tuluallikas on füüsilise isiku tulumaks.
- Järgmisel aastal on tulumaksu laekumise

kasvuks kavandatud 7,1% võrreldes 2026. aasta kinnitatud eelarvega.

- Võrreldes 2026. aasta prognoositava tegeliku laekumisega on kasv 3,5%.
- Aastatel 2028–2030 on arvestatud ligikaudu 5% suuruse aastase kasvuga.
- Prognoosis on arvesse võetud ka riigi muudatusi töötasult ja pensionilt laekuva tulumaksu jaotumises omavalitsuste vahel.

ARENGUKAVA NELI STRATEEGILIST SIHTI

- Parandada valla kinnisvara seisukorda.
- Tagada kvaliteetsed teenused.
- Toetada uuendusi ja kaasamist.
- Kujundada vallast atraktiivne tööandja.

INVESTEERINGUD AASTATEL 2027–2030

- Investeringuid kavandatakse 2027. aastal 12 miljoni euro ulatuses.

tumist ja võimalusi kaasata riigi või Euroopa Liidu toetusi. Nii on eesmärk teha Saaremaa arengu vajalikke investeringuid, kuid säilitada samal ajal valla rahaline suutlikkus ka pikemas vaates.

Lähiaastate suuremate investeringute tegemiseks kasutatakse lisaks toetustele ja valla enda vahenditele ka laenuhulu. 2026. aasta lõpuks prognoositakse valla netovõlakoorumiseks 30,7%. Aastatel 2027–2030

liigub näitaja ligikaudu 40% tasemele. Strateegia eesmärk on hoida netovõlakoorumus selles suurusjärgus.

Eesmärgid ja võimalused terviklikumalt koos

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muudatusega nihkus eelarvestrateegia koostamise ajakava senisest hilisemaks ja seetõttu koostatakse eelarvestrateegiat, arengukava tegevuskava uuendust ja 2027.

aasta eelarvet esmakordselt ühtses ajaraamis. See võimaldab kasutada värskemaid jooksva aasta andmeid ning siduda valla eesmärgid, tegevused ja rahalised võimalused senisest terviklikumalt.

Eelarvestrateegia elnõu ja arengukava tegevuskava avalikustamisperiood on 30. septembrist kuni 19. oktoobrini 2026. Avalik arutelu toimub 5. oktoobril kell 16.30 Kuressaare Lossi tn 1 hoone nõupidamise

saalis. Aruteluga saab liituda ka veebirakenduse MS Teams vahendusel, arutelu link tehakse kättesaadavaks valla veebilehel. Eelnõu edastatakse seisukoha kujundamiseks ning ettepanekute esitamiseks ka osavalla- ja kogukonnakogudele.

Kirjalikke ettepanekuid saab esitada kogu avalikustamisperioodi vältel Saaremaa vallavalitsuse e-posti aadressile vald@saaremaavald.ee või aadressile Lossi tn 1, Kuressaare linn.

Saare maakond jõudis kestliku sihtkohana kõrgeimale ehk Platinum-tasemele

2026. aastal jõudsid Saaremaa, Muhu ja Ruhnu Green Destinationsi rahvusvahelises hindamises Platinum-tasemele. See on kõrgeim Green Destinations Awards programmi tunnustustase ning jätkab meie senist arenguteed: 2021. aastal pälvis Saaremaa hõbe- ja 2023. aastal kuldtaseme.

Green Destinationsi ei hin- da ainult turismiettevõtteid ega seda, kui „roheline“ üks reisi- sihtkoht välja näeb. Hinnatakse sihtkohta tervikuna: kuidas seda juhitakse, kuidas hoitakse loo- dust, milline on keskkonna- ja kliimapoliitika, kuidas säilitata- se kultuuripärandit, arvestatakse kohalike elanike heaoluga ning kaasatakse ettevõtteid ja jaga- takse infot. Green Destinations Standard V2 koosneb 84 kriteeriumist kuues valdkonnas.

Saare maakonna 2026. aasta taotlusprotsess oli mahukas. Jaanuaris valminud kestlikkuse raport oli 221 lehekülge pikk ning selle juurde koguti 186 dokumenti tõendusmaterjaliks: valla ja maakonna arengukavad, energia- ja kliimakavad, jäätme- ja veemajanduse dokumendid, looduskaitse ja kultuuripärandi materjalid, külastajauuringud, turismi mõju hinnang, ettevõt- jatele suunatud toetusmeetmed ning palju muud. See tähendas koostööd paljude vallavalitsuse teenistuste ja partneritega.

Pärast enesehindamise esi- tamist tegi Green Destinations kohalike elanike heaoluga ning sõltumatu audiitor dokumen- dipõhise auditi. Mais toimus Saaremaal kohapealne audit, kus kontrolliti lisaks dokumentidele

ka seda, kas kirjeldatud tegevu- sed päriselt toimivad. Kohtuti Saaremaa vallavalitsuse, Visit Saaremaa, Saare arenduskes- kuse, Saarte energiaagentuuri, RMK ja Viidumäe kogukonna ning Kuressaare ametikooli ja Tallinna tehnikakooli esin- dajatega. Audiitor hindas nii juhtimist, koostööd kui ka seda, kuidas kestlikkuse põhimõtted jõuavad igapäevastesse otsus- tesse.

Platinum-tase ei tähenda, et Saaremaal oleks kõik val- mis või probleemid lahenda- tud. Auditi väärtus ongi selles, et lisaks tugevustele tulevad välja järgmised arengukohad. Saaremaa puhul puudutavad need näiteks paremat mõode- tavat seiret, turismiga seotud transpordi süsinikujalajälge,

ettevõtete energia- ja ressursi- kasutuse andmeid ning reovee kohtkäitluse ülevaadet.

Mida saab sellest vald ja saar- lane? Esiteks annab sõltumatu audit välise hinnangu sellele, kas meie arengukavad ja tege- likud tegevused liiguvad samas suunas. Teiseks sunnib protsess eri valdkondade andmed ühe- te pilti kokku tooma – turism, keskkond, transport, ettevõtlus, kogukonnad, kultuur ja taristu ei ole kestliku arengu vaates eraldi maailmad. Kolmandaks annab audit vallale väga konkreetse tööriista järgmistele aastade prio- riteetide seadmiseks. Rahvus- vaheline tunnustus aitab samal ajal suurendada Saare maakonna usaldusväärsust vastutustundli- ku reisisihtkohana ning toetab ettevõtjaid, kelle jaoks kestlikkus

muutub järjest olulisemaks kon- kurentsieeliseks.

Oluline on õigesti mõista ka Platinum-märgise kasutamist. Green Destinationsi tunnus- tus on antud sihtkohale, mitte automaatselt kõigile Saaremaa, Muhu ja Ruhnu ettevõtetele. Märgist võib kasutada sihtkoha kommunikatsioonis koos Saare maakonna, Saaremaa, Muhu või Ruhnu nime või sihtkoha süm-boolikaga. Seda ei tohi paigutada üksiku ettevõtte, teenuse, toote või pakendi juurde viisil, mis jätkaks mulje, et ka see ettevõte või toode on Green Destinationsi tunnustatud või sertifitseeritud. Ettevõtete enda kestlikkuse töö- damiseks on eraldi märgised ja sertifitseerimisskeemid, näiteks Green Key ja EL-i ökomärgis.

Kõige olulisem ongi rääkida

Green Destinationsist mitte kui turismiosakonna auhinnast, vaid kui kogu sihtkoha arenguprot- sessist. Platinum on tunnustus senisele tööle, kuid veel enam kokkulepele, et Saare maakonna arengus tuleb jätkuvalt hoida tasakaalus kohalike inimeste heaolu, tugev ettevõtlus, meie kultuur ja loodus ning külastele pakutav kvaliteetne elamus.

Green Destinationsi tun- nustus ei ole eluagene märk – Awards-programmis kehtib see kaks aastat ning seejärel tuleb siht- kohal oma arengut taas tõendada.

Janet Väärtnõu
kestliku turismi koordinaator

Julgus võtta initsiatiiv ja tuua uusi lahendusi õppekeskkonda tõi julgeima kooli tiitli Kuressaare Nooruse koolile. FOTO: Renat Ränk

Kuressaare Nooruse kool pälvis Eesti julgeima kooli tiitli

Kuressaare Nooruse kool pälvis Eesti suurimal haridusvaldkonna aastapärasel Haridustreff 2026 aasta julgeima kooli stipendiumi.

8. augustil toimus viiendat korda Haridustreff, mis kujunenud aasta haridussündmuseks õpetajatele, koolijuhtidele ja haridusvaldkonna eestvedajatele. Eesti rahva muuseumis toimunud ürituse peateema oli „Tugev haridus“, mis keskendus haridussüsteemi kestlikkusele ja õpetajat toetavate lahenduste loomisele.

Traditsiooniliselt anti välja kolm stipendiumi: julge kooli, julge lasteaja ja uuendusmeelse õpetaja stipendium. Stipendiumid pani välja sündmuse peatoetaja LHV Pank. Kokku taotles stipendiume 10 kooli, 10 lasteada ja 19 õpetajat. Viiendat korda peetud haridustöötajate aastapärasel oli üle 1000 osaleja.

On suur rõõm, et aasta julgeimaks kooliks valiti Kuressaare Nooruse kool. Haridustrefi korraldaja Lilian Prometi sõnul avaldas nii haridusasutuste kui ka õpetajate puhul enim muljet julgus võtta initsiatiivi ja tuua uusi lahendusi õppekeskkonda.

Nooruse koolil on julgust

Saaremaa haridus on kogukondlik ja tugev. See annab julguse luua ja areneda koos kooliperega – õpilaste, õpetajate ja lastevanematega.

Nooruse koolis on viie aasta jooksul juhtunud palju: kolmandas kooliaastas on üle mindud lennuülele õppele, et pakkuda õppijatele põhikooli vanemas astmes progümnaasiumi tunnet, anda valikuid ja toetada mentorgruppides noorte püüdlusi ja sihiseadet. Koolis on valminud uusi arengukava, mis keskendub õppija tegevusvõimekusele juba I kooliaastast alates põhikooli lõpuni välja.

Julgeks sammuks kujunes tavapärase loovtöö suur sisuline ja vormiline muutus. Riiklik õppekava seab loovtööle üldised raamid, kuid selle korralduse kujundamine on kooli otsustada. Esimene samm oli loobuda senisest individuaalse loovtöö mudelist ja luua täiesti uus süsteem. Protsessi planeeriti haridusisaini meetodil ligikaudu 20 õpetajaga ühiselt 1,5 aastat. Partner ja teejuht oli koolile haridusdisainer EKA doktorant Merike Rehepapp. Õpetajad osalesid eelnevalt kahepäevasel häkatonil õppijarolli, et kogeda sama protsessi, mida hiljem õpilastele pakkuma hakati. Siht oli luua keskkond, kus teadlik õppimine sünnib dialoogis õpetajate ja õpilaste vahel.

Nüüd juba kaks aastat praktiseeritud uues vormis loovtöö on koolis tõeline eduelamus nii õpilastele kui ka õpetajatele. Kahepäevasel koosloomemaratoni osalevad kaheksandikud, sealhulgas Ukraina emakeelega õppijad. 15 kuueliikmelist meeskonda sõnastavad mentorite juhendamisel noorte jaoks olulisi probleeme ning loovad neile lahendusi. Tegemist on julge õppimisvormiga, mis toetab ühisloomes oluliste tulevikuoskuste arenemist, nagu eneseväljendusoskus ja probleemilahendusoskus, kriitiline mõtlemine ja koostööoskus. Nagu ütles üks õpilane enda tagasisides: „Avastasin, et ma oskan asjad enda peale võtta, kui vaja, leian loogilisi vastuseid keerulistele küsimustele ja oskan grupitöös hästi kaaslastega arutada vajalikke asju.“

Nooruse kool on rõõmuga valmis oma kogemusi teiste koolidega vahetama. Julgusest algab muutus! Julget koostööd ja tegusat kooliaastat kõigile Saaremaa valla koolidele!

Marit Tarkin,
Nooruse kooli juht
Lelet Avavik-Part;
Nooruse kooli arendusjuht

Enel Kirch: areng algab julgusest teha esimene samm

Nelja lapse ema, projektööri ja Kuressaare kolledži meretehnoloogia ning väikelaevaehituse eriala tudengina teab Enel Kirch hästi, et elu ei jää seisma siis, kui kool läbi saab.

Kui Enel räägib õppimisest, ei räägi ta ainult koolist või uutest teadmistest: õppimine on valmisolek areneda, võtta vastu väljakutseid ja avastada enda kohta midagi uut. „Ma tunnen ennast elavana, kui saan õppida midagi uut,“ ütleb ta. „See ei ole minu jaoks lihtsalt hariduse omandamine, vaid osa elust.“

Eneli teekond praeguse erialani ei olnud ette planeeritud. Pikka aega tegeles ta suurkõikide projektierimisega, kuni ühel hetkel tekkis võimalus panustada laevakõõgi projekti. Üks väljakutse viis järgmisele ning peagi avastas ta end üha sügavamalt merenduse ja laevaehituse maailmast.

„Alguses paelus mind konkreetne tööülesanne, aga mida rohkem ma valdkonnaga kokku puutusin, seda enam tekkis soov mõista tervikpilti. Tahtsin aru saada, kuidas süsteemid toimivad, kuidas sünnivad lahendused ja milline loogika nende taga peitub.“

Tagantjärele vaadates peab ta seda otsust üheks oluliseks sammuks oma tööelus. Mitte ainult seetõttu, et see avas uusi võimalusi, vaid ka sellepärast, et sundis ennast proovile panema.

„Vahel arvame ise, et mingi asi ei ole meie jaoks või et me ei saa hakkama. Tegelikult selgub sageli alles tegutsedes, milleks me võimelised oleme.“

Eneli sõnul ei ole õppimine kunagi olnud sirge tee. Nagu paljudel täiskasvanud õppijatel, tuleb ka temal leida tasakaal töö, pere ja õpingute vahel. Nelja lapse emana teab ta hästi, mida tähendab pidev ajaplaneerimine ning oskus seada prioriteete.

„Ideaalset aega ei pruugigi kunagi tulla. Kui jääda ootama

Õppimine ei ole kunagi olnud sirge tee. Nagu paljudel täiskasvanud õppijatel, tuleb ka Enelil leida tasakaal töö, pere ja õpingute vahel. Nelja lapse emana teab ta hästi, mida tähendab pidev ajaplaneerimine ning oskus seada prioriteete. FOTO: Taltech

hetke, mil kõik kohustused on tehtud ja päevakava täiesti vaba, võibki ootama jääda. Olen õppinud liikuma sammhaaval.“

Just väikeste sammude jõuse usub ta kõige rohkem. Suured eesmärgid võivad esmapilgul tunduda hirmutavad, kuid kui need jagada väiksemateks osadeks, muutuvad need saavutatavaks. „Paned ühe asja paika, siis järgmise. Vahepeal tundub, et liigud aeglaselt, kuid ühel hetkel vaatad tagasi ja avastad, kui pika tee oled tegelikult läbinud.“

Seda põhimõtet kasutab ta nii töös, õppimises kui ka pereelus. Tema sõnul ei ole edu saladus mitte erakordne andekus, vaid järjekindlus. „Ilma selleta laguneb kõik laiali. Mõnikord tuleb lihtsalt edasi liikuda isegi

siis, kui motivatsiooni on vähem või kui eesmärk tundub kaugel.“

Eneli sõnul on oluline roll ka toetaval perel. Ta tunnustab, et töö, õpingute ja pereelu ühendamine ei oleks võimalik ilma lähedaste mõistmise ja abita. „Selliste eesmärkide saavutamine ei ole kunagi ainult ühe inimese projekt. Kui pereleliikmed sind toetavad ja sinu tegemistesse usuvad, annab see väga palju jõudu juurde.“

Samas usub ta, et vastutus oma arengu eest tuleb igaühel endal võtta. „Keegi teine ei saa sinu eest õppida, areneda ega otsuseid teha. Teised saavad toetada, aga esimese sammu peab inimene ise astuma.“

Kiiresti muutuv maailmas peab Enel üheks olulisemaks

oskuseks valmisolekut õppida ja kohaneda. Tehnoloogia areneb, tööelu muutub ja uusi teadmisi tuleb pidevalt juurde.

Tema hinnangul ei ole kõige tähtsam see, kui palju inimene juba teab, vaid kui valmis ta on vajadusel juurde õppima. „Infot on rohkem kui kunagi varem. Tähtis ei ole kõike peast teada, vaid osata vajalikku infot leida, hinnata ja kasutada.“

Ta peab sama oluliseks ka kriitilist mõtlemist ning oskust näha seoseid. Sageli sünnivad parimad lahendused siis, kui kogemuste ja teadmiste vahel tekivad uued ühendused.

„Õppimine ei tähenda minu jaoks faktide kogumist. Õppimine tähendab oskust teadmisi päriselus rakendada ja probleeme lahendada.“

Oma lastele soovib ta eelkõige eeskujul näidata. Mitte sõnades, vaid tegudega. „Kui lapsed näevad, et ka täiskasvanud õpivad, arenevad ja proovivad uusi asju, siis muutub see nende jaoks loomulikuks. Nad näevad, et õppimine ei lõpe kooli lõpetamisega.“

Just see ongi tema hinnangul üks tähtsamaid sõnumeid. Õppimine ei ole seotud vanuse, ameti või eluetapiga. Uusi teadmisi, oskusi ja väljakutseid võib otsida igal ajal. „Meie ümber on palju inimesi, kes mõtlevad, et ehk on juba hilja midagi uut alustada. Mina arvan vastupidi. Kui soov on olemas, siis tasub proovida. Kõike ei pea enne teadma ega oskama.“

Eneli lugu näitab, et areng ei sünni üleöö ega suurte hüpetega. Sageli algab kõik ühest otsusest, ühest küsimusest või ühest väikesest sammust. Just uudishimu, julgus proovida ja järjekindlus edasi liikuda on aidanud tal ühendada töö, pere ja õpingud ning avada enda jaoks uusi võimalusi.

„Kõik on võimalik,“ ütleb ta. „Tuleb lihtsalt alustada.“

Krevetid Kuressaares? Saaremaal ehitatakse tuleviku sinimajandust

Kuressaare kolledži laborites võib praegu kohata Saaremaa kohta üsna ootamatut katseorganismi – troopilist hiidkrevetit ehk *Litopenaeus vannamei*’d. Krevetid ei ole aga eesmärk omaette. Nende kasvatamisega katsetame tehnoloogiaid, millega võiks tulevikus muuta vesiviljeluse ressursitõhusamaks ja vähendada selle keskkonnamõju.

Esimestes katsetes uurime, milline kasvatustihedus ning temperatuuri ja soolsuse kombinatsioon krevetitele kõige paremini sobib. Järgmises etapis muutub süsteem juba mitmeliigiliseks: krevetitele lisanduvad austrid ja rohevetikas Ulva. Mõte on lihtne – ühe liigi jääb peab saama teise ressursiks. Austrid filtreerivad veest krevetite kasvatamisel tekkinud orgaanilist materjali ning vetikad kasutavad vees lahustunud toitaineid. Nii

liigume tavalisest ühe liigi kasvatamisest ringsema vesiviljeluse poole, kus võimalikult suur osa toitainetest jääb tootmisahelasse.

Krevetikatse on siiski vaid üks osa suuremast tervikust. Kuressaare kolledžis on alustanud sinitehnoloogia arendusprogrammi, mille kuue teadus- ja arendusprojekti kogumaht on ligi 2,14 miljonit eurot. Selle ümber kujuneb sinitehnoloogia keskus, kus ühendatakse vesiviljelus, meretoorme väärindamine, digitehnoloogiad ja ringmajandus.

Ühes projektis arendatakse vetikatest bioplasti ja 3D-printimiseks sobivaid materjale, teises katsetatakse suurvetikate kasvatamist. Arendatakse vesiviljeluse digiseiret ja masinõõgimist, uusi rannakalanduse lahendusi ning võimalusi seni vähevaatrustliku vee-elustiku kasutamiseks. Meretoorme väärindamise labor

Laboris uuritakse krevetite asustustiheduse ja kalavõrgust varjevõimaluse mõju nende kasvule optimaalsetes tingimustes. FOTO: Taltech

võimaldab liikuda biomassi kasvatamisest järgmiste küsimusteni: mida sellest valmistada ja kuidas anda kohalikule ressursile suurem väärtus?

Suurem eesmärk on luua Kuressaarde koht, kus uut ideed saab mitte ainult paberil kirjeldata, vaid ka päriselt katsetada: laboris, katsetsüsteemis ja merel. Just sellist vahest teaduse ja ettevõtluse vahel on Eesti sinimajanduse seni nappinud.

Saaremaal on selleks erakordselt hea lähtekoht. Meil on meri, sadamad, rannakalandus, meretööstus ja järjest tugevam teaduslik kompetents ühes piirkonnas. Kui suudame need kokku tuua, ei pea Saaremaa olema ainult koht, kus mereressursse kasutatakse. Siin saab arendada ka tehnoloogiaid ja teadmisi, mida vajatakse tulevikus mujal Läänemere piirkonnas.

Krevetid Kuressaare laboris on seega väike, kuid hästi nähtav märk suuremast muutusest: Saaremaal ehitatakse samm-sammult üles võimet olla ise uute sinitehnoloogiate arendaja, katsetaja ja rakendaja.

Selle võime oluline osa on ka teadmiste edasiandmine. Uus teadus- ja katsetaristu loob võimaluse siduda Kuressaare kolledži õppetöö senisest veel tihedamalt päris arendusprojektide, ettevõtete ja merel tehtavate katsetega. Nii ei tähenda sinitehnoloogia arendamine Saaremaal ainult uusi seadmeid ja teadusprojekte, vaid ka järgmise põlvkonna spetsialistide ettevalmistamist ning võimalust täiendada juba valdkonnas töötavate inimeste teadmisi.

Indrek Adler
TTÜ Kuressaare kolledži projektijuht

SAAME
TUTTAVAKSKultuuri- ja
sporditöö
peaspetsialist
Kersti Truverk

Suurema osa oma elust olen elanud ja töötanud Saaremaal ning minu tööelu on olnud tihedalt seotud hariduse, kultuuri ja kogukonnatööga. Olen haridusteaduste magister ning pikki aastaid töötanud õpetajana. Selle kõrvalt olen olnud aktiivselt seotud Saaremaa kultuuri- ja kogukonnaeluga, eelkõige rahvatantsuga.

Uues ametis kuuluvad minu tööülesannete hulka avalike ürituste ja spordiüritustega seotud taotluste menetlemine ning korraldajate nõustamine. Samuti tegelen valdkonda puudutavate määruste ülevaatamise ja ajakohastamisega. Minu jaoks on oluline, et asjaajamine oleks korraldajatele võimalikult selge ning koostöö vallaga sujuks hästi.

Uues ametis on mul palju uut õppida, kuid sisseelamine on läinud hästi. Osakonna inimesed on olnud väga sõbralikud ja toetavad ning igati abiks uute tööülesannete lahendamisel. Pean oma töös oluliseks head koostööd, avatud suhtlemist ja inimeste kuulamist.

Põhitöö kõrval jätkan tööd rahvatantsujuhina. Rahvatants on olnud oluline osa minu elust juba aastaid ning andnud mulle palju häid kogemusi kultuuri- ja valdkonnas.

Vabal ajal tegutsen hea meeleaia ja veedan aega perega. Tervisesport on meie peres alati olnud ja see on minu jaoks oluline osa elust ning võimalusel naudin ka looduses liikumist.

Saaremaa turismisuvi on toonud
saarele rohkem väliskülalisi

2026. aasta seitsme kuue andmed näitavad, et Saaremaa turism on püsinud stabiilsena, kuid küllastajate profiil on veidike muutumas. Eesti elanikke on sel aastal majutusettevõtetes ööbinud veidi vähem, väliskülalastajaid aga rohkem. Samal ajal on saarele jõudvate reisijate arv kasvanud. Jaanuarist juulini peatus Saare maakonna majutusettevõtetes 102 400 inimest. Neist 69 043 olid Eesti elanikud ja 33 357 väliskülalised. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga kasvas majutatute koguarv 0,1 protsenti. Eesti küllastajate arv vähenes 1,6 protsenti, väliskülalastajate arv aga kasvas 3,9 protsenti.

Saaremaa majutusettevõtete peatunud külalised moodustasid esimese seitsme kuuga ligikaudu 4,7 protsenti kõigist Eestis majutunud turistidest.

Eesti küllastaja on endiselt
kõige olulisem

Saaremaa turismi tugev selguroog on jätkuvalt Eesti-sisene turism. Kohalike küllastajate arv on juba aastaid kõrgel tasemel ning tänavune väike langus ei muuda üldpilti.

Samas tuleb arvestada, et edasist kasvu turisminumbrites ei ole lihtne saavutada ainult rohkemate Eesti küllastajate abil. Oluliseks muutuvad küsimused, kui kaua külaline Saaremaal viibib, millal ta siia tuleb ja kui palju ta siin kulutab.

Seetõttu on Saaremaa turismis järjest tähtsam aastaringne pakkumine. Suvised rannapuhkuse kõrval on põhjust saarele tulla ka toidu, kultuuri, looduse, sündmuste, heaolu- ja aktiivse puhkuse pärast.

Soome ja Läti hoiavad
esikohta

Väliskülalastajate arv on tänavu kasvanud ning Saaremaa olu-

8. juunist kuni 7. augustini lennanud Helsingi-Kuressaare lennuliini teenindas hooajal 2325 reisijat. FOTO: Jarek Jõepera

lisemad väliturud on endiselt Soome ja Läti.

Jaanuarist juulini peatus Saaremaa majutusettevõtetes 9766 Soome ja 9211 Läti elanikku. Soome küllastajaid oli mullusega võrreldes 526 võrra rohkem, Läti küllastajaid 253 võrra vähem.

Neile järgnesid Leedu 3580, Saksamaa 3385 ja Poola 863 küllastajaga. Leedust saabunud külaliste arv kasvas aastaga 345 inimese võrra ning Saksamaa ja Poola turg püsisid samuti kasvus.

Soome ja Läti roll on siiski veidi erinev. Soome küllastajad koonduvad rohkem suvekuudes, Läti turg on Saaremaa jaoks tegus kogu aasta vältel. Sellest tulenevalt on Läti olnud viimaste aastate lõikes Saaremaa suurim välitur.

Lisaks lähiturgudele tasub tähelepanu pöörata Saksamaale, Suurbritanniale, Ameerika Ühendriikidele, Prantsusmaale, Hispaaniale, Itaaliale ja Hollandile. Nende turgude puhul on oluline mitte ainult küllastajate

arv, vaid ka see, et kaugemalt tulnud reisija ühendab Saaremaa sageli teiste Eesti sihtkohtadega ja viibib reisil kauem.

Praam toob saarele
rohkem inimesi

Majutusstatistika ei näita kogu Saaremaa külastusvoogu. Kõik saarele tulijad ei ööbi statistikas kajastuvates majutusettevõtetes. Osa viibib sõprade või sugulaste juures, kasutab väiksemaid majutuskohi või tuleb Saaremaale ainult päevaks.

Seetõttu on oluline vaadata ka saare peamist väravat – parvlaevaliiklust.

Jaanuarist augustini sõitis Kuivastu-Virtsu liinil 1,32 miljonit reisijat, mida on 12 613

KÜLASTAJATE ARV PÜSIB, VÄLISKÜLALISI ROHKEM
102 400 majutajat / +3,9% väliskülalisi / 1,32 mln praamireisijat / 4,7% Eesti majutajatest.

inimese ehk ühe protsendi võrra rohkem kui aasta varem. Sõidukite arv kasvas samal ajal 1,8 protsenti ehk 11 485 sõiduki võrra. Eriti tähelepanuväärne on see, et peale märtsi ja juuni tehti sel aastal kõigis kuudes aegade rekord sõidukite ülevool.

Praamiliiklus näitab meile, et saare külastusvoog on arvestatav ka siis, kui seda ei ole võimalik majutusstatistikast otseselt välja lugeda.

Lennuühendus avab uusi
võimalusi

Ka lennuühendus toetab Saaremaa lipipäasetavust. Kuressaare lennujaam teenindas aasta esimese kaheksa kuuga 22 487 reisijat.

Tänavu lisandus Tallinna ühendusele oluline võimalus jõuda Saaremaale ka Helsingist. 8. juunist kuni 7. augustini lennanud Helsingi-Kuressaare lennuliini teenindas hooajal 2325 reisijat, saavutades keskmiselt 55% täitumuse. Juba on välja

kuulutatud ka lennud 2027. hooajaks, esialgu igapäevase graafikuga 14. juunist – 1. augustini.

Lisaks mugavale kiirele lennule Helsingist Kuressaarde ja vastupidi ühendavad Finnairi suvised lennud Saaremaa rahvusvahelise lennuvõrgustikuga ning annavad võimaluse tuua siia külalastajaid kaugematelt turgudelt.

Mida tänavune
suvi meile ütleb?

Tänavuse suve statistikat vaadates joonistub välja kolm selget suunda.

Saaremaa külastatavus püsib stabiilsena. Majutatud küllastajate arv on mullusega praktiliselt samal tasemel ning praami-ga jõuab saartele veidi rohkem reisijaid.

Väliskülalastajate arv kasvab. Seitsme kuuga suurenes nende arv 3,9 protsenti. See on oluline muutus ajal, mil koduturu kasvuruum on väiksem.

Järgmine kasv tuleb eelkõige väliskülalastajatest ja hooaja pikendamiseks. Saaremaa tugevus Eesti turul on hästi välja kujunenud. Edasine areng tähendab suuremat rahvusvahelist nähtavust ning rohkem põhjuseid Saaremaale tulla ka kevadel, sügisel ja talvel.

Turismi edukust ei näita seega ainult see, mitu inimest suvel saarele jõuab. Sama oluline on, kui kaua nad siin viibivad, milliseid teenuseid kasutavad ja millise järgi jäätavad kohalikku majandusse.

Saaremaa turismiarenduse järgmine eesmärk on muuta tugev suvine sihtkoht järjest tugevamaks ka ülejäänud aasta jooksul – tuua siia rohkem väliskülalisi, parandada ligipääsetavust ning pakkuda läbi tootarenduse rohkem põhjuseid Saaremaale tulla ka siis, kui tipphooaeg on läbi.

Anu Lomp

turismi- ja turundusteenistuse juhataja

Saare- ja Muhumaa lood laias maailmas – huvi saarte vastu kasvab

Tänavune aasta on olnud Saare- ja Muhumaa jaoks erakordne nii pressis kui ka tutvumisreiside poolest. Mõlemat tüüpi küllastusi on toimunud rohkem kui ühelgi varasemal aastal ning see näitab selgelt kasvavat huvi nii Eesti kui ka meie saarte vastu. Kuigi suvehooaeg on nüüdseks lõppenud, ei ole külaliste vastuvõtt veel läbi – mitu reisi on sel sügisel alles ees.

Pressireisid viivad saared
rahvusvahelisse meediasse

Sel aastal on Saare- ja Muhumaa küllastanud ajakirjanikud Soomest, Hispaaniast, Austriast, Norrast, Prantsusmaalt, Austraaliast, Ühendkuningriigist, Rootsi, Saksamaalt ja Itaaliast.

Pressireiside mõju ei sünni alati kohe. Mõne loo valmimine võib võtta kuid või isegi aastaid, kuid tänavu on eriti hea meel näha, et paljude küllastuste tulemused on juba jõudnud lugejateni. Saartest on ilmunud artikleid nii ajakirjades, ajalehtedes kui ka veebiväljaannetes.

Selliste kajastuste väärtus võib ulatuda kümnetesse tuhandetesse eurodesse või enamgi. Siht-

kohana ei oleks meil võimalik samas mahus meediapinda ise osta, kuid koostöös EIS-i ja teiste partneritega pressireise võrreldes saame Saare- ja Muhumaa lood viia väga suure rahvusvahelise auditoriumini.

Teiste pressireiside seas külastas Saaremaad tänavu ka tuntud Briti ajaloolane ja telesaatejuht Bettany Hughes, kelle jaoks oli see juba teine kord meie saarel. Kui tema eelmisel külaskäigul oli Saaremaa saade tervikuna Saaremaa lugu osa mitmest teemast koosnevast telesaatest, siis seekord keskendub saade saare seostele viikingiajalooaga.

Teemad, millega ajakirjanikud saartele tulevad, on väga erinevad – sõpruskonnaga reismine, naistereisid, viikingid, karavaniturism, loodus, perereisid, heaolu ja palju muud. Tagasisides tuuakse korduvalt esile meie rahulikkus elutempot, kaunist loodust, head toitu, sõbralikke kohalikke ja turvalist keskkonda.

Reisikorraldajad tulevad
sihtkohta kogema

FAM-reisid ehk tutvumisreisid on suunatud reisikorraldajatele,

kes tulevad sihtkohta oma silmaga vaatama ja siinsete toodete ning teenustega tutvuma. Nad külastavad majutus- ja toitlustuskohti, atraktsioone ning proovivad aktiivseid tegevusi.

Sel aastal on Saare- ja Muhumaa käinud reisikorraldajad Saksamaalt, Norrast, Soomest, Jaapanist, Ühendkuningriigist ja Eestist.

Selliste reiside suurim väärtus on uute kontaktide ja usalduse loomine. Vahel müüb reisifirma Saare- või Muhumaa juba enne seda, kui konkreetne reisikorraldaja ise siin käinud on. Tutvumisreis annab talle võimaluse kogeda sihtkohta päriselt ning see muudab ka edasise müügitöö palju usutavamaks ja sisulisemaks.

Sisuloojad annavad kiire ja
vahetu mõju

Kõige kiiremini nähtav mõju sünnib sisuloojate reisidest. Nemed jagavad oma muljeid juba kohapeal ning nende jälgijaskond usaldab sageli väga tugevalt isiklikke soovitusi.

Sel aastal toimus viis sisuloojate reisi: kaks Soomest, üks Eestist, üks Ühendkuningriigist

ja üks Norrast. Neist kolm toimusid Visit Saaremaa kutsel.

Soomest külastasid meid Henna Mikkilä ja Teija Kohijoki, kellega oleme koostööd teinud ka varem. Eestist tuli saari avastama populaarne sisulooja A mida Henry teeb?, kelle fookus oli perega reismisel. Ühendkuningriigi reisil osales suisa kuus sisuloojat ning Norrast külastas Saaremaad Kjetil Krogstad, kes on tuntud omanäoliste videote poolest ja kellel on erinevate sotsiaalmeedia kanalite peale kokku ligi 2 miljonit jälgijat.

Sellised küllastused toovad väga kiiresti liiklust Visit Saaremaa sotsiaalmeediakanalitesse ning juba mõne hetkega võib Saare- ja Muhumaa sisu jõuda sadade tuhandete inimesteni.

Tänavune rekordiline aasta näitab, et huvi meie saarte vastu kasvab. Pressi-, FAM- ja sisuloojate reisid ei ole pelgalt toredad külaskäigud, vaid sihipärane töö selle nimel, et Saaremaa ja Muhu jõuaksid uute inimeste reisiplaanidesse ning rahvusvahelises meediaruumi üha nähtavamalt.

Kairi Liiv

turismi- ja turundusspetsialist

Teemad, millega ajakirjanikud saartele tulevad, on väga erinevad – sõpruskonnaga reismine, naistereisid, viikingid, karavaniturism, loodus, perereisid, heaolu ja palju muud. FOTO: Kristina Mägi

Kuressaare Kultuurivara uus hooaeg toob endaga muusikat, tantsu ja erilisi kohtumisi

Sügis saabudes, mil päevad jäävad lühemaks ning tänavad tühjemaks, muutub vastukaaluks Kuressaare kultuurikeskuses elu aina vilkamaks ja sisukamaks.

Kuressaare Kultuurivara uus hooaeg kutsub kuulama head muusikat, avastama uusi esinejaid, kohtuma vanade lemmikutega ning saama argirutiini vahele kosutavaid kultuurielamusi.

Sündmuste valik on mitmekesine ja ka rahvusvaheline, pakudes nii džässi ja klassikalist muusikat, nüüdiseliloomingut, tantsu kui ka omanäolisi žanripiire ületavaid kontserte. Lisaks õhtustele kontsertidele jõuab kultuur rahvusvahelise muusikapäeva puhul päevase eriprogrammiga just koolinoorteni.

Kultuurivara jaoks tähendab uus hooaeg algus ka seda, et taas läheb käima terve maja

igapäevane sagimine. Laval ja lava taga, saalis ja kontoriruumides, proovides ja sündmuste ettevalmistamisel töötab meeskond, kes mõtestab kohalikku kultuurielu laiemalt kui üks kontsert või etendus ning soovib pakkuda kultuurihuvilistele head elamust.

Kuressaare Kultuurivara hooaja avasid 18. septembril kultuurikeskuse saalis Saaremaa kunstiteose võistluse näitus „Tasakaal“ ning Marianne Leiburi ja Joel Rummeli kontsert. Lisaks oli võimalik samal õhtul ka Kuressaare Raegaleriis osaleda näituse „Louis I. Kahn ja Alvar Aalto eramud. Paigad, mis teevad õnnelikuks“ avamisel. Septembrikuus sai kultuurikeskuse saalis kogeda veel leedu noorema põlvkonna muusikuid kooslusest Duo Andersson, kes esitasid publikule harvaesinevaid

Kultuurivara loo fotoallikiri: Marianne Leiburi ja Joel Rummeli kontsert avas Kuressaare Kultuurivara hooaja. FOTO: Sander Ilvest

klassikalisi teoseid ning nüüdiseliloomingut.

Oktoober algas Kuressaare kultuurikeskuses muusikapäeva tähistamisega 1. oktoobril,

mil saal täitus päeva jooksul üle 600 Saaremaa 6.–7. klasside õpilasega, kes said koos keelpillikvartetiga 4Fun uusi teadmisi muusikast ja kontserdikülastaja

kultuurist. Õhtul olid aga koostöös Eesti Interpreetide Liiduga korraldatud tšellist Maria Martini ja pianist Marko Martini tasuta kontserdile oodatud igas vanuses muusikahuvilised.

Sügisene kontserdikava pakub seejärel järjest uusi elamusi. 4. oktoobril jõuab Kuressaarde tunnustatud Prantsuse jazz-trio Alibi, seejärel saab kuulata löökpilliduoit koosseisus Tanel Eiko Novikov ja Heigo Rosin 9. oktoobril kontserdiga „Maastikud“ ning 14. oktoobril jõuab kultuurikeskuse lavale koostöös Eesti Tantsuagentuuriga Rumeenia tantsulavastus „Lift“. Oktoobri lõpus tähistatakse Robert Jürjendali 60. sünnipäeva ja Weekend Guitar Trio 33. tegutsemisaastat 24. oktoobril suure ühiskontserdiga.

Novembrikuus astuvad publiku ette 16. novembril Kadri-Ann

Sumera oma soolokontserdiga; 21. novembril Evelin Võigemast, Joonas Kaarnamets ja Peedu Kass Jazzkaarel publiku menu osaks saanud kontserdikavaga ning erakordse kammermuusikakontserdiga kostitab Kuressaare publikut 24. novembril perekond Järvide muusikud. Advendiaja avame traditsiooniliselt kirikukontserdiga Laurentiuse kirikus 29. novembril kell 17 Elina Nechayevaga.

Kultuurikeskus peab olema paik, kuhu on hea tulla nii tuttavat artisti kuulama kui ka midagi täiesti uut avastama ning selle nimel pingutab Kuressaare Kultuurivara kollektiiv igal nädalal. Loodame, et alanud hooajast leiab igaüks endale mõne sündmuse, mida pikisilmi oodata.

Helerin Rauna
Kuressaare Kultuurivara

Märkame ja tunnustame kultuuritegijaid

Saaremaa vallavalitsus kutsub esitama kandidaate kultuurivaldkonna tunnustustele. Märkame inimesi, kollektiive ja toetajaid, kes oma töö, loomingut või panusega aitavad hoida Saare maakonna ja Saaremaa valla kultuurielu elava ja mitmekesisena.

Kultuurielu silmapaistvaid edendajaid tunnustatakse Hendrik Krummi nimelise kultuuripreemia, Eerik Haameri nimelise kunstiauhinna ja Saaremaa kultuurisõbra tiitliga. Lisaks toimub üle aasta kunstivõistlus „Saaremaa kunstiteos“, millega tuuakse esile Saaremaaga seotud kunstnikke ja nende loomingut.

Hendrik Krummi nimeline kultuuripreemia

Alates 1995. aastast välja antava kultuuripreemia eesmärk on tunnustada Saare maakonnas silmapaistvaid kultuuritegijaid ja -kollektiive ning jäädvustada Saaremaalt pärit Rahvusosoper Estonia esitenori Hendrik Krummi (1934–1989) mälestust.

Krummi lauljatee Rahvusosoper Estonias kestis ligi 30 aastat ning tema repertuaari kuulus poolsada juhtivat tenori-

HENDRIK KRUMMI NIMELISE KULTUURIPREEMIA ON PÄLVINUD

Albert Uustulnd (1995), Tiit Paulus (1996), Lilian Hansar (1997), Harry Kuusk (1998), Rein Orn (1999), Ludmilla Toon (2000), Tiit Köster (2001), Sulev Mägi (2002), Ilmar Kanemägi (2003), Jüri Tuulik (2004), Bruno Pao (2005), Heinrich Männa (2006), Olavi Pesti (2007), Tõnis Kipper (2008), Laine Sepp (2009), Vello Tikerpalu (2010), Heino-Hannibald Kivi (2011), Aare Tammesalu (2012), Endel Püüa (2013), Andres Paas (2014), Ülo Tuulik (2015), Maire Sillavee (2016), Ivo Linna (2017), Saaremaa Meeskoor SÜM (2018), Eda Maripuu (2019), Väino Uiho (2020), Ain Anger (2021), Matis Männa (2022), Aarne Mägi (2023), Lii Pihl (2024) ja Tantsutrupp LiPs (2025).

EERIK HAAMERI KUNSTIAUHINNA SENISED LAUREAADID:

Uno Roosevelt (2017), Karel Koplimets (2018), Jutta Kivimäe ja Isabel Aaso-Zahradnikova (2019), Enno Hallek (2020), Aksel Haagensen (2021), Peeter Laurits (2022), Elo Liiv (2023), Kristina Õllek (2024) ning Erika Pedak ja Tambet Pedak (2025).

rolli. Ta esines sageli ka suurvormide ettekannetel ning pööras suurt tähelepanu Eesti heliloojate loomingule. Krumm esitas meeldi kammermuusikat, sealhulgas Mart Saare, Eduard Tubina ja Eugen Kapi loomingut ning salvestas muusikat Eesti Raadiole.

Rahvusvaheliselt tuntud lauljajana esines Krumm ka välismaal ning oli oodatud solist Moskva

Suure Teatri laval. Tema mälestust hoiavad elus muuseumid, näitused ja nimeline kultuuripreemia.

Eerik Haameri nimeline kunstiauhind

2017. aastal algatatud Eerik Haameri nimelise kunstiauhinna eesmärk on tunnustada Eesti kunstnikke silmapaistvate saa-

vutuste eest ning jäädvustada Saaremaal sündinud kunstniku Eerik Haameri (1908–1994) mälestust.

Haameri loomingus on olulisel kohal Saaremaa loodus, kalurite elu, meri ning saarlaste töö ja argipäev. Tema loomingut iseloomustavad eksistentsiaalne sügavus ning inimese ja looduse suhte kujutamine. Pärast Teist maailmasõda Rootsi emigreerunud Haamer jätkas seal kunstnikuteed ja osales aktiivselt pagulaskunstnike tegevuses.

Haamerit peetakse üheks olulisemaks Eesti modernistliku maalikunsti esindajaks, eriti 20. sajandi keskpaigas.

Saaremaa kultuurisõber

Mõned aastad tagasi lisandus kultuuripreemiatele ka Saaremaa kultuurisõbra tunnustuskategooria. Kultuurisõbra tiitliga tunnustatakse füüsilist või juriidilist isikut, kelle rahaline toetus või teod on andnud olulise panuse Saaremaa kultuuri ning aidanud kaasa sündmuste korraldamisele või kohaliku kultuuri arengule.

2024. aastal pälvis kultuu-

risõbra tiitli ja tänukirja Asa Spa Hotell. Paraku ei esitatud aga möödunud aastal nimetatud tunnustusele ühtegi kandidaati. Seda enam tasub nüüd ringi vaadata – võib-olla on just sinu ettevõtte, koostööpartner, sõber või kogukonnaliige see, kelle panus väärib esiletõstmist.

„Saaremaa kunstiteos“ on Kuressaare kultuurikeskuses vaadata

Alates 1983. aastast toimub kunstivõistlus „Saaremaa kunstiteos“, mille eesmärk on tunnustada Saaremaa loomeinimesi, loomingulisi ühendusi ja kunstiharrastajaid. Iga kunstivõistlus keskendub kindlale teemale, mis suunab osalejate loomingulist lähenemist. Kunstivõistlus toimub üle aasta ning selle aasta teema on „Tasakaalupunkt“, mis kutsub kunstnikke mõtestama tasakaalu maa ja mere, vaikuse ja liikumise, traditsioonide ja muutuste vahel ning uurima vahepealseid hetki ja tasakaalu hoidvaid tugistruktuure.

Kunstivõistluse näitus avati 18. septembril Kuressaare kultuurikeskuses ja jääb avatuks

kuni 30. oktoobrini. Kõigil huvilistel on võimalus näitust külastada ja oma lemmikteosele kaasa elada, sest publikuhääletus kestab kohapeal kuni 21. oktoobrini. Võitja kuulutatakse välja 23. oktoobril Raegaleriis, eelmise „Saaremaa kunstiteose“ võitja Triin Türrpuu isikunäituse avamisel.

Kandidaate kultuurivaldkonnas tunnustustele saab esitada 1. oktoobrist kuni 1. novembrini 2026. a Saaremaa valla kodulehel www.saaremaaavald.ee iseteeninduskeskkonnas.

2026. aasta tunnustuse saajad kuulutatakse välja kultuuriaasta pidulikult lõpetamisel 22. jaanuaril 2027. aastal Kuressaare kultuurikeskuses.

Kultuur sünnib inimestest – neist, kes loovad, õpetavad, korraldavad, toetavad ja hoiavad traditsioone. Sageli teevad nad seda suure tähelepanuta, lihtsalt soovist oma kogukonda panustada. Märkame neid inimesi enda ümber ja anname nende panusele väärtuse. Igaüks meist saab esitada kandidaadi, kelle töö, hobi või elutöö on aidanud kultuurielu elavana hoida.

Eesti rahvamajade nädal võtab fookusesse lapsed ja noored

Rahvamajade nädal toob 19.–25. oktoobrini fookusesse lapsed ja noored. Kaasa loovad ka Saaremaa rahvamajad.

Oled sa noor või eakas, terve elu rahvamajas käinud või pole sinna kunagi oma jalga tõstnud – olgu olukord, milline tahes – rahvamaja on ka SINU maja! Nii kirjutab Eesti rahvamajade nädala 2026 koordinaator Eesti Rahvamajade Ühing oma kodulehel. Lastele ja noortele mõeldud sündmuste poolest on väga rikas ka Saaremaa Kultuuri alla koonduvate Saaremaa rahvamajade teemanädala kalender.

Aste rahvamajas on kooli ja lasteaia lapsed iga päev rahvamaja tegemistes kaasatud, kuid rahvamajade nädalal on natuke teine fookus: rahvamaja kaasab kooli ja lasteaia ning üheskoos tehakse teavitustööd teemal „Hea saalikultuur“. See on suurepärase võimalus selgitada lastele,

mis hea publik on oluline ja kuidas ka ise aidata kaasa sellele, et kõigil oleks ürituse ajal saalis hea olla. Nädala lõpetab mõnus sündmus: „Luule-juttude õhtu“ Tõnu ja Päärü Ojaga, kus siis nädala jooksul õpitud tarkusi hea praktiseerida.

Lümanda rahvamaja alustab noortenädalat ettevõtluse ainetunniga ja seekord tutvustatakse lastele kultuurikorraldaja töö eri tahke ning korraldatakse lõpetuseks koos ka üks üritus. Lasteaiale toimub rahvamajas lõbus hommik mängude, meisterdamise, laulutunni ja majatuuri-ga. Tihedasti sisustatud nädala sisse mahuvad Lümanda majas veel lastele ja noortele mõeldud tasuta kinoseansid, treeningud ja koolilaste vahetunnimäng: põnev orienteerumismäng rahvamajas.

Kärila rahvamajas on 22. oktoobril kontsert Eesti popmuu-

sika ajaloost. Kontserdil astuvad üles Robert Linna, Rainer Michelson ja Anne Mari Saks.

Salme rahvamaja pakub 20. oktoobril noortele kinoseansi, pärast seda toimub noortega teemaatiline arutelu. 23. oktoobril on noortel võimalik kohtuda kohaliku räppariga, aga ka tantsitakse, lauldakse, meisterdatakse. Plaanide kohaselt on noortele tulemas ka põgenemistuba.

Kihelkonna rahvamaja kutsub 20. oktoobril lasteaialapsi meisterdama, koos juhendajaga valmivad tekstiilitrüki riidesemed ja lõpuks peetakse maha üks lõbus disko. Järgmise päeva väärikate „Lustlik luuleõuna“ on plaanis maha pidada koos lapselastega. Külas on poetess ja hobifotograaf Juli Suvi. Sündmuse teemaks lõbusad fotod ja neist sündinud luuleread ning kohapeal saab endast jäädvustada ka meeolulokaid fotosid. 23.

oktoobril lõpetab nädala saskuturniir, kus nii vanad kui ka noored ässad saavad oma oskused mängu panna.

Taritu rahvamaja memme-taadi raamatuklubi 19. oktoobri sügisloona teema on „Oh aegu ammuseid“. 22. oktoobril toimub samas koostöös rahvakultuuri keskusega vaimse pärandi päev „Päritud pärandiks“. Sündmusele on väga oodatud kõik pered koos lastega.

Karja rahvamaja korraldab 24. oktoobril kell 11–13 seikluliku lastepäeva, kus kavas liikumismängud ja põnev aretejaht. Oodatud on lapsed alates 4. eluaastast.

Eikla rahvamaja teeb aga sel nädalal kinonädala – kahel päeval nädalas näidatakse uusi eesti filme, lisaks on plaanis lastega koos süüa teha ja küpsetada.

Valjala rahvamaja kutsub 21. oktoobril noored populaarsele

„Kokkamise kolmapäevale Kadriga“ ja 24. oktoobril sügispeole ansambliga Melody.

22. oktoobril saab Laimjala rahvamajas vaadata Salme Vallateatri külalisetendust, 23. oktoobril toimub populaarne pereviktoriiri, kus osalemiseks peavad võistkonnas olema ka lapsed, ning 24. oktoobril rahvamuusikapäev, mis tutvustab lastele ja noortele meie rahvamuusikat ja -pille.

Pärsama rahvamaja korraldab 21. oktoobril kl 18–20 lauamängude õhtu lastele, sest mis oleks pimedatel ja jahedatel sügisõhtutel parem, kui koguneda sõprade seltsis ning mängida koos ägedaid lauamänge.

Sandla rahvamaja korraldab 23. oktoobri õhtul mõnusa lasteõhtu: plaanis on kokkamine, mängimine, tantsimine ja niisama mõnusalt muusika kuulamine.

Nasva rahvamajas ootab 24. oktoobril mäluhõõguvili mitmekordne Eesti mäluhõõgumeister Jaan Allik. Et rahvamajade nädala tähelepanu keskpunktis on sel aastal lapsed ja noored, siis on Jaan oma küsimused seekord just seda silmas pidades kokku sättinud.

Mustjala rahvamaja pakub aga kogu nädala jooksul eri vanusele eakohaseid töötubasid. Plaanis on teha ise keha- ja näokoorijad, valmistada „lima“ ja niiditehnikas pilte.

Kõige pisematele on plaanis teha beebide-emme kokkusaamine koos pannkookide ja kohviga.

Rahvamajade nädala sündmused leiab veebist: <https://lydian.ee/saaremaa/uritused/>, Sündmused - Visit Saaremaa ja <https://rahvamaja.ee/>.

Tiiu Talvist
Saaremaa Kultuuri juhataja

Dharma Resort Muhi saarel. FOTO: Dharma Resort OÜ

Saare maakonna ettevõtlusideed said starditoetusest hoogu juurde

11. märtsil avanes EIS-i starditoetuse taotlusvoor kuni kolme aasta vanustele ettevõtetele. Huvi toetuse vastu oli üle Eesti väga suur ning seetõttu sulgus jooksev taotlusvoor juba 14. augustil.

Starditoetuse taotlemiseks on vajalik maakondliku arenduskeskuse eelhindang. Saare arenduskeskus väljastas kokku 13 eelhindangut ning kõik 13 ettevõtet esitasid seejärel taotluse ka EIS-ile. Nüüd on neist positiivse rahastusotsuse saanud 12 ettevõtet, ühe taotluse hindamine on veel pooleli.

Toetust saadi väga erinevate ettevõtlusideede elluviimiseks. Turismivaldkonnas toetati luksusliku majutusteenuse arendamist, toitlustuskoha avamist ja karavanipargi rajamist. Töötlevas tööstuses ulatusid toetust saanud tegevused masinaehitusest modulaarsete ja mobiilsete konteinerlahenduste tootmiseni. Samuti said tuge ehitus- ja kaubaveoettevõtteid oma teenuste arendamiseks ning IT-valdkonna ettevõtteid erinevate teenusplatvormide loomiseks.

Eriti hea meel on selle üle, et toetust saanud ettevõtteid leidub üle Saare maakonna – nii Saaremaa, Muhi kui ka Ruhnu vallas. Soovime kõigile toetuse saanud ettevõtetele julget pealehakkamist ja edu plaanide elluviimisel!

Helen Batista

Saare arenduskeskuse ettevõtluskonsultant

„Starditoetus annab alustavale ettevõtjale lisaks rahalisele toele ka kindlust, et valitud suunal tasub edasi liikuda. Kõige olulisem on aga see, mida toetuse abil edasi tehakse – kuidas ideest kujuneb toimiv ja kasvav ettevõtte.“

Rainer Paenurk,

Saare arenduskeskuse juhataja

Saare maakond otsib kasvu keset muutusi

Saare maakonna arengut iseloomustab praegu kahe vastandliku suuna samaaegne mõju – ühelt poolt väheneb elanike arv ja süveneb surve tööhõuturule, teisalt kasvavad võimalused taastuvenergia, sinimajanduse, hariduse ja rahvusvaheliste ühenduste valdkonnas. Arengustrateegia värske seireanalüüs näitab, et just nende uute võimaluste rakendamisest sõltub suuresti Saare maakonna järgmiste aastakümnete arengutee.

Möödunud aasta oli Saare maakonna jaoks vastuoluline. Ühelt poolt jätkus rahvaarvu vähenemine, laste arv kahanes ning spetsialistide puudus mitmes valdkonnas püsib. Teisalt võis näha mitmes suunas arengut, mis töötab kujundada maakonna tulevikku aastakümneteks: taastuvenergeetika, meremajandus, kutse- ja kõrgharidus ning rahvusvahelised ühendused. Üldpildis võib öelda, et Saare maakond liigub edasi ettevaatliku optimismiga, kuidagi demograafilised ja tööhõuga seotud mured mõjutavad meid pikalt ning tugevasti.

Suurim murekoht on edaspidi rahvastik. Aasta jooksul vähenes maakonna elanike arv ligi 300 inimese võrra ning samuti kahanes laste arv, eriti nooremates vanuserühmades. Nii on meil 0–4-aastaseid saarlasi mullusega võrreldes 119 võrra vähem. Need trendid on kahjuks kogu Eestis. Samas näitab Muhi valla elanike arvu kasv 50 inimese võrra, et saartele elama asumise huvi pole kadunud.

Majanduse vaates oli aasta mõnevõrra positiivsem. Tööhõive kasvas pärast eelnevat tagasilööki, registreeritud töötus vähenes ning ettevõtjad hakkasid taas

aktiivsemalt töötajaid otsima. Töötlev tööstus stabiliseerus ja turismisektor näitas taastumise märke. Samal ajal jääb Saare maakonna keskmine palk endiselt vaid kolmveerandi tasemele Eesti keskmisest. See seab piirid inimeste ostujõule ning mõjutab otseselt nii tööhõu kättesaadavust kui ka noorte tulevikuotsuseid.

Eluasemeturul oli näha nii leevendust kui ka jätkuvaid probleeme. Kuressaare uus üürimaja on aidanud aastaringset üüriturgu parandada, kuid hooajaline turism mõjutab eluasemete kättesaadavust. Paljud eluruumid renditakse välja septembrist maini, seetõttu on püsivat kodu leida keeruline ning kallid.

Üks olulisem arengusuund on energiamajandus. Elektri-levi OÜ uuendas elektrivõrku, alajaamu ja liine üle maakonna;

Tahulas avati biogaasijaam. Need investeeringud loovad eeldusi nii uute ettevõtete tulekuks kui ka energiajulgeoleku tugevdamiseks. Kuressaare ametikoolis laiendatakse tuuletehnikaga seotud õppevõimalusi, käsil on uue Tehnoloogiamajaka ehitus.

Sama oluline on meremajanduse areng. Saaremaast on kujunemas üks Läänemere sinimajanduse keskusi. Kohalike ettevõtete, Tallinna tehnikaülikooli Kuressaare kolledži ja Tartu ülikooli Eesti mereinstituudi osalusel arendatakse vetika-, karbi- ja kalakasvatust, uusi meretehnoloogiasid ning biomajanduse lahendusi. Mitmed rahvusvahelised teadus- ja arendusprojektid toovad piirkonda teadmisi, investeeringuid ja koostöövõrgustikke.

Avaliku sektori spetsialistide

Tahula biogaasijaam on üks viimaste aastate olulisemaid energiamajanduse investeeringuid Saaremaal, toetades piirkonna ettevõtlust ja varustuskindlust. FOTO: Karl Jakob Toplaan/Saarte Hääl

järeelkasvu küsimus on jätkuvalt üks maakonna võtmetemasid. Õpetajate, tugispetsialistide, arstide ja kultuuritöötajate puuduse leevendamiseks on käivitatud eri programme, koolitusi ja stipendiume. Saaremaad tutvustatakse sihtkohana nii õpetaja- kui ka meditsiinitudengitele ning toetatakse kohalike spetsialistide kvalifikatsiooni tõstmist. Saareliste piirangute tõttu meie liikumisvõimalustele ja -hinnale on väga tänuväär kõik võimalused, mida saame tuua täiendusõppeks siia kohapeale, töö selles osas pidevalt käib.

Tähtis sündmus oli rahvusvahelise lennuühenduse avamine. Suvel alustas Finnair lende Helsingi ja Kuressaare vahel ning liini jätkumine on juba kinnitatud ka järgmiseks aastaks. See on oluline nii turismi, ettevõtluse kui ka Saare maakonna nähtavuse jaoks laiemalt. Rahvusvaheline ligipääsetavus on saartele alati olnud strateegilise tähtsusega küsimus.

Kokkuvõttes oli Saare maakonna aasta pigem mõõdukalt positiivne. Suured mured, nagu rahvastiku vähenemine, eluasemenappus ja spetsialistide puudus, ei ole kadunud. Samas liiguvad edasi mitmed strateegiliselt tähtsad ettevõtmised energeetika, meremajanduse ja ühenduste osas. Kui demograafiliste väljakutsete kõrval suudame ära kasutada kasvavad võimalused taastuvenergia, sinimajanduse ja teaduspõhise ettevõtluse valdkonnas, on Saare maakonnal head eeldused säilitada oma elujõud ning tugevdada positsiooni Eesti ühe eripärasema ja atraktiivse piirkonnana.

Jaanika Tiitson
arendusnõunik

Tööstus ja eksport hoiavad Saare maakonna majandust kasvuteel

Saare maakonna ettevõtlus on aastatel 2021–2024 teravikuna jõudsalt kasvanud. Ettevõtete müügitulu suurenes selle ajaga 21%, ulatudes 2024. aastal esmakordselt üle miljardi euro. Lisandväärtus kasvas 18% ja eksport ligi 28%, jõudes 282 miljoni euroni. Samal ajal suurenes ettevõtete arv 15%: 2024. aastal tegutses maakonnas 4641 ettevõtet.

Tööstus ja eksport

Kõige olulisem majanduse vedur on jätkuvalt töötlev tööstus. See annab suure osa maakonna müügitulust ja tööhõivest ning ligi 80% ekspordist. Just eksport on üks viimaste aastate positiivsemaid arenguid: nelja aastaga on selle maht kasvanud ligi 61 miljoni euro võrra. Maakonna olulisemad välisurud on Saksamaa, Soome ja Rootsi.

Samas näitab analüüs, et kasv ei ole enam nii laiapõhjaline kui mõned aastad tagasi. 2024. aastal pöördusid langusse näiteks ehitus ja kinnisvara ning mitmes tegevusvaldkonnas sõltub koondtulemus üha enam üksikutest suurematest ettevõtetest. Ka ettevõtete koguarv vähenes 2023. aastaga võrreldes veidi ning enam kui viiendikul registreeritud ette-

võtetest puudus 2024. aastal müügitulu.

Üks selgemaid väljakutseid

Üks selgemaid probleeme on tööhõud. Kui ettevõtete müügitulu, eksport ja lisandväärtus on kasvanud, siis ettevõtetes töötavate inimeste arv on püsinud sisuliselt muutumatu. Aastatel 2021–2024 suurenes täistööajale taandatud töötajate arv vaid 1,3%. Samal ajal kasvas Saare maakonna keskmine brutokuupalk 1204 eurolt 1584 euroni ehk ligi kolmandiku võrra ning ettevõtete tööhõukulud suurenesid 26%. See tähendab, et ettevõtteid peavad suutma sama või väiksema tööhõuga luua järjest enam väärtust.

Positiivne on, et ettevõtete tootlikkus on paranenud. Teisisõnu luuakse ühe töötaja kohta rohkem lisandväärtust ning vähemalt osa ettevõtetest on suutnud tööhõu kallinemise ja keerulisema majanduskeskkonnaga hästi kohaneda. Samas jääb Saare maakonna palgatase endiselt Eesti keskmisest maha ning lisasurvet avaldab rahvastiku vähenemine. 2025. aasta alguses elas maakonnas 31 804 inimest ehk 1228 võrra vähem kui 2021. aastal.

Saare maakonnal on tugev tööstusbaas, kasvav eksport ja

mitmekesine ettevõtlus. Järgmise aastate keskne küsimus on aga see, kuidas kasvatada majandust olukorras, kus tööelisi inimesi jääb vähemaks ja kulud suurenevad. Võtmetähtsusega on tootlikkuse kasvatamine, kvalifitseeritud tööhõu leidmine ja hoidmine ning ettevõtete liikumise

suurema lisandväärtusega toodete, teenuste ja uute turgude poole.

Rohkem saab lugeda veebilehelt sak.ee/index.php/est/uu-ringud-analuusid/saare-maakonna-ettevotluse-ulevaade.

Rainer Paenurk

Saare Arenduskeskuse juhataja

2026. AASTAL STARDITOETUSE SAANUD ETTEVÕTTED

- Conthouse OÜ – modulaarsete ja mobiilsete konteinerlahenduste tootmine
- Dharma Resort OÜ – luksuslik majutusteenus Muhi saarel
- KutsuAbi OÜ – digitaalne platvorm kohalike teenuste leidmiseks ja pakkumiseks
- Martante OÜ – spetsialiseeritud betoonelementide transportiteenus
- OÜ Asva Viikingiküla – karavanipark „Viiking Camp“
- Pixit Technologies OÜ – veterinaarne infosüsteem
- Planeet Ruhnu OÜ – sadamakohvik ja vetikatoodete tootmine
- Anttor OÜ – omatoodangul põhinev väiketehnika lisaseadmete bränd
- LEVICE OÜ – meeste nahahooldustooted
- Raro Grupp OÜ – üldehitusteenus
- Tilk Bio OÜ – toidulisandid
- Uus Koht OÜ – tänavatoiduhaagis Orissaares

SAAME TUTTAVAKS

Abivallavanem Priit Riim

Olen põline saarlane, kelle elu on alati seotud olnud merega. Lapsest saati olen tegelema purjetamisega, oleme oma meeskonnaga olnud kõigi kolme Balti riigi meistrid. Purjetamine on ellu kaasa andnud otsustavuse, sitkuse ja oskuse meeskonnatöös. Samuti naudin heas seltskonnas kalapüüki.

Terve täiskasvanuelu on mind saatnud ettevõtlus ja ehitus. Öeldakse, et mees peab oma kätega elu jooksul vähemalt ühe maja valmis ehitama. Mul on päris mitme maja ehitamise kogemus.

Olen kolme tubli lapse isa. Elu Saaremaal on meeldivalt turvaline ja rahulik ning nii võiks see jätkuda.

Arvan, et valla ülesanne võiks olla ettevõtluseks võimaluste loomine: kui pole ettevõtlust, siis pole töökohti, kui pole töökohti, siis pole ka inimesi.

Kuidas jõuab Kuressaare joogivesi sinu kraani ja

Viimastel aastatel on Kuressaares mitu korda tulnud rääkida joogiveest leitud *coli*-laadsetest bakteritest ja *E. coli*st. Kuigi enamasti on tegu olnud üksikute leidudega ja ettevaatusabinõudega, tekitavad sellised teated küsimusi, kust Kuressaare joogivesi tuleb, millise teekonna läbib see enne kodukraanini jõudmist ning kuidas võivad bakterid üldse veesüsteemi sattuda. Kuressaare Veevärgi juht Martin Haug selgitab samm-sammult lahti joogivee teekonna, kvaliteedikontrolli, peamised riskikohad ning selgitab, mida tähendavad elanike jaoks veeanalüüsid aegajalt ilmuvad bakterileidud.

Millise teekonna läbib vesi enne tarbija kraanini jõudmist? Kõigepealt liigub n-ö toorvesi ehk välja pumbatud põhjavesi Tõlli-Ansilt mööda 7-kilomeetrist torustikku Unimäe veetöötusjaama, kus seda töödeldakse, eelkõige filtreeritakse liivafiltrite abil. Peale töötlust suunatakse vesi puhta vee reservuaaridesse, kust see pumbatakse edasi linnavõrku. Kuressaares on ligikaudu 150 kilomeetrit ühisveevärgi torustikku pluss veel arvestamata hulk kinnistusesid torustikke.

Millised on peamised etapid vee töötlemisel ja kvaliteedi tagamisel? Põhjavee puhastamisel räägime üldjuhul raua ja mangaani väljasadestamisest, mida tehakse mehaaniliste filtritega. Unimäe veetöötusjaamas läbib sisenev vesi UV-seadme ning liigub edasi liivafiltritesse, enne seda lisatakse vette aereerimiseks õhku, et tekitada väljafilteritav raua ja mangaani sade. Vee kloorimisvajadusel lisatakse kloori reservuaaridesse sisenevasse vette, mis annab piisava viibeaja ning kloorisisaldust kontrollitakse reservuaaridest väljuvas vees.

Millised on suurimad riskikohad joogivee teekonnal vee-töötusjaamast kodukraanini? Nüüd on kujunenud üheks suuremaks riskikohaks joogivee puhul toorvee kvaliteet. Viimaste aastate kogemus näitab, et augustis-septembris jõuab suurte vihmadega Tõlli-Ansi veehaarde toitealalt puurkaevudesse mikrobioloogiline saaste. Võtame küll põhjaveit mitmekümne meetri sügavuselt, aga põhjavesi on nii Tõlli-Ansi veehaarde toitealal kui ka suures osas Saaremaast kaitsmata. See tähendab, et nii keskkonnast kui ka maakasutusest tingitud mõjutused jõuavad lihtsamini puurkaevudesse ja seeläbi Unimäe veetöötusjaama.

Mis võib joogivee kvaliteeti mõjutada pärast veetöötusjaamast väljumist? Kuna veevõrk on pikk, on ka seal riskid. Teinekord vajavad tähelepanu tupikud, kus vesi kauem seisab. Harvematel juhtudel võivad mõjutada ka veevõrgu avariid. Samuti võib tarbimiskoha veekvaliteeti oluliselt negatiivselt mõjutada ka tarbimiskoha veevõrgu ja süsteemi vahele pandud puhastusseadmed.

Miks jälgitakse *coli*-laadseid ja *E. coli* baktereid ja mida nende leid veespetsialisti jaoks tähendab?

Kuressaare Veevärgi juht Martin Haug rõhutab, et tugevate vihmasadude tõttu on kaitsmata põhjaveega piirkondades suurenenud mikrobioloogilised riskid. Samas on iga avastatud kõrvalekalle tema sõnul märk sellest, et joogivee seiresüsteem töötab ja võimalikud probleemid leitakse üles.

Tegemist on vee kvaliteedi vaates indikaatornäitajatega. Igas mikrobioloogia proovis määratakse lisaks *coli*-laadsetele ja *E. coli*le ka soole enterokokke ja kolooniate arvu. Indikaatornäitajaid on veel ja lähtume määrukest „Joogivee kvaliteedi- ja kontrollinõuded ja analüüsimeetodid ning tarbijale teabe esitamise nõuded“. Veespetsialisti jaoks annab see indikatsiooni, et süsteemi on pääsenud väliskeskkonna mõjutus.

Veekvaliteedi mõttes on bakter ise probleem, aga tehniliselt vaadatuna on see eelkõige sümptom ja märk mingist muust probleemist süsteemis. *Coli*-laadsed bakterid on reeglina keskkonnabakterid ning nende leidumine vees ei põhjusta üldiselt inimese haigestumist, kuid indikaatornäitajana viitab nende leidumine vees välise keskkonna mõjutusele ja eelkõige torustiku loputamise vajadusele.

Miks pööratakse tähelepanu ka väga väikestele leidudele? Kuressaare Veevärgi on võtnud seisukoha, et teavitame leiu korral otsekohe tarbijaid, et anda inimestele võimalus reageerida ja võtta tarvitusele vajalikud ettevaatusabinõud, eriti laste ja riskirühmade puhul. Sellepärast olemegi ka küsinud terviseametilt konkreetsed käitumisjuhised edaspidiseks.

Iga leid on veekvaliteedi mõttes kõrvalekalle normaalsusest, kuid ohufooni suhtes on numbrid siiski olulised. Samas tuleb vaadata laiemat pilti ja arvestada, et *coli*-laadsed ja *E. coli* bakterid on tegelikult kogu aeg igal pool meie ümber. Kuigi vee-ettevõttena reageerime igale kõrvalekaldele ja teavitame tarbijaid võimalikult ohust vastavalt reeglitele, on arvestades igapäevast bakterite osakaalu meie ümbritsevas keskkonnas sellised väikesed numbrid inimese tervisele üldjuhul ohutud.

Kui tihti ja kuidas võetakse veeproove joogivee kontrollimiseks? Proovivõtuks on samuti ette nähtud kord, kuidas tagada proovivõtukoha ja proovi esinduslikkus ehk siis see, kuidas proovivõtja tagab vastavuse, et välised tegurid ei mõjuta kraanist võetavat veeproovi. Proove võtavad vastava koolituse läbinud atesteeritud proovivõtjad.

Võtame veeproove puurkaevudest, Unimäel sisenevast ja väljuvast veest ning lisaks on proovivõtukohad veevõrgu eri

kohtades. Kuressaares on kokku 12 proovivõtukoha. Veevõrgu proovivõtukohad on enamasti vallale kuuluvates asutustes või suuremates erasektori tarbimiskohtades nii, et kogu veevõrk oleks kaetud. Proovivõtul on oluline hinnata just ühisveevärgi magistraalis olevat vett ja seetõttu on proovivõtukohadeks valitud suurema tarbimisega kohad.

Kuressaares on kohustus võtta 12 veeproovi iga kahe nädala tagant, oleme jaganud proovivõtupunktid pooleks – võtame rutiinselt kuus proovi igal nädalal, et omada pidevat ülevaadet. Selliselt suudame kogu võrku proovivõtmuste kaudu hinnata.

Kuidas on Kuressaare veevõrk üles ehitatud ja kuidas vesi selles liigub?

Kuressaares on suures osas ringvõrk, mis tagab, et vesi on pidevas liikumises sõltuvalt tarbimise intensiivsusest, mitte ei liigu mööda ühte pikka toru, mis hargneb järjest väiksemateks. Kuigi tegemist on ringvõrguga, on süsteemis siiski harusid või piirkondi, kus tarbimisaktiivsus on madalam ja vesi seisab torustikes kauem. Kui vesi liigub aeglaselt, on ka veevahetus torustikus aeglasem. Pikaajalise seismise korral on vesi soojemal kuudel mikroobidele soodsam keskkond.

Miks võib ühes piirkonnas olla vee kvaliteedinäitaja korras, aga teises mitte?

Just seetõttu, et vesi liigub aeglasemalt, on ka veevahetus torustikus kohati aeglasem. Ja siin tuleb mees pidada ka võima-

likke probleeme kinnistusesse torustike ja puhastusseadmetega, mis võivad põhjustada kohati probleeme ka magistraalis.

Mida tähendab veevõrgu mõiste „trassi ots“?

Tegemist ongi väikese tarbimisega trassi kohtadega, kus ei ole ringvoolu ehk on tupik. Vesi liigub ainult ühes suunas ja mida väiksem on veetarbimine, seda kauem vesi selles tupikotsa torus seisab.

Kuressaare vaatest on sellised otsad Upa, Kummeli (Kudjape), Laheküla, Sikassaare, Tuulte-Roos ja ka Staadioni piirkond.

Kas võrgu kaugemad piirkonnad vajavad suuremat tähelepanu?

Mitte oluliselt. Senise praktika jooksul on iga suvi olnud mõned korrad, kus tupikotsad vajavad lisatähelepanu. Ja see on ka piirdunud tavalise loputamisega ehk magistraalvee läbilaskmisega tupikotsast.

Kas suuremad riskid on seotud tugevate vihmade, pinnasevee, torustike seisukorra, remonttööde või mõne muu teguriga?

Seda on keeruline eristada, täna ütleks pigem, et suuremaks läheteriks on toorvee ja põhjavee muutused, mida võimendavad ilmastikuolud. Torustike remont ja ehitustööd on reeglina kontrollitumad ning riske on võimalik ennetada või teadlikult maandada.

Reeglina on joogivee saastumine seotud looduslike olude ja põhjavee saastumisega – kas keskkonnabakterite tulemusel või maakasutusest tulenevatest põhjustest või korrektselt mittefunktsioneerivatest lokaalsetest reoveesüsteemidest.

Tõlli-Ansi veehaardest algab Kuressaare joogivee teekond. Veehaarde puurkaevudest pumbatud põhjavesi liigub mööda seitsmekilomeetrist torustikku Unimäe veetöötusjaama. FOTOD: Valmar Voolaid

Unimäe veetöötusjaamas läbib Tõlli-Ansi veehaardest saabus põhjavesi enne linnavõrku jõudmist mitmetapilise puhastusprotsessi. Siin eemaldatakse veest muu hulgas raud ja mangaan ning tagatakse joogivee kvaliteet.

Selgub, et tugevatel vihmadel on järjest suurem roll veekvaliteedis. Arvestades, et suures osas Saaremaast on põhjavesi kaitsmata, siis suurte sadude korral jõuab saastumine kiiremini põhjavette ja seeläbi puurkaevudesse. Siin mõjutab nii lihtsalt keskkond kui ka maakasutus ja lokaalsed reoveesüsteemid.

Kas vananev torustik suurendab riske?

Vananev torustik suurendab leket ja avariide riske. Kui reeglina sellised avariid ei oma mõju veekvaliteedile, siis teatud tingimustel on riskid suuremad (vee liikumise dünaamika muutused, rõhumuutused jne).

Millised riskid on vee-ettevõtte jaoks kõige keerulisemad ennetada?

Looduslike teguritega hakkama saamine ja täielik riskide maandamine on väga keeruline ja see nõuab nii kohaliku omavalitsuse, riigi kui ka maaomanike ja kasutajate ühist pingutust.

Mis vahe on ettevaatusabinõul ja olukorral, mida vee-ettevõtte peab juba tõsiselt ohumärgiks?

Ettevaatusabinõu – näiteks keetmissoovitus väikese leiu korral – on ennetav meede riskirühmade kaitseks, mida rakendatakse kohe, kui seire annab märku kasvõi väikesest normi ületusest. Tõsine oht on kinnitatud laiaulatuslik reostus, mis kujutab otsest ja tegelikku ohtu tarbijate tervisele ja selle on ka kinnitanud terviseamet, millega on leidude korral pidev suhtlus.

Milline avalikkuses levinud arusaam vee-ettevõtte tööst ei vasta tegelikkusele?

1 KÜSIMUS

Kas inimene saab ise ennast kuidagi kaitsta? Kas mõni seade koduses veesüsteemis suudab *coli* ja *E. coli* kinni püüda?

Põhimõtteliselt saab, täna on saadaval üksikmajapidamistele (majadele, korteritele jms) sobivas suuruses UV-seadmed, mis pannakse vee-möödusõlme või torustiku vahele. Seda on ka Kuressaares mulle teadaolevalt tehtud. Investeeringu suurusjärg on seade 100–200 eurot + paigaldus ja iga-aastane UV-lambi vahetus 50–100 eurot sõltuvalt seadmeist.

Vee-ettevõtete seotud eksiirvamusi on palju, konkreetselt selle teemaga haakuvalt levivad enamasti arvamused, et vee-ettevõtted ei tee midagi, hoiavad infot kinni ja tegutsevad alles siis, kui tarbijad kurdavad. Tegelikkus on vastupidi.

Tasub mees pidada, et kraanivesi on ehk üks rangemalt kontrollitud ja testitud toiduainet üldse. Kui kõrvalekalle leitakse, on see pigem märk sellest, et seiresüsteem töötab, mitte sellest, et midagi on kahe silma vahele jäetud.

Iga mikrobioloogiline proov nõuab laboris kultiveerimisega: *coli*-laadsete ja *E. coli* tuvastamine võtab 18–24 tundi, mis tähendab, et me opereerime alati veevõrku minevikus. Kohe, kui laborist tuleb info kõrvalekaldest, käivitab vee-ettevõtte reageerimisahela: suheldakse terviseametiga, võetakse kordusproovid, alustatakse sihipäraseid läbipesusid ja/või alustatakse veevõrgu kloorimisega. Kuna tegemist on väga suure taristuga, võtab süsteemi stabiliseerimine alati oma aja.

Lisaks on viimase 5–10 aasta jooksul pilt veemaailmas paljuski muutunud. Kui aastakümneid püsisid põhjaveepuhastuse tehnoloogilised lahendused suures plaanis muutumatud ja piisas traditsioonilistest liivafiltritest, siis täna pole asi enam nii lihtne. Kliimamuutused, muutuv keskkonnamõju ja toorvee suurem haavatavus tähendavad, et vee-ettevõtted peavad pidevalt kohanema ja võtma kasutusele uusi meetmeid.

Sealjuures on moodsad laboriuuringud ja analüüsimeetodid muutunud varasemast täpsemaks. Nüüd suudetakse tuvastada bakterite olemasolu ja mikrokoguseid palju suurema täpsusega kui aastate eest. See tähendab, et üles leitakse paljud pisemadki kõrvalekaldest, mis varem oleksid jäänud märkamata.

Selles muutavas keskkonnas peavad vee-ettevõtted ajaga kaasas käima ja leidma ning välja töötama pidevalt uusi veeohutuse meetmeid. Hea näide on kloorimine: tänaseni on palju piirkondi, kus inimesed on harjunud saama täiesti kloorimata põhjavett ja muutuvad pahaseks, kui kvaliteedi tagamiseks tuleb ajutiselt või püsivalt lisada vette klooriühendeid. Tarbijate jaoks indikeerib kloori lõhn või maitse ekslikult, et vee-ettevõtte pole oma ülesannetega hakkama saanud. Tegelikult on see teadlik, ohutu ja vajalik meede, kuidas riske maandada ja vee kvaliteeti tagada.

mida tähendavad bakterileiud?

Kas viimaste aastate juhtumid on välja toonud mõne nõrga koha veevõrgus või seiresüsteemis?

Jah, täna on selgelt toonud nõrga kohana välja põhjavee haavatavuse Saaremaa kaitsmata põhjaveega aladel. Intensiivsed vihmajärgsed toovad kaasa hooajalisi mikrobioloogilisi riske. Samas ei too see esile seiresüsteemi nõrkust, pigem vastupidi – pidev seire aitab meil kõrvalekaldeid tuvastada ja operatiivselt nendele reageerida.

Mida on joogivee kvaliteedi jälgimisel viimastel aastatel tehtud?

Mikrobioloogilistes uuringutes on võetud kasutusele Colilert-meetod, mis on täpsem kui varasem Petri tassi meetod ning suudab tabada bakterite olemasolu kontsentratsioonides, mis varem võisid märkamatuks jääda.

Millised investeeringud aitavad kõige rohkem riske vähendada?

Investeeringud peab nii veehaarde ja selle toiteala kaitsemeetmetesse; veetöötusjaama tehnoloogia uuendamisse (sh täiendavad UV- ja desinfitseerimisastmed) ja vananevate torustike etapiviisilise rekonstrueerimisse.

Mis on suurim väljakutse, et tagada tarbijale usaldusväärne joogivesi ka tulevikus?

Suurim mure on tasakaalu leidmine kliimamuutuste, looduslike riskide ja muutuvate keskkonnanähtude/nõuete ning taristu järjepideva investeeringuvajaduste ja rahastamise vahel. Samuti tuleb tõsta avalikkuse teadlikkust, et mõistetakse ettevõtte samme veekvaliteedi tagamisel üha nõudlikumas keskkonnas.

Kas Kuressaare joogivee kvaliteedi probleemid erinevad kuidagi mandri linnade omadest?

Eesti põhjavee iseloom on eri piirkondades veidi erinev, kuid tehnoloogilises vaates on vee-sektori mured samad. Saaremaa oma kaitsmata põhjaveega on paratamatult haavatavam. Kui meie puurkaevud on 50 meetri sügavused, siis mujal Eestis on piirkonniti vettandvad kihid sügavamal ja puurkaevude sügavus ulatub 100–200 meetrini või isegi sügavamale ning on seetõttu geoloogiliselt juba rohkem kaitsitud.

Lammutame sel aastal kaks amortiseerunud puurkaevu, mille manteldus on 8 meetrit ja rajame asemele ühe uue 18-meetrise manteldusega puurkaevu. Sellega jääb veehaardesse kolm puurkaevu, mille manteldus on vähemalt 15 meetrit varasema 8 asemel. Sellega võtame põhjavett sügavamalt ehk teoorias oleme minimeerinud veehaardes võimaliku lokaalset saastumise riski ja pinnavee sissevoolu. Viimane olukord aga näitab, et saastumine tuleb kaugemalt veehaarde toitealalt, mitte puurkaevude enda juurest.

Saarlased on uhked oma puhtalõhnalise ja -maitselise vee üle. Kas nüüd peame leppima, et ka meil peab jooma kloorilõhnalist vett? Kas kloorimine on ainus võimalus?

Maitsetu ja lõhnatu vesi on tõesti olnud pikalt väga suur privileeg, kuigi põhjavett Eestis klooritakse pigem vähe ja üldiselt

ajutiselt probleemide esinemise korral. Paigaldame Unimäe veetöötusjaama dubleeriva UV-seadme, mis võiks päästa meid pidevast kloorimisest, kuid tundub, et ajutised kloorimised saavad pigem tavapäraseks kui erandiks. Välistatud ei ole ka

võimalus, et peame leidma sobiva viisi püsivaks kloorimiseks, kui veehaare on probleemne ja UV-seadmed ei taga 100% kindlust. Klooriühendite lisamine on ainus järeelmõjuga vee desinfitseerimine, mis aitab hoida veekvaliteeti ka veevõrgus. Planeerime veel sel aastal uurida võimalusi, et muudatused vee lõhnas ja maitstes oleksid tarbijatele võimalikult vähe märgatavad.

Terviseameti käitumis-soovitused vee saastumise korral

Kui joogivee mikrobioloogilised analüüsid ei vasta nõuetele või on põhjust kahtlustada vee mikrobioloogilist saastumist, tuleb lähtuda ettevaatuspõhimõttest.

Joogiks, toidu valmistamiseks ja hammaste pesemiseks tuleb kasutada pudelivett või eelnevalt läbi keedetud kraanivett. Seda tuleb teha kuni vee ohutust kinnitavate analüüsitulemuste saamiseni. Oluline on vältida saastunud vee sattumist suhu ning järgida hoolikalt käte- ja toiduhügieeni.

• **Kas kraanivett võib juua?**

Ei. Kui vee mikrobioloogiline ohutus ei ole kinnitatud, tuleb joogiks kasutada pudelivett või eelnevalt läbi keedetud kraanivett.

• **Kas kraanivett võib kasutada toidu valmistamisel?**

Keetmata kraanivett ei ole soovitatav kasutada. Toidu valmistamisel tuleb kasutada pudelivett või eelnevalt läbi keedetud kraanivett.

• **Kas kraanivett võib kasutada hammaste pesemiseks?**

Ei. Hammaste pesemisel tuleb kasutada pudelivett või eelnevalt läbi keedetud kraanivett.

• **Kas kraanivett võib kasutada nõude pesemiseks?**

Nõude pesemiseks on nakatumise vältimiseks soovitatav kasutada keedetud vett. Kui nõusid pestakse nõudepesumasinas, tuleb eelistada pikka ja kõrge temperatuuriga programmi.

• **Kas kraanivett võib kasutada käte pesemiseks?**

Jah. Käsi tuleb pesta hoolikalt, eriti pärast tualeti kasutamist ja enne toidu valmistamist. Lisaks kätepesule soovitame kasutada ka desovahendit.

• **Kas kraanivett võib kasutada pesu pesemiseks?**

Jah. Pesu pesemisel on nakatumise risk väga väike, sest nakkuse peamine tekkemehhanism on saastunud vee allaneelamine. Ettevaatusabinõuna võib pesu pärast pesemist üle triikida.

• **Kas kraanivett võib kasutada pesemiseks või duši all käimiseks?**

Kraaniveega võib end pesta, kui nahk on terve ning sellel ei ole marrastusi ega vigastusi, limaskestad on terved ning välditakse vee sattumist suhu.

Kui nahk on vigastatud, tuleb pesemisel kasutada keedetud vett. Saastunud vee kasutamine vigastatud nahal võib nahaprobleeme süvendada.

• **Millal võib kraanivett taas tavapäraselt kasutada?**

Kraanivee tavapärase kasutamise juurde võib tagasi pöörduda siis, kui vee ohutus on analüüsides kinnitatud ja selle kohta on antud vastav teavitust.

Pärast vee kvaliteedi taastumist tuleb enne joogivee kasutamist arvestada ka majasisese torustiku seisukorraga ning vajadusel teha põhjalik läbivoolutamine ja puhastada veeseadmed.

Kui joogivesi on olnud mikrobioloogiliselt saastunud, tuleb arvestada, et isegi pärast põhitrassi vee kvaliteedi paranemist võib saaste püsida kinnistu- või hoonesiseses veetorustikus.

Pärast vee kvaliteedi taastumist tuleb

- lasta majasisestest kraanidest vett voolata, kuni torustikus olev vana vesi on asendunud värske trassiveega;
- puhastada veefiltrid;
- puhastada teised veeseadmed, sealhulgas veeboiler;
- pöörata tähelepanu veevärgiga seotud seadmetele, näiteks kohvimasinatele ja jäämasinatele.

Milline võib olla mõju tervisele?

Saastunud vee tarbimisega võivad kaasneda näited

- oksendamine;
- iiveldus;
- kõhuvalu;
- kõhulahtisus, sealhulgas verine kõhulahtisus;
- palavik.

Mida teha, kui on tekkinud tervisehäire?

Haigestumise korral tuleb võtta ühendust perearstiga või helistada perearsti nõuandeliinile 1220. Tõsise seisundi korral tuleb kutsuda kiirabi või pöörduda erakorralise meditsiini osakonda.

Mikrobioloogilise saastumise korral võib nakkus levida ka inimeselt inimesele, eelkõige saastunud käte kaudu.

Eriti tähelepanelik tuleb olla väikelaste ja eakate puhul, sest oksendamise ja kõhulahtisusega võib kiiresti tekkida vedelikupuudus.

• Saaremaal kasutatakse joogiveeks eranditult põhjavett, nii ka Kuressaares.

• Veehaare asub Kuressaarest ca 7 km kaugusel Ansi külas.

• Ühes ööpäevas liigub Kuressaare veevõrgus ca 2000 – 2200 m³ ehk 2–2,2 miljonit liitrit vett.

• Kuressaares on 150 km veetorustikku ja kokku ca 280 km torustikke koos kanalisatsiooniga.

Enne filtritesse jõudmist läbib vesi Unimäe veetöötusjaamas UV-desinfitseerimise. UV-kiirgus aitab vähendada mikrobioloogilisi riske ja on üks joogivee kvaliteedi tagamise meetmetest.

Uus kooliaasta sai ka Pöidel mõnusa hoo, õppekoht on säilitanud vaatamata muutustele soojuse ja rahuliku õhustiku. FOTO: erakogu

Kuidas on alanud uus õppeaasta Orissaare gümnaasiumi Pöide õppekohas?

Õppe- ja huvijuht Kerttu Jakobson: „Uus kooliaasta on Pöide õppekohas mõnusa hoo sisse saanud. Koostöö Orissaare ja Laimjala õppekohtadega on hea ning järjest enam tekib tunne, et oleme üks kool, millel on kolm oma nägu ja tugevat kohalikku kogukonda. Sisseelamist ja uue olukorra harjumist on veel omajagu, kuid muutuste ja uue õppeaasta alguses on see igati loomulik. Pöide õppekoht on vaatamata muutustele säilitanud oma soojuse ja rahuliku õhustiku. Seda toetab ka uue koolijuhhi tähelepanelik ja toetav suhtumine. Kõige olulisem on, et seda tajuvad ja väärtustavad nii õpilased, õpetajad kui ka lapsevanemad. Meie fookuses on õppimise kvaliteet ja turvaline õpikeskkond. Soovime pakkuda lastele kaasaegset ja kvaliteetset haridust, lähtudes lapsest ja tema vajadustest. On suur väärtus, et Ida-Saaremaal on olemas õppekoht, kus laps saab kuni 9. klassini õppida rahulikus ja turvalises keskkonnas, olla märgatud ning kujundada eluks vajalikke teadmisi ja oskusi. Seda tugevust tasub hoida.“

Eesti keele ja kirjanduse õpetaja Kadi Abe: „Asusin sel sügisel uue õpetajana tööle Orissaare gümnaasiumi Orissaare ja Pöide õppekohtades. Olles varem töötanud suures gümnaasiumis Tallinnas, oskan nüüd eriti hästi hinnata väikese maakooli eelseid – isiklikumat kontakti õpilastega ja ühtekuuluvustunnet. Pöide õppekoht on erilisel kodune väikekool. Õpetajad on lihtsate vahenditega loonud hubase ja mõnusa keskkonna: klassiruumides on kaltsuvaibad ning laudadel koduaia õunad. Kõiges on tunda hoolivust ja kodusoojust, mis teeb sellest paigast tõeliselt armsa õppe- ja töökoha.“

Lapsevanem Kristi Soidla: „Sooviksin väga, et iga laps saaks tunda väikese kooli võlu. Kui sa tunned kõiki õpilasi koolis ja kus esimese klassi laps suhtleb vabalt üheksandikega ja on selline pigem perekonna tunne. Koolis on rahulik keskkond, vahetunnid veedetakse õues õunapuuaia õunu süües või staadionil palli toksides. Ja tundide lõppedes ei taha veel keegi ära minna, sest pikapäevavarühm on veel eriti lahe koosolemise koht.“

Lapsevanem Marge Lest: „Lapsevanemana olen väga rahul, et kõik õpetajad Pöide õppekohas on väga oskuslikud. Lastele meeldib väiksem seltskond, sest see tagab turvalisuse ja personaalsema lähenemise. Koolitoit valmib kohapeal ja on maitsev. Pöide õppekoht on kodule lähim kool – laps saab ilusa ilma korral sõita kooli rattaga.“

Pöide kant: arvult väike, hingelt suur

Elame piirkonnas, mille pärimuslik tekkelu on sügavam ja püsivam, kui viljakale pinnasele äestatud künnivagu. Põlluharimise poolest kuulub kant on uhke oma pärandi üle ning otsib samal ajal viise, kuidas säilitada elu meie küla-

des. Meil kõigil on erinevad arusaamised, mis on praegu kõige olulisem. Kuidas siis saavutada üksmeelt ja kokkuhoidmist, kui muutused meie ümber teevad hinge ärevaks?

Peame oluliseks, et kui juba teeme, siis teeme põhjuse, tähenduse ja kannatlikkusega. Õpime leidma tegemisest rõõmu ja hindama tegemise viisi rohkem kui teo tulemust, säilitades inimliku lahkuse ja heatahtlikkuse. Mis iseloomustab tänapäeva Pöidet, mida kõige olulisemaks peame? Ühised tegevused, mis toovad kokku kõik põlvkonnad ja aita- vad kujundada ühist tulevikku.

Pöide külade festival

Pöide kandis on kokku 30 küla – üks kaunim kui teine, kolmas ilusam kui mõni muu. Ilu on vaataja silmades ning meie piirkonna ilu on vaatajatele avatud. 2022. aastal osales Neemi küla aasta küla konkursil ning osutuski võitjaks. Sellele järgnes ka vabariiklik tunnustus 2023. aastal: Neemi küla kuulutati kõige lapsesõbralikumaks küllaks Maarjamaal.

Toona võtsid Neemi inimesed selle tunnustuse tänulikult vastu ja nentisid, et elavad just kõige tavalisemas ja harilikumas Pöide kandi külas – tiitli võiks anda piirkonnas ükskõik, millisele küla. Meie inimesed hoiavad ja hoolivad oma kodudest ja küladest – iga küla teeb seda endale omasel ja väärikal viisil.

Juba 2023. aasta kevadel, mil toimusid haridusreformist sädeme saanud elavad arutelud kogukonna hetkeseisu üle, leidsid hakkajad kogukonnaliikmed, et on vaja uuesti tundma õppida oma inimesi ja siinseid paiku. Avastasime, et oleme võõraks jäänud – kui kunagi võisime Tornimäe kaupluses kõikide külade lapsed näo järgi koju juhatada, siis enam me seda teha ei suuda. Mis siis peale hakata?

Juba sama aasta suvel toimus Neemi külas esimene Pöide külade festival. Idee sündis ettepanekust korraldada piirkondlikke avatud kohvikute päevi ja kohtuda igal aastal eri külas. Kevadi-

ti toimuvad kogukonna talgud festivali päeva korraldava küla toetuseks. See on ilus, aeglane ja rahulik viis üksteisega tutvuda, koos tegutseda ning ühist tulevikku kujundada. Meil aega on, me elame siin!

2024. aastal toimus festival piirkonna keskuses, Tornimäe külas, möödunud aastal Kõrkvere küla eestvedajana koos teiste sama kandi küladega ja tänavune Veere ja Uuemõisa ühisel korraldamisel. Järgmisel aastal koguneme Oti külas.

Pöide Tuleviku Tammik

Kogukond elavnes põhihariduse säilitamise nimel. Valla ja Pöide kogukonna esindajate vahel arenes asjalik ja sisukas diskussioon teemal, kuidas ühiselt piirkonna arengut kujundada. Pöide kogukonna MTÜ eestvedamisel said sõnastatud piirkonna arengusuunad. Taaselustati vanu traditsioone ja loodi uusi. Sama aasta veebruaris toimusid Tornimäe küla keskuses kogukonna talgud avaliku parkla rajamiseks.

Piirkonna eesmärk on laiendada puhkeala ja kaasata ettevõtmistesse kõik külad. Enne talgud jõudis Tornimäele 100 tammestikut saarlastele kingitud 300 puu seast. Parkla rajamisel järgiti head tava: iga langetatud puu asemele istutati uus.

Ühiselt sündis mõte rajada Tornimäele Pöide Tuleviku Tammik. Täna kasvab piirkonna keskuses 30 tamme, millest igaüks kannab ühe Pöide küla nime ning on istutatud küla esindajate poolt. Tammikusse on plaanis rajada külade pingid ja tutvustavad tahvliid. Lisaks istutati igasse külla oma tamm. Kahesõõrilise päikese kujuline tammik sümboliseerib Pöide keskuse seotust kõigi külade ja nende inimestega.

Pöide küla ja labürintid 2025. aasta mais droonivaates. Keskusest on kujunenud oluline kogukonna- ja külastuspaik. FOTO: Targo Teesalu

2023. aasta veebruaris toimusid Tornimäe küla keskuses talgud avaliku parkla rajamiseks. Pildil on talgulised parkla ettevalmistustöödel. Piirkonna eesmärk on puhkeala laiendada ja kaasata ettevõtmistesse kõik külad. FOTO: erakogu

Me ei tea täna, millised ajad meid ees ootavad, kuid saame alles hoida meie külade lood ja anda neid edasi lugedes üksteisele ja uutele põlvkondadele. Ühiselt istutatud tammik on oluline sümbol nii ajatusest kui ka looduse lõputust ringkäigust, kus kevadel kõik ärkab ja tärkab, suvel õitseb ja rohetab, sügisel pakub silmailu värvide mänguga, ning siis see kirevus närtsib ja saab mullaks, nagu sureks valge vaibaga kattudes. Aga tegelikult hääbub ainult selleks, et uuesti tärkata ja uuele ringile minna. Loodetavasti jutustavad ühel päeval Pöide külade ja tammiku tekkimise lugu meie lapselapsed oma lastelastele.

Heategevuskontsert kohaliku elu toetamiseks

Oleme õppinud, et kui mõte on hea, kuid vahendeid ei ole, siis on tark abi küsida. Tuleviku tammiku rajamiseks saime tammestikud annetuseks. Platsi kasutamise osas jõudsim

kokkuleppele Saaremaa vallaga. Maa-ala korrastamiseks vajaliku rasketehnika kulud aitas kogukond üheskoos katta.

Tekkis vahva idee korraldada heategevuskontsert, kus ise korraldame, ise esineme, ise annetame. Kutsusime kokku rahvamaja ringid, andekad kogukonna muusikud ja luuletajad, kunstnikud ja leelotajad, seltsid ja üksikisikud. Ühiselt loodud kontsertkava puudutas südant ja läks hinge. Kogusime üheskoos täpselt selle summa, mis tammiku rajamiseks vaja läks.

Teine heategevuslik kontsert toimus Pöide spordiseltsi tegevuse toetuseks. Pöide terviserada on üks kaunimaid ja terviklikemaid spordirajatisi, mis on kohalike ja mandrilt saarele sattujate jaoks tõeline kingitus. Aastatepikkune pühendumine ja paljuski vabatahtlikule panusele tuginev pärl on meie kõigi jaoks oluline!

Oleme poolt, mitte vastu

Need ja paljud muud igapäevased askeldused on tänase Pöide kandi inimese elus loomulik osa. Muutuvates oludes oleme mõistnud, et vastandumine ei anna oodatud tulemust. Sõltumata isiklikust lähtepunktist saame olla avatud heale ja heatahtlikule lahendusele – see on vähim, mida igaüks meist saab teha: valida vastandumise ja hukkamõistu asemel püüdlus mõista, teha koostööd ja leida vajadusel lahendusi ja toetades seda, mis ehitab üles ja ühendab. Küll me siis koos hakkama saame!

Pöide osavallakogu

Pöide terviserada: prügimäest liikumiskeskuseks

Kunagisest prügimäest välja kasvavad Pöide terviserada pakub täna võimalusi suusatamisest *discgolf* ini ning võõrustab nii kohalikke liikujaid kui ka külalisi kaugelt välismaalt.

Pöide spordiselts loodi aastal 2005, kuid tegevused kogukonna liikumisharrastuse toetuseks algasid juba palju varem. Suusaradu on rajatud ja hooldatud tugevalt üle veerandsajandi. Nagu paljudes teistes Eestimaa piirkondades, on ka siin kõik see tegemine-toimetamine-panustamine-haldamine püsinud vabatahtlike tegijate õul ja südamedel. Teisiti poleks nii kaugele jõutudki.

Spordiseltsi peamisi tegevusalasid on olnud Pöide terviseraja arendamine ja hooldamine. Et meie liikumisharrastajatel nii

lähipiirkonnast kui ka kaugemalt oleks 24/7 ja aasta ringi võimalik tegeleda lemmikaladega. Meie *discgolf* i radadel on käinud inimesi Euroopa eri paigust, kuid on käinud külalisi ka Ameerikast, Austraaliast, Jaapanist. Viimastel aastatel on välja kujunenud lausa uus turismiharu – kettagolfiturism. Aasta jooksul käib radadelt läbi samapalju turiste kui mõnel teisel Saaremaa suursündmusel. Vahe on vaid selles, et ühed turistid liiguvad hajutatult aasta peale, teised on kohal nädalavahetusel ning masid on kohe silmaga hoomatavad.

Mis nende aastakümnete jooksul tehtud on? Kunagisest prügimäest on saanud liikumisharrastusteks looduskaunis paik. Pöidele sai LEADER-toetuse abil rajatud Saaremaa esimene *disc-*

golf i-park, alustasime üheksa korviga, millest tänaseks on saanud 21 korviga rada. Lisaks on meil ka *footgolf* i võimalus üheksa pesaga, saab lihtsalt maastikul joosta ja matkata. Rajal on orien-

Prügimäest sai Pöidel terviserada, mis pakub täna võimalusi suusatamisest *discgolf* ini. FOTO: erakogu

teerumiskaart ning MOBO-rada, kus nutitelefon toimib kaardi, kompassi ja märkeseadmena.

Lume saabudes on siin väga head suusarajad, kus rajameister lugematutel töötundidel talab ja

hooldab seda. Rajatehnika soetamist toetas samuti LEADER. Ja kohaliku omaalgatuse programmi (KOP) abil saame huvilistele laenutada suusavarustust.

Arendused on valminud suuresti vabatahtliku töö ja projektitoetuste abil. Raja haldamist toetas Pöide vald. Nüüd oleme võtnud nõuks rada ka valgustada. Täname ühendust Eesti Terviserajad, KOP-i, MTÜ-d Võimalus, Saaremaa valda ja kõiki eraisikutest toetajaid.

Lisaks raja arendamisele korraldame suusa-, kettagolfi- ja orienteerumismängu. *Discgolf* i nädalamängud toimuvad juba 2014. aastast ning meie eestvedamisel jõudsid maakonna koolinoorte meistri- võistluste programmi nii *discgolf* kui ka orienteerumine. Juba

kümme aastat toimub Pöidel ka ainult lastele mõeldud kettagolfivõistlus.

Aastate jooksul oleme toonud kogukonnani ka erisündmusi, sealhulgas *slackline* i maailmameistri Tauri Vahesaare *tuule-show*, kiikingu tutvustused, mobiilse suusahüppemäe ning kooliolümpiamängud. Täname kõiki toetajaid, kes on meisse uskunud.

Veerandsajandi jooksul on tehtud palju, kuid ideid ja arenguplaani jagub veel pikaks ajaks. Jätaks vaid tegijaid ja ressursse.

Raili Nõgu

Räägime Saaremaa hariduse tulevikust koos

Saaremaa vald soovib, et haridusvõrku puudutavad otsused sünniks teadmiste, andmete ja kogukondadega peetud arutelude põhjal. Meie eesmärk ei ole teha muutusi muutuste pärast, vaid leida lahendused, mis tagavad Saaremaa lastele ka tulevikus parima võimaliku hariduse.

Selleks tellis vald OÜ-lt Cumulus Consulting põhjaliku analüüsi Saaremaa rahvastiku arengu, sündimuse, rände ja haridusteenuste kasutamise kohta. Analüüs näitab, et seisame silmitsi suurte muutustega. Sündide arv on langenud ligikaudu 280 lapselt aastas umbes 200 lapseni ning lähiaastatel väheneb märkimisväärselt nii lasteaiakui kooliealiste laste arv. Prognooside järgi võib kümne aasta pärast õppida Saaremaa põhikoolides 500–700 õpilast vähem kui praegu.

Koostöös haridusvõrgu juhtriühmaga valmisid ettepanekud edasiteks aruteludeks. Analüüs tõi välja võimalikud haridusvõrgu korras-tamise suunad ja teemad, mis vajavad kogukondadega põhjalikumat arutelu. Kuigi juhtriühm käsitles võimalikke muudatusi alates 2027. aastast, jätkavad kõik Saaremaa valla haridusasutused 2027.–2028. õppeaastal tänasel kujul. Ühtegi lõplikku otsust tehtud ei ole.

Nüüd soovime tulla inimeste juurde kohapeale, tutvustada analüüsi tulemusi, kuulata piirkondade ootusi, muresid ja ettepanekuid ning arutada koos, milline võiks olla Saaremaa haridusvõrk tulevikus. Ootame kohtumistele osavallakogude ja hoolekogude liikmeid, haridusasutuste töötajaid, lapsevanemaid ning kõiki teisi huvilisi. Valla-valitsusest osalevad kohtumistel vallavalitsuse liikmed ja spetsialistid.

Ka seekord on protsessi kaasatud välise eksperdina OÜ Cumulus Consulting. Nende roll on tutvustada analüüsi metoodikat ja tulemusi, modereerida kohtumisi, aidata süstematiseerida piirkondlikke arvamusi ning koondada ettepanekud haridusvõrgu tegevuskava koostamiseks. Oluline on rõhutada, et Cumulus Consultingu analüüs ja ettepanekud ei ole otsused, vaid arutelu alus parimate lahenduste leidmiseks.

Vallavalitsuse jaoks on kõige olulisem küsimus, milline haridusvõrk tagab lastele parimad võimalused õppimiseks, arenemiseks ja oma tuleviku kujundamiseks. Iga otsuse keskmes peab olema laps. Samal ajal peame tagama, et meie koolid oleksid jätkusuutlikud ning pakuksid kvaliteetset haridust ka aastate pärast.

Kohtumistelt saadud sisendi põhjal koostatakse haridusvõrgu tegevuskava aastateks 2028–2033, millest kujunevad Saaremaa hariduse järgmiste aastate arengusuunad.

ESIMESED KOGUKONDLIKUD KOHTUMISED

- **20. oktoobril 2026 kell 17–20** – Valjala piirkond (Valjala rahvamaja)
- **21. oktoobril 2026 kell 17–20** – Pihlta piirkond (Pihlta kool)
- **24. novembril 2026 kell 17–20** – Lümanda piirkond (Lümanda rahvamaja)
- **25. novembril 2026 kell 17–20** – Kihelkonna piirkond (toimumiskoht täpsustamisel)
- **2027. aasta jaanuarist aprillini** toimuvad kohtumised ka teistes piirkondades. Täpsem ajakava avaldatakse jooksvalt Saaremaa valla veebilehel, vallalehes ning sotsiaalmeediakanalites.

Selgusid 2026. aasta Saaremaa valla uue õpetaja stipendiumi saajad

Sihtasutuse Kaamose Kasvufond asutatud Saaremaa valla uue õpetaja stipendiumi neljandasse taotlusvoorust esitati sel aastal 14 taotlust. Konkursikomisjon otsustas stipendiumi määrata 10 taotlejale kogusummas 32 924,24 eurot. Kuigi alates eelmisest aastast on lisaks õpetajatele õigus stipendiumitaotlusi esitada ka praktikantidel, ei laekunud sel aastal praktikandi stipendiumi taotlusi.

Saaremaa valla uue õpetaja või praktikandi stipendium on Sihtasutuse Kaamose Kasvufond välja antav stipendium, mille eesmärk on pakkuda Saaremaa vallas tegutsevate õppeasutuste uutele õpetajatele, õppejõududele ja tugispetsialistidele ning nende õppeasutuste praktikantidele enesetäiendamise/arendamise võimalust ja selle kaudu suurendada õpetaja või tugispetsialisti kvalifikatsiooniga isikute huvi töötada Saaremaa vallas asuvates õppeasutustes, samuti võimaldada stardikapitali neile, kes asuvad esimest korda Saaremaale tööle ja elama. Lähiv viga, mille tõttu taotletavat toetussummat vähendati või mille tõttu otsustati stipendiumi mitte eraldada, oli kodukontori sisustamise või arvuti soetamise soov, mis ei vasta stipendiumi statuudile.

Stipendiumite määramise komisjoni liikmed on SA Kaamose Kasvufond juhataja liige Juulika Vahter, Saaremaa vallavalitsuse abivallavanem Moonika Parksepp ning haridus- ja noorsootöökonna juhataja Kaire Kiil.

Viktoria Bubukin
haridusasutuste arendusnõunik

STIPENDIUMI SAAJAD:

- Keili Kask, Kuressaare Nooruse kool, 4000
- Liia Reinvali, Kuressaare Nooruse kool, 4000
- Margit Kolk, Kuressaare vanalinna kool, 4000
- Triin Olesk, Luce kool, 4000
- Eliise Kask, Kuressaare vanalinna kool, 3810
- Kristjan Allik, Salme põhikool, 3400
- Anne-Mai Paomees, Kuressaare Nooruse kool, 3200
- Marju Marjak (Tomp), Kuressaare Hariduse kool, 2666,24
- Sylvia Orro, Saaremaa toetava hariduse keskus, 1968
- Lauri Ratas, Saaremaa toetava hariduse keskus, 1880

Tunnustati ja tänati parimaid Saare maakonna õpetajaid

Saare maakonna pidulikult haridustöötajate tänu-sündmusel 8. oktoobril 2026 Salme rahvamajas tunnustati parimaid haridusvaldkonna töötajaid.

Prožektorite säras tänati õpetajaid, kes oma järjepideva ja tulevikku kujundava tegevusega mõjutavad meie igapäevaelu rohkem, kui me esialgu aimatagi oskaksime. Nii kokku kogunenud osalejate ees lavalaudadel kui ka väiksemates gruppides valgusvihust eemal edastati õpetajatele tänuõnad selle eest, et nad märkavad, hoolivad ja juhendavad. Õppeaasta üks olulisem hetk andis võimaluse võtta aeg maha ning enda kogukonna ees ja kogukonnaga koos särada.

Saare maakonnas esitati aasta õpetajate nomine kokku 109, üheteistkümnes erinevas kategoorias 27 haridusasutusest ja kolmest muust asutusest. Tänu-sündmusel kogunes ligi 150 haridusvaldkonna töötajat.

Aasta lasteaiatöötaja 2026 on Ülle Tool Leisi koolist. Ülle loob hooliva ja turvalise õpikeskkonna, kus iga laps tunneb end väärtusliku ja hoituna ning saab oma tempos proovida, katsetada ja avastada. Tema 16-aastane pühendunud töö ning oskus olla jätkuvalt energiline, soe ja iga lapse jaoks päriselt kohal teevad temast õpetaja, keda meenutatakse tänutunde ja soojusega.

Aasta klassiõpetaja 2026 on Iriina Rei Valjala põhikoolist. Iriina loob hooliva ja innustava õpikeskkonna, kus väärtustatakse headust, töökust, uudishimu ning iga lapse individuaalseid tugevusi. Iriina tihe koostöö laste, lapsevanemate, kolleegide ja kogukonnaga teeb temast armastatud õpetaja ning töökuse, õpihima ja headuse tõelise teejuhi.

Aasta klassijuhataja 2026 on Triin Uussaar Salme põhikoolist. Triin on loonud klassis usaldusliku, toetava ja ühtse õhkkonna, kus innustavad arutelud, ühised väärtused ning mitmekesised tegevused arendavad õpilaste empaatiat, õpioskusi, loovust ja koostöövõimet. Triinu särav ja pühendunud eestvedamine, tihe koostöö ning oskus iga õpilast märgata ja motiveerida teevad temast klassi ühendava ja inspireeriva superklassijuhataja.

Aasta põhikooli aineõpetaja 2026 on Kätlin Hommik Hariduse koolist. Kätlin on innovaatiline ja õppijakeskne inglise ning prantsuse keele õpetaja, kes loob tähendusliku õpikeskkonna, seob keeleõppe päriselu ja rahvusvahelise koostööga ning toetab iga õppija, eriti HEV-õpilaste arengut. Kätlin panustab pühendunult ka kooli arendusse, projektõppesse ja kolleegide koostöösse, olles inspireeriv eestvedaja, kelle ideede taga on paljud õppijate edulood.

Aasta gümnaasiumiõpetaja 2026 on Marju Kirss Saaremaa gümnaasiumist. Marju loob innustava ja turvalise õpikeskkonna, seostades keemia päriseluga ning kasutades aktiiv-, probleem- ja uurimisõpet, digivahendeid ja arendavat tagasisidet. Tema metoodiline ja motiveeriv

Aasta haridustöök 2026 tunnustati „Ajarännaku korraldamine Kuressaare”, fotol eestvedaja Kadi Aavik perega. Kadi järjepidev töö ajarännakute arendamisel on toonud ajaloo õppimisse uuenduslikkust, kaasatust ja kogukondlikku väärtust. FOTO: Allan Mehik

õpetamisviisi arendab õpilaste kriitilist ja loovat mõtlemist, koostöö-, analüüsi- ning eneseväljendusoskust.

Aasta huvialaõpetaja 2026 on Sander Suurhans Nooruse koolist. Sander on üle seitsme aasta juhendanud Nooruse kooli ainulaadset kalastusringi, kus noored omandavad kogemusi-õppe kaudu praktilisi kalastus-, looduses hakkamasaamise ja eluks vajalikke oskusi. Tema aastaringne, pühendunud ja noorte keskne tegevus väärtustab huviharidust ning teeb temast meelde jääva eeskujuna, kes õpetab noortele visadust ja päriselus hakkamasaamist.

Aasta kutseõpetaja 2026 on Liisa Tooming Kuressaare ametikoolist. Liisa ühendab kutseõpetajana erialase professionaalsuse ja õppijakeskse lähenemise, sidudes teoreetilised teadmised autentsete tööelukogemustega ning muutes õppimise praktiliseks ja tähenduslikuks. Liisa panus õppekava arendamisse, praktikavõimaluste pakkumisse ja koostöösse töömaailmaga toetab õppijate sujuvat jõudmist erialasele tööle ning väärtustab kutseharidust noorte ja karjääripöörjate seas.

Aasta tugispetsialist 2026 on Kristin Sepp Saaremaa toetava hariduse keskusest/Pargi lasteaed. Kristin on pühendunud ja lapsekeskne tugispetsialist, kes loob turvalise ning usaldusliku keskkonna, toetades iga lapse arengut tema individuaalsetest vajadustest ja tugevustest lähtudes. Tihedas koostöös perede, õpetajate ja teiste spetsialistidega kujundab Kristin tugeva tugivõrgustiku ning elab suure südame ja siira rõõmuga kaasa iga lapse edusammudele.

Aasta õppeasutuse juht 2026 on Tiina Martinson Tuulte Roosi lasteaiast. Tiina on hooliv ja uuendusmeelne juht, kes kujundab lasteaias turvalise õpi- ja töökeskkonna, innustades õpetajaid õppima, loovalt katsetama ning üksteisega kogemusi jagama. Tiina 25-aastane pühendunud töö, juhtimiskogemus ja oskus hoida lasteaiaperet ühtse ning motiveerituna teevad temast tõelise maja kompassi, kes hoiab kõiki õigel kursil.

Aasta haridustegu 2026 on „Ajarännaku korraldamine Kuressaare” eestvedaja Kadi Aavik. Kadi on kujundanud ajarännakutest oodatud ja mõ-

jusa õppimisviisi, mis võimaldab õpilastel ajalugu eri rollide, autentse keskkonna ja praktiliste tegevuste kaudu sügavuti kogeda ning mõtestada. Tema järjepidev ja pühendunud eestvedamine toob ajaloo elavalt fookusesse ning väärib esiletõstmist uuendusliku, kaasava ja kogukonda ühendava haridustöö eest.

Aasta hariduse sõber 2026 on Kristi Sillart Nooruse koolist. Saaremaa hoolekogude ümarlaud on vabatahtlikul eestvedamisel toimiv algatus, mis ühendab kogu maakonna haridusasutuste hoolekogude juhte ning toob lapsevanemate hääle järjepidevalt hariduselu kujundamisse. Tegemist on silmapaistva ja mõjuka panusega hariduse väärtustamisse, mis väärib tunnustamist aasta hariduse sõbra auhinnaga.

Üleriigiliselt valiti aasta klassijuhataja 2026 kategoorias **Triin Uussaar** Salme põhikoolist ja aasta huvialaõpetaja 2026 kategoorias **Sander Suurhans** Nooruse koolist kolme nomine hulk.

Tänukirjad riikliku elutööpreemia kandidaatidele

Saare maakonnast esitati riiklikule elutööpreemiale kaheksa kandidaati:

Maidu Varik Saaremaa gümnaasiumist. Maidu kutsus Kuressaare gümnaasiumis õppealajuhatajana töötamise ajal ellu hulgaliselt projekte. Hariduselu uuendaja ja kaasaraäkijana on ta panustanud Saaremaa haridusellu ning tema tasakaalukat ja eelarvamustevaba koostööd on hinnatud nii kohalikul kui ka riiklikul tasandil.

Indrek Peil Saaremaa gümnaasiumist. Indrek on andnud pikaajalise, süsteemse ja laia mõjuga panuse hariduse arendamisse, teaduse populariseerimisse ning mitme põlvkonna õpilaste ja õpetajate kujundamisse nii koolis, kogukonnas kui ka riiklikul tasandil.

Merike Kivilo Saaremaa gümnaasiumist. Merike on 44 aasta jooksul inglise keele õpetajana panustanud mitme põlvkonna õpilaste ja õpetajate arengusse. Õppe-materjalide loojana on ta andnud olulise panuse võõrkeeleõppe arendamisse. Haridusuuendustes kaasaraäkijana on tema panus ulatunud ka üle Saare maakonna piiride.

Ester Vaiksaar Valjala põhikoolist. Ester on 48-aastase staažiga inspireeriv ajalooõpetaja, kultuuriloo looja ja koduloo-uurija, kes on sidunud õppetöö kohaliku ajaloo. Pühapaikade uurimise, õppematerjalide ja haridusloo loomise ning pärandkultuuriretkede korraldamise kaudu on ta andnud pikaajalise ja ühiskondlikult nähtava panuse Valjala kultuuripärandi hoidmise.

Ülle Lahi Valjala põhikoolist. Ülle on enam kui 40-aastase kogemusega loodusainete õpetaja ja tunnustatud giid, kes on praktiliste õppekäikude ning ainete loimimise kaudu kujundanud põlvkondades terviklikku arusaama loodusest ja keskkonnast. Tema elutöö on ühendanud kooliõppe päriseluga ning innustanud noori loodust märkama, väärtustama ja vastutustundlikult hoidma.

Urve Vakker Lümanda põhikoolist. Tunnustamist väärivad Urve püüdlused äratada õpilastes ajaloo huvi ja mõtestada ühiskonna toimimist. Aastakümneid on ta innustanud ja toetanud igas vanuses inimeste sportlikku elulaadi ning loonud võimalusi nutikateks ühistevgevusteks. Urvet iseloomustatakse kui ääretult usaldusväärset ja toetavat inimest, seltskonnas lööb välja ka tema huumorimeel.

Reet Saulin toetava hariduse keskusest. Reetas saavad kokku professionaalne kohusetundlikkus ja inimlik heatahtlikkus. Reeta huvitab päriselt, kuidas tema hoolealustel ja kolleegidel läheb. Tema heatahtlik olek ja siiras hooliv suhtumine teevad temast kolleegi, keda kõik märkavad ja hoiavad.

Piret Urgas Salme lasteaiast. Piret on töötanud Salme lasteaias 43 aastat, tal on väga suur kogemustepagas. Kolleegina on ta rõõmsameelne ja toetav, kogu selles pikas teekonnas on olnud pühendumist, kannatlikkust, soojust ja palju südamega tehtud tööd.

Haridus- ja teadusminister oma tänukirjaga tänab elutööpreemia kandidaate hoolivuse, pühendumise ja südamega tehtud töö eest!

Meelis Kaubi
haridusnõunik
Viktoria Bubukin
haridusasutuste arendusnõunik

Esmakordselt Saare maakonnas!

TÖÖELUPROGRAMM „TEINE START“

Oled vanuses 55+ ja praegu ilma töötä? Me aitame sind uuesti tööle! Liitu programmiga!

PROGRAMM ON TASUTA

REGISTREERI
www.edufox.eu/55programm

KÜSI LISA - hello@edufox.eu

Programmi kestab Sinu tööle asumiseni või kuni juuli 2027.

edufox.

Programm „Teine start“ aitab 55+ vanuses saarlastel tööle naasta

Saare maakonnas on algatatud programm „Teine start: 55+“, mis toetab vähemalt 55-aastaseid mittetöötavaid inimesi töö leidmisel ja tööl püsimisel. Programmis saab osaleda 40 Saaremaa või Muhu valla elanikku.

Miks on sellist programmi vaja?

Saare maakonna elanikkond vananeb ning tööandjatel on järjest keerulisem sobivaid töötajaid leida. Samal ajal on paljudel üle 55-aastastel inimestel pikk töökogemus, head praktilised oskused ja tugev tööharjumus, kuid tööle naasmine võib olla keeruline.

Takistus võib olla digioskuste vähesus, tervis, transpordi puudumine, hoolduskoormus või ebakindlus pärast pikemat tööpauusi. Ka tööotsimise viisid ja töökohtade nõuded on muutunud. Üldisest tööotsingu nõustamisest ei pruugi sellises olukorras piisata.

2025. aasta andmetel oli Saaremaa ja Muhu vallas kokku ligikaudu 267 registreeritud töötut vanuses 55 aastat ja enam. Programmiga soovitakse pakkuda 40 inimesele personaalset ja praktilist tuge.

Iga osaleja saab isikliku plaani

Programm algab vestlusest, mille käigus selgitatakse välja sinu varasem töökogemus, oskused, töösoovid ja võimalikud takistused. Koos nõustajaga koostatakse tööle naasmise plaan, kuhu pannakse kirja konkreetne sammud ja eesmärgid.

Vajaduse järgi saad programmi:

- isiklikku nõustamist ja mentori tuge;
- abi oma oskuste ja töösoovide hindamisel;
- tuge CV koostamisel ja töö otsimisel;
- arvuti- ja nutiseadme kasutamise õpet;
- ettevalmistust töövõistlusteks;
- enesejuhtimise ja töö toimetuleku õpet;
- konkreetse töö jaoks vajalikku lühikoolitust;
- abi sobiva tööandja leidmisel;
- võimaluse osaleda tööproovil või praktilal;
- tuge ka pärast tööle asumist.

Kui tööle asumist takistab tervisemure, transport, hoolduskoormus või mõni muu praktiline probleem, aitab programmi meeskond leida sobiva teenuse või lahenduse.

Töökoht leitakse koostöös tööandjaga

Programm teeb koostööd Saaremaa ja Muhu tööandjatega. Eesmärk on leida töö, mis sobib inimese oskuste, tervise, liikumisvõimaluste ja soovitud koormusega.

Enne tööle asumist saab osaleja proovida tööülesandeid tööproovil. Nii saavad nii inimene kui ka tööandja hinnata, kas töökoht on sobiv. Pärast tööle asumist jätkub vajadusel tugi kuni kolm kuud, et lahendada õigel ajal töökorralduse või kohanemise seotud küsimused.

Kes saab osaleda?

Programm sobib sulle, kui

- oled vähemalt 55-aastane;
- elad Saaremaa või Muhu vallas;
- sa praegu ei tööta;
- soovid leida tööd või pärast pausi tööle naasta.

Osalemiseks ei pea olema töötukassas töötuna registreeritud. Vanaduspensionist saamine ei välista osalemist, kui sa praegu ei tööta ja soovid uuesti tööle asuda.

Programmis osalemine on tasuta. Vastuvõtt toimub jooksvalt kuni kohtade täitumiseni.

Programmi viib Saare maakonnas ellu MTÜ Osilia. Projekt saab toetust Euroopa Liidu kaasrahastatud meetmest, mille eesmärk on parandada töötajate tööleasamise võimalusi.

Lisainfo ja registreerimine: <https://www.edufox.eu/55programm>, telefon 522 8289.

Kui tunned, et vajad tööle naasmiseks tuge, võta ühendust. Esimene samm ei pea olema tööle kandideerimine – see võib olla lihtsalt vestlus sellest, milline töö sulle praegu sobiks.

Grete Väli
+372 522 8289
juhatuse liige
MTÜ Osilia

Elanikkonnakaitse kuu kutsub saarlasi oma varjumisplaani läbi mõtlema

Oktoober on elanikkonnakaitse kuu ning 14. oktoobril toimub ka üleriigiline ohuteavituse test. Sel aastal pöörab päästeamet erilist tähelepanu Eesti elanike varjumisoskuste arendamisele ning kutsume ka saarlasi läbi mõtlema, kuidas ja kuhu varjuda, kui vajadus peaks tekkima.

Saarlased saavad elanikkonnakaitse kuul proovile panna oma kriisivalmiduse teadmised mälumängul, 14.10 Kuressaare päevakeskuses kell 13. Lasteaedu ja koole kutsume üles osa võtma joonistus- ja kirjutamisvõistlusest ning noortekeskustes saab kriisioskusi päriselt proovile panna praktilistes töötubades. Lisaks toimuvad 10. oktoobril Kihelkonna ja 17. oktoobril Orissaare päästekomandos avatud uste päevad, kus räägitakse kodusest kriisivalmidusest ja ohutuse tagamisest ning tutvustatakse päästjate elu komandos. Mõlemad algusajaga kell 12.

14. oktoobril on plaanis sellel aastal kolmas ohuteavituse testi ehk kriisivalmiduse päev: kell 15–15.10 katsetab päästeamet koos partneritega üleriigilist ohuteavitussüsteemi EE-ALARM ja ka Kuressaare käivituvad sireenid. Enne sireene saatetakse teavitus-SMS mobiil-

telefonidesse, teade testi kohta tuleb ka Eesti äppi ja „Ole valmis!“ rakendus. Infot jagab ka ERR. Reaalset ohtu ei ole.

Sireenitesti on vaja, et kontrollida süsteemide toimimist ning tuletada inimestele meelde, kuidas käituda olukorras, kus sireen kõlab päriselt. Sireeni tähendus on alati sama: tuleb viivitamata varjuda. Seetõttu tasub testi ajal mõelda läbi, kuhu varjuksid kodus, tööl või mõnes muus kohas, kus parajasti viibid. Vaata täpsemaid juhiseid olevalmis.ee/varjumine.

Lisaks erinevatele aktiivsetele ettevõtmistele jõuavad elanikkonnakaitse teemad sügisel ka televaatajateni: 12.–16. oktoobril soovime kaasa nuputada Kanal 2 saates „15 küsimust“, novembris aga lülitada ETV ja ETV+ ekraanidele, kus esilinastub uus saatesari „Mis siis oleks, kui“. Reality-saates katsetavad Eesti pered enda näitel, kuidas käituda elektrikatkestuse korral või millised peaksid olema kodused kriisivarud.

Täpsem info ohuteavituse testi ja elanikkonnakaitse kuu sündmuste kohta on juba peatselt leitav aadressilt olevalmis.ee.

Henry Noah Mägi
päästeamet

Igas kodus kindel koht

PÄÄSTEAMET
www.olevalmis.ee

Elanikkonnakaitsekuu mälumäng „Kindlad teadmised“

Kuressaare Päevakeskus, Tolli tn 9

14. oktoober kell 13.00

Kuni 4-liikmelised meeskonnad saad registreerida veebilehel olevalmis.ee või siin

Tasuta gripivaktsineerimise võimalus laieneb tuhandetele riskihaigustega täiskasvanutele

Sellest sügisest saab tasuta gripivaktsiini senisest rohkem inimesi. Riikliku immunoprofülaktika ekspertkomisjoni ettepaneku alusel laieneb gripi riskirühmade loetelu täiskasvanutele, kellel on tervise seisundit tõttu suurem risk gripi raskeks kulguks ja tüsistusteks.

Riskirühmadele mõeldud ta-

suta gripivaktsiini eeldatav sabumisaeg on oktoobri lõpp.

Varem kuulusid gripi riskirühma lapsed vanuses 6 kuud kuni 7 aastat, alaealised, kellel on suurem risk grippi raskelt haigestuda, lapseootel naised, üle 60-aastased inimesed ning hoolekandeteenustel viibivad inimesed.

Neile lisaks lisanduvad ris-

kirühma tänavu ka täiskasvanud, kellel on kaasuvad haigused või tervise seisundid, mis suurendavad raskelt haigestumise riski.

Riskirühma kuulumist saab kontrollida terviseportaalil, samuti annavad sellekohast infot ka tervishoiutöötajad ning riskirühmade info leiab ka www.vaktsineeri.ee/gripp.

Gripi kõrghooaeg algab talviselt detsembris ning kestab kevadeni. Vaktsineerimisjärgne kaitse kujuneb välja 2–3 nädala jooksul pärast vaktsineerimist. Seetõttu on oktoober ja november sobiv aeg kaitse süsti tegemiseks enne viiruste laialdasemat levikut.

Rohkem infot: vaktsineeri.ee/gripp

GRIPIVAKTSIIN ON RISKIRÜHMADELE TASUTA

Riskirühmad

- Lapsed vanuses 6 kuud kuni 7 aastat (k.a)
- 8–17-aastased (gripi riskirühm)
- 18–59-aastased (gripi riskirühm)
- 60-aastased ja vanemad
- Lapseootel naised
- Inimesed, kes elavad hooldekodus või saavad erihoolekande või kogukonnas elamise teenust

18–59-AASTASTE TÄISKASVANUTE RISKIRÜHM

Immuunpuudulikkus

- Siirdamise läbinud või järjekorras patsiendid (organ-, koe-, tüvirakusiirdamine)
- Funktsionaalne või anatoomiline asplenia (sh sirprakuline aneemia)
- Kaasasündinud immuunpuudulikkus
- HIV-patsiendid (CD4+ < 500, viirus supresseeritud)
- Onkoloogilised/onkohematoloogilised patsiendid aktiivravil või diagnoositud kuni 5 aastat tagasi (v.a basaliom)
- Monokloongammopaatia
- Patsiendid immuunsupressiivsel ravil (planeeritud, käimasolev või eelneva 12 kuu jooksul saadud)
- Methemoglobineemia
- Planeeritav splenektomia
- Kroonilised neeruhaiged, kellele plaanitakse või kes vajavad ravi
- Otoloogilise ja audioloogilise implantaadi olemasolu või selle ootetähtsuse korral olev patsient

- Intrakraniaalsete šuntidega patsiendid
- Tserebrospinaalvedeliku lekkega patsiendid
- Seljaajuvedeliku lekkega patsiendid

Krooniline kopsuhaigus

- KOK, krooniline bronhiit, emfüseem
- Bronhiektasiatõbi
- Pneumokonioos
- Sarkoidoos
- Muud interstitsiaalsed kopsuhaigused
- Tsüstiline fibroos
- Astmaatilise seisund anamneesis, kopsutekkesed südamehaigused

Aspiratsioonirisk

- Raske tserebraalparalüüs, neuromuskulaarsed haigused.

8–17-AASTASTE RISKIRÜHM

Immuunpuudulikkus

- Siirdamise läbinud või järjekorras patsiendid (organ-, koe-, tüvirakusiirdamine)
- Funktsionaalne või anatoomiline asplenia (sh sirprakuline aneemia)
- Kaasasündinud immuunpuudulikkus
- HIV-patsiendid (CD4+ < 500, viirus supresseeritud)
- Onkoloogilised/onkohematoloogilised patsiendid aktiivravil või diagnoositud kuni 5 aastat tagasi (v.a basaliom)
- Monokloongammopaatia
- Patsiendid immuunsupressiivsel ravil (planeeritud, käimasolev või eelneva 12 kuu jooksul saadud)
- Methemoglobineemia

Kolju ja lülisamba seisundid

- Tserebrospinaalvedeliku lekkega patsiendid
- Seljaajuvedeliku lekkega patsiendid
- Spina bifida ehk lülisambalõhestus
- Otoloogilise/audioloogilise implantaadi olemasolu või ootetähtsuse korral
- Intrakraniaalsete šuntidega patsiendid

Neeruhaigus

- Äge nefriid/sündroom
- Krooniline neeruinsuffitsients
- Krooniline südamehaigus
- Kaasasündinud südamerikked
- Kardio(müo)paatiad
- Südamepuudulikkus

Krooniline kopsuhaigus

- Tsüstiline fibroos
- Astma
- Bronhiektasiatõbi
- Muud interstitsiaalsed kopsuhaigused
- Perinataalperioodis tekkiv bronhopulmonaalne düsplasia
- Hingamiseldundite kaasasündinud väärendid

Aspiratsioonirisk

- Müasteenia, lihasedüstroofia
- Spinaalne (seljaajulihase) atroofia ja selle taolised sündroomid
- Hereditaar- ja idiopaatiline neuropaatia

Krooniline maksahaigus, diabeet

- Krooniline maksahaigus
- Diabeet

Oktoober on vaimse tervise kuu: ära jää murega üksi

Laupäeval, 31. oktoobril on kaubamaja kohvikus avatud Peaasi.ee vaimse tervise kohvik, kus koolitatud vabatahtlikud ootavad inimesi üks ühele vestlusele, et rääkida enda või lähedase vaimse tervisega seotud raskustest. Vaimse tervise kohviku vabatahtlikud on läbinud Peaasi.ee vaimse tervise esmaabi koolituse ja on valmis kuulama igaüht, kes selleks soovib avaldada.

„Usaldusväärsed inimes-

tele oma raskustest rääkimine aitab. Seda seetõttu, et sel juhul kannatab inimene vähem üksindustunde all, mis on väga suur lisastress. Jagamine vähendab üksindust,“ rääkis Peaasi.ee projektijuht Anna-Liisa Leppik.

Vaimse tervise kohviku külastuseks ei ole vaja aega ette broneerida, tasub lihtsalt kohale tulla ja vaadata, kas mõni vabatahtlik on parasjagu vaba ning siis julgelt ligi astuda. Vaimse

tervise kohviku vabatahtlikud tunneb alati ära valge T-särgi järgi, millel on kiri „Olen olemas“. Vaimse tervise kohvikust saab kaasa võtta ärevuse, depressiooni ja vaimse tervise esmaabi töövihikuid. Vaimse tervise kohviku külastamine on tasuta.

Vaimse tervise kohvik tegeleb Kuressaares alates 2023. aastast ja on avatud iga kuu viimasel laupäeval Kuressaare kaubamaja kohvikus.

„Kohvikusse on tulnud nii nooremaid kui ka vanemaid inimesi, enamasti siiski naised. Nooremad otsivad tihti praktilist infot või tuge oma teekonnal, vanemad külastajad

väärtustavad enim kuulamist ja inimlikku soojust,“ räägib Kuressaare vaimse tervise kohviku koordinaator Anne-Meisterson ning lisab „On olnud ka inimesi, kes tulevad lihtsalt huvi pärast ja avastavad, et saavad jagada midagi väga isiklikku.“

Kõige sagedamini räägitakse üksindust, depressioonist ja sellest, kust abi leida. Samuti kerkivad esile igapäevased mured, elumuutused ja suhted lähedastega. Meisterson ütleb, et kohviku üks põhimõtteid on, et iga teema on tähtis ja kedagi ei jäeta oma murega üksi.

Lisainfo: <https://peaasi.ee/vaimse-tervise-kohvik/>

TEISTEGA OMA VAIMSEST TERVISEST RÄÄKIMINE ON ÜKS VIIS, KUIDAS ENNAST ISE AIDATA. PEAASI.EE SOOVITUSED RÄÄKIMISEKS:

- Vahel ei pruugi lähedased märgata, et su enesetunne on muutunud, kuid sageli nad märkavad ja muretsesvad, aga ei julge küsida. Kui räägid julgelt, võib see teistelt pinget maha võtta ja suhteid lahendamaks muuta.
- Mõtlet läbi, mida räägid, jutusta see lugu kõigepealt endale või pane kirja.
- Mõtlet välja, kus on sinu piirid – mida sa tahad rääkida ja millise info tahad endale jätta.
- Anna teada, mida ootad, kas lihtsalt seda, et ära kuulataks, et teine saaks selgituse sinu käitumisele või soovid mõnd konkreetset tegevust (nt võta mind trenni kaasa) või nõuannet (nt soovitusi heale vaimse tervise spetsialistile).
- Arvesta, et teisel võib olla endal probleeme, mille tõttu ta kohe ei pruugi sobilikult reageerida – see ei pruugi olla märk hoolimatusest, vaid sellest, et tal endal on raske.
- Kui oled oma tundeid-mõtteid-kogemusi jagades haiget saanud, ära anna alla. Kindlasti leidub ka inimesi, kes suudavad sind mõista, on elukogenumad, targemad, taktitundelisemad.
- Arvesta, et vestlus võib olla pingeline mõlema osapoole jaoks – planeeri pärastisteks midagi lõõgastavat või sportlikku.

Iga kuu viimasel laupäeval

KURESSAARES Saaremaa Kaubamaja Kohvikus

OOTAB SIND VAIMSE TERVISE ESMAABI vabatahtlik, et sind päriselt kuulata

Vaimse tervise kohvikusse on oodatud kõik inimesed, kes tunnevad, et nad soovivad jagada oma vaimse tervise muresid ja saada infot abivõimaluste kohta.

Korras küttesüsteem ja õiged kütmissvõtted hoiavad kodu tuleohutuna

Sügise saabudes hakkavad sajud ja pliidiid taas iga päev tööle. Enne esimese tule tegemist tasub veenduda, et küttesüsteem on puhas ja korras ning küttesüsteemi järgitakse ohutuse nõudeid. Nii saab ennetada olukordi, kus ülekuumenenud ahi, tahm või korstnasse kogunenud pigi põhjustab tulekahju.

Lääne päästkeskuse ohutusjärelevalve büroo tiimijuhi Jaak Jaanso sõnul on üks tõsisemaid ohte korstnas süttiv tahm ja pigi.

„Korstnas tekkinud põlemine lõhub kütteseadmeid ning prague kaudu võib tuli kiiresti hoonesse levida. Seetõttu on oluline küttesüsteem enne kütteperioodi üle kontrollida ja vajadusel lasta see korda teha,“ ütleb Jaanso.

Korterelamus peab kutseline korstnapühkija küttesüsteemi puhastama igal aastal. Eramajas võib omanik küttesüsteemi puhastada ise, kuid vähemalt kord viie aasta jooksul peab seda kontrollima ja puhastama kutseline korstnapühkija.

Kutselise spetsialisti leiab päästeameti küttesüsteemide portaalist. Korstnapühkija kutsesüsteemi olemasolu saab

kontrollida veebilehelt [Kutse-register.ee](https://kutse-register.ee).

Küta kuivade puudega ja väldi ülekuutamist

Tuleohutuse seisukohalt on oluline ka see, mida ja kuidas ahjus põletatakse. Küta kuivade puudega ning väldi ahju ülekuutamist. Märg puit põleb kehvemini, tekitab rohkem tahma ja pigi ning vähendab küttesüsteemi kasutegurit.

Kui ahi on mitu päeva kütmata olnud, tasub alustada väikese tulega, et küttesüsteem ja korstnalõõr soojeneksid järk-järgult.

Külma ahju tee väike tuli

„Külma jahtunud ahju ei tasu kohe suure tulega kütta. Kõigepealt võib teha väikese tule, näiteks paberi ja pillastega, et korstnalõõr eelsoojendada. Liiga suur tuli võib külma ahju kahjustada,“ selgitab Jaanso.

Puud võiksid koldes olla laotud nii, et nende vahel jääks õhule ruumi, ning korraga ei tohiks täita kollet rohkem kui umbes kahe kolmandiku ulatuses. Puud on soovitatav süüdata pealt, sest nii tekib vähem suitsu ja põlemine on puhtam. Päästeameti soovitatav kasutada

võimalikult ühtlase läbimõõduga halge.

Kütamise ajal peab siiber olema täielikult avatud ning koldeesse peab jõudma piisavalt õhku. Kui tuli on põlenud ja alles on hõõguvad sõed, tuleb need läbi segada ning oodata, kuni need on täielikult kustunud.

Siibrit ei tohi sulgeda liiga vara. Kõige ohutum on seda teha siis, kui sõed enam ei hõõgu ja on täiesti tumenenud.

Samuti peab ruumis, kus kütteseadet kasutatakse, olema piisav õhu juurdevool. Kui ahi hakkab suitsu sisse ajama või tõmme muutub kehva, võib see olla märk sellest, et küttesüsteem vajab puhastamist või kontrollimist.

Ahi ei ole mõeldud prügi põletamiseks

Küttekoldesse ei tohi panna olmejäätmeid, näiteks kilekotte, plastikut, piimapakke ega muud prügi. Nende põletamine suurendab korstna tahmumist ja pigistumist, võib kahjustada kütteseadet ning suurendab tahma- ja pigipõlengu ohtu. Kui plaanid ahju, pliiti või kaminat ümber ehitada või välja vahetada, tasub enne tööde alustamist nõu pida kutselise pottsepa.

Lisaks tulekahjuohule tuleb küttesel mõelda vingugaasile. Vingugaas on lõhnatu, värvitu ja väga mürgine ning seda ei ole võimalik inimese meeltega tuvastada. Seetõttu on vingugaasiandur kütteseadmega eluruumis oluline ohutusvahend.

„Kõige lihtsam viis tulekahju ennetada on hoolitseda selle eest, et küttesüsteem oleks tehniliselt korras, regulaarselt puhastatud ja õigesti kasutatud,“ rõhutab Jaanso.

Korras küttesüsteem, õiged kütmissvõtted ning töökorras suitsu- ja vingugaasiandur aitavad muuta kodu kütteperioodil turvalisemaks.

Lisainfo küttesüsteemide ohutu kasutamise kohta saab [päästeameti veebilehelt](https://paasteameti.veebilehelt) ja [päästeameti portaalist](https://paasteameti.veebilehelt). Küsimuste korral saab nõu küsida riigiinfo telefonilt 1247.

Lisainfo:

Tänavu esimese kaheksa kuuga on Saare maakonnas põlenud seitse kodu ja tulekahjudes hukkunud kolm inimest.

Päästeameti andmed 17. septembri 2026 seisuga.

Anu Villmann

päästeameti Lääne päästkeskuse kommunikatsioonijuht

Erahuvikoolid ja spordiklubid saavad taotleda toetust

Saaremaa vallas tegutsevad erahuvikoolid ja spordiklubid, kelle tegevus on seotud 7–19-aastastele lastele ja noortele huvihariduse pakkumisega, saavad taotleda huvihariduse toetust. Toetuse taotlemine toimub Saaremaa valla iseteeninduskeskkonnas <https://iseteenindus.saaremaaavald.ee/>.

Taotlusi järgnevas kalendriaastaks antavale toetusele saab esitada alates 10. oktoobrist kuni 10. novembrini 2026. Toetust antakse sihtotstarbeliselt esmajärjekorras treenerite ja juhendajate tööjõukulude ja õppevahendite soetamiskulude katmiseks. Kui treenerite ja juhendajate tööjõukulude ja õppevahendite soetamiskulude katmine on tagatud, siis võib toetust kasutada võistlustel osalemise, informatsiooni vahendamise, osavõtutasude ja metoodiliste materjalide koostamise kulude katmiseks.

Erahuvikool või spordiklubi on kohustatud esitama oma andmed Saaremaa valla huvihariduse registrisse SV-HUVIHUNT. Täpsem info taotlejale Saaremaa valla kodulehel <https://www.saaremaaavald.ee/huviharidus>.

Vallavalitsus kinnitab toetuse suuruse ja toetatavate laste arvu pärast 2027. aasta vallaeelarve vastuvõtmist.

2026. aastal toetatakse erahuvikooli ja eraõiguslikke spordiklubi 150 000 euro ulatuses. Taotluse esitanud ja toetuse saamiseks kvalifitseerunud 18 huvitegevuse pakkuja juures treenib ja osaleb õpetegevuses 1150 toetuse kriteeriumitele vastavat Saaremaa valla last. Toetust makstakse riikliku lisatoetuse vahendite arvel ja eesmärgiks on parandada noorte huvihariduse ja -tegevuse kättesaadavust ning pakkuda noortele mitmekesisemaid osalusvõimalusi.

Täiendav info:

Anne Pöder, hariduse ja noorsootöö peaspetsialist, tel 5887 6450, e-post: anne.poder@saaremaaavald.ee.

Anne Pöder

hariduse ja noorsootöö peaspetsialist

Uued arenguvõimalused Saare maakonna haridusvaldkonnale

Saare maakonna haridusvaldkonda jõuab lähiajal mitu uut koolitus- ja arenguprogrammi, mille eesmärk on toetada õpetajate professionaalset arengut, tugevdada alustavate õpetajate toimetulekut ning pakkuda lasteadele ja koolidele praktilisi tööriistu laste arengu toetamiseks.

Üks olulisemaid algatusi on õpetajakutse taotlemiseks ettevalmistav mikroraadiprogramm „Tõendus põhinev õpetamine ja õpetaja professionaalne areng“. See on magistriõppekava alusel kohandatud programm, mis arvestab kohalike vajadusi ning võimaldab õppida töö kõrvalt. Programmi eesmärk on toetada praktiseerivate õpetajate professionaalset arengut, teaduspõhiste õpetamisoskuste kujunemist ning õpetajakutse taotlemiseks vajaliku portfoolio koostamist. Õpinäiteid käigus täidetakse arengumappi, mis aitab analüüsida ja tõendada kutsestandardis kirjeldatud pädevusi. Mikroraadiprogramm algas tänavu augustis ning kestab järgmise aasta augustini. Kolmest ainekursusest koosnevat programmi korraldab Tallinna Ülikool ja õppima on asunud 27 õpetajat.

Teine oluline tegevus on alustavatele õpetajatele mõeldud supervisiooniprogramm, mis pakub tuge õpetajatöö esimestel aastatel. Programm aitab oma töökogemusi mõtestada, jagada kolleegidega rõõme ja muresid ning leida lahendusi igapäevastele olukordadele klassiruumis. Kohtumised toimuvad Saaremaal kord kuus ning programmi korraldab lihtsakeha MTÜ Nõustamiskeskus Sotsiaalne Kaasatus.

Professionaalne supervisioon toetab õpetajate toimetulekut keerulistes tööolukordades ning aitab kaasa sellele, et noored õpetajad püsiks erialal kauem. Programmi kohtumised algavad 2026. aasta oktoobris ja toimuvad kord kuus kuni 2027. aasta kevadeni. Kokku saadakse kaheksa korda. Programmis osalevad õpetajad, kes on haridusasutuses töötanud kuni kolm aastat.

„Räägime lastest“ metoodikal põhinev koolitus keskendub laste vaimse tervise toetamisele ja koostööle lapsevanematega. Koolitus annab haridustöötajatele teadmised ja tööriistad, mis aitavad varakult märgata laste võimalikke murekohti ning toetada peresid hinnanguvaba ja koostöist suhtlemist kasutades. Koolitus algab oktoobris ning sisaldab nelja kohtumist. Koolitajaks on Ann Aosaar, Saaremaa toetava hariduse keskuse HEV-koordinaator ja MTÜ Peaasi koolitaja.

Teine lasteadele mõeldud tegevus on ennetusprogramm „Seikluste laegas“, mis keskendub laste tervisekäitumise kujundamisele. Programmi käigus omandavad õpetajad praktilised meetodid ja tööriistad, mis aitavad suunata lapsi tervislikumate valikute poole ning toetada liikumis-, toitumis- ja üldiste heaoluharjumuste kujunemist. Programmis osalenud õpetajad saavad omandatud teadmisi ja kogemusi jagada ka oma kolleegidega, et programmi mõju jõuaks võimalikult paljude lasteni.

Tegevuste eesmärk on toetada maakonna haridusvaldkonna spetsialiste, olenemata nende staažist. Programmid toetavad õpetajate arengut, tugevdavad haridusasutusi ja loovad lastele paremaid arenguvõimalusi. Lõppkokkuvõttes võivad sellest lapsed, keda toetavad pädevad ja motiveeritud õpetajad.

MATA suurprojekti „Täiend- ja ümberõppeks võimaluste loomine Saare maakonnas“ jätkutegevuse projekt „Tegevused spetsialistide puuduse leevendamiseks Saare maakonnas 2026–2027 a“ viiakse ellu regionaal- ja põllumajandusministeeriumi toel.

Mullu selgus, et selliste arenguvõimaluste vastu on Saaremaal suur huvi. Kuna mandril toimuvatel koolitustel osalemist piiravad sageli vahemaa ja kulud, on eriti väärtuslik, et programmid jõuavad Saaremaale ning toetavad õpetajate arengut kodumaakonnas. Loodame aktiivset osavõttu ja kasu kogu maakonna hariduselule.

Viktorija Bubukin
haridusasutuste arendusnõunik

Teekond abini: kes on inimese kõrval sotsiaalsüsteemis?

Kui inimene või tema lähedane vajab igapäevaelus rohkem tuge, võib tekkida küsimus, kelle poole pöörduda ja millist abi on võimalik saada. Vaatame lähemalt Saaremaa sotsiaalvaldkonna spetsialistide ülesandeid ja rolle inimese toetamisel.

Sotsiaaltöö eesmärk on toetada inimesi ja peresid, kes vajavad abi toimetulekul. Abivajadus võib olla seotud näiteks majandusliku olukorra, tervise, vanuse või sotsiaalse toimetulekuga ning olla ajutine või pikaajaline. Saaremaa vallas toetavad inimesi sotsiaalvaldkonna töötajad: sotsiaaltöõspetsialistid, kodu-

hooldajad, isiklikud abistajad, tugiisikud ja teised spetsialistid.

Sotsiaaltöös on oluline koostöö. Sotsiaaltöõspetsialist aitab leida inimese vajadustele kõige sobivama lahenduse ning teenuseosutaja aitab selle koostöös inimesega igapäevaelus toimima panna. Kõige olulisem on inimese ise ning tema vajadused, soovid ja võimalused.

Sotsiaaltöõspetsialist on inimese jaoks sageli esimene kontakt, kui tekib vajadus sotsiaalabi või teenuse järele. Tema ülesanne on kuulata, nõustada ja hinnata inimese või pere abivajadust ning aidata leida sobiv lahendus. Töös lähtutakse eelkõige inimese

vajadustest ja huvidest, samuti kehtivatest seadustest ja õigusaktidest. Abivajaduse hindamisel arvestatakse inimese tervist ja tegevusvõimet, elukeskkonda, majanduslikku olukorda, lähedaste võimalusi ning muid toimetulekut mõjutavaid asjaolusid.

Sotsiaaltöõspetsialist korraldab ja koordineerib inimesele vajalikku abi tema toimetuleku toetamiseks. Kui sobiv teenus on leitud ja korraldatud, toimub igapäevane koostöö juba vasta-va teenuse osutajaga. Sotsiaaltöõspetsialist jääb aga inimese jaoks kontaktiks ka edaspidi. Kui olukord või abivajadus muutub, saab tema poole uuesti pöörduda. Inimese tagasiside aitab hinnata, kas saadud abi vastab tema vajadustele ja toetab toimetulekut.

Koduhooldaja toetab inimest tema kodus ja aitab tal igapäevaeluga toime tulla. Eesmärk on aidata inimesel võimalikult kaua oma kodus iseseisvalt ja turvali-

SOTSIAALTÖÖTAJAD:

	Telefon	Tööpiirkond
• Sotsiaaltöötaja	524 6243	Kuressaare
• Aina Prei	5386 1279	Orissaare ja Põide
• Aili Ansper	527 7734	Kuressaare, Kaarma
• Kadi Nellis	5915 1409	Kuressaare, Kaarma
• Tiia Jäärats	506 8253	Kuressaare
• Maret Martson	5301 3374	Kaarma
• Helina Ehanurm	5343 6289	Leisi
• Pille Toomsalu	529 6067	Kärja ja Lümada
• Kaire Toomson	5910 8403	Torgu ja Salme
• Juta Sepp	5191 2715	Mustjala ja Kihelkonna
• Kristina Kauber	5450 2187	Valjala ja Laimjala
• Kairi Nuut	5332 7274	Pihla
• Anne Arro		

selt hakkama saada. Abi võib olla vajalik näiteks toidu ja ravimite hankimisel, kodu korrastamisel, asjaajamisel või isiklikus abistamises, näiteks pesemisel.

Isiklik abistaja toetab inimest, kes vajab erivajaduse tõttu füüsilist kõrvalabi. Abistaja aitab inimesel liikuda, enda eest hoolitseda, õppida, töötada, asjaajamisi korraldada või osale-

da muudes ühiskonnaelu valdkondades. Isiklik abistaja lähtub oma töös konkreetse inimese erivajadusest ja tema antavatest juhistest. Inimene otsustab ise, mida ja kuidas ta oma elus teha soovib, isiklik abistaja aitab tal seda ellu viia.

Tugiisik aitab inimesel paremini toime tulla olukordades, kus ta vajab juhendamist,

motiveerimist või julgustamist. Tugiisik saab toetada igapäevaelu korraldamisel, kohustuste täitmisel, asjaajamisel ja suhtlemisel ning aidata kujundada iseseisvaks toimetulekuks vajalikke oskusi. Eesmärk ei ole teha inimese eest kõike ära, vaid aidata tal samm-sammult iseseisvamaks saada.

Kui igapäevaelus toimetulek vajab tuge, tasub pöörduda Saaremaa valla sotsiaaltöõspetsialisti poole. Inimene ei pea ise teadma, millist teenust või abi tal vaja on. Piisab sellest, kui ta räägib oma olukorrast. Sotsiaaltöõspetsialist aitab välja selgitada, millist tuge on vaja ja milline lahendus võiks kõige paremini sobida. Kuna iga inimene ja tema olukord on erinev, peab ka abi lähtuma tema tegelikest vajadustest ja võimalustest.

Merilin Nõör

sotsiaalhoolekandeteenistuse juhataja

- Sotsiaaltöõspetsialist hindab abivajadust, nõustab ja korraldab abi.
- Koduhooldaja aitab inimesel kodus igapäevaeluga toime tulla.
- Isiklik abistaja aitab inimest tegevustes, kus ta vajab füüsilist kõrvalabi.
- Tugiisik toetab, juhendab ja motiveerib.

Sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonna võrgustik tugevdab ühist tegutsemist

Seoses projektiga „Inimeskse hoolekande- ja tervishoiusüsteemi koordinatsioonimudeli rakendamine ja ettevalmistused TERVIKu loomiseks Saare maakonnas“ toimuvad Kuressaare haiglas regulaarselt kord kvartalis võrgustikukohtumised.

Võrgustiku eesmärk on arutada teemade üle, mis puudutavad koostööd sotsiaal- ja tervishoiuga ning vajadusel sõlmida koostööd toetavaid kokkuleppeid.

Aastate jooksul on omavahelisi kokkuleppeid sõlmitud juba omajagu ja need on kindlasti parandanud ning tugevdanud osapoolte vahelist koostööd. Samuti on kohtumistel kasutatud kvisiooni mudelit, et leida lahendusi ja teha vajalikke kokkuleppeid koostöö toetamiseks.

Kui mõne teema või küsimu-

se üle tuleb teiselt asutuselt või spetsialistilt tööks vajalikku infot juurde küsida, kutsutakse kohtumistele asjatundlikke küllalisi.

Nii on kohtumisel osalenud näiteks andmekaitseinspektsiooni esindajad. Selle sügise esimesele kohtumisele oli kutsutud eestkostepetsialist, kes tutvustas põhjalikult kõigile võrgustikuliikmetele eestkoste seadmist puudutavaid tingimusi, dokumentide esitamise vajadust. Lisaks selgitas ta eestkostja kohustusi ning igapäevatööd, kui eestkoste on juba inimesele seadud.

Koostöökohtumised on äärmiselt vajalikud, et võrgustikuliikmete ühine eesmärk toetada meie kogukonna inimesi saaks üheskoos täidetud!

Eliis Paimre
võrgustikujuht

Sotsiaalvaldkonna töötajad aitavad inimestel leida nende vajadustele sobiva toe, et tulla igapäevaeluga paremini toime ja säilitada võimalikult suur iseseisvus. FOTO: erakogu

VÕRGUSTIKUKOHTUMISEL SOTSIAAL- JA TERVISHOIUVALDKONNA ESINDAJATEGA KOHTUVAD OMAVAHEL JÄRGMISTE ASUTUSTE ESINDAJAD JA ERINEVATE OSAKONDADE VASTUTAVAD TÖÖTAJAD:

Kuressaare haigla, Kuressaare hoolekanne, Kuressaare perearstikeskus, Muhu vald, Ruhnu vald, Saaremaa vald, politsei ja piirivalveamet, sotsiaalkindlustusamet, Saaremaa ohvriabi, Pärnu kriminaalhooldusosakonna Kuressaare esindus ja Saaremaa toetava hariduse keskus.

Sügise saabumine kalmistutel toob kaasa lehtede koristuse ja ühise hoolitsuse

Peagi jõuab kätte taas sügis ning koos sellega algab ka lehtede langemise periood. See aga tähendab, et suur töö ootab meid ees eelkõige kalmistutelt lehtede koristusega. See on meie jaoks üks intensiivsemaid tööperioode, sest lühikese ajaga tuleb teha ära suur töö kõikidel meie valla 32 kalmistul, mida pindalalt on ühtekokku rohkem kui 60 hektarit.

Nii nagu varem, kutsume ka sel perioodil üles hauaplatside hooldajaid liituma sügistöödega, et hingedepäevaks (2. november) oleksid kalmistutel suuremad tööd lõpetatud.

Meenutame, et oma lähedaste hauaplats ja selle ümbrus tuleb inimestel endil korras hoida.

Ikka ja jälle tuleb meelde mõned juba korduvalt kirjutatud

põhitööd hauaplatside omanikele ja kalmistu külastajatele:

- Sügisel lehekoristusel ei tuleks jääda ootama, et kalmistu haldaja teie lähedaste hauaplatsilt ja selle ümber lehed koristab – see töö tuleks siiski ise ette võtta.
- Pühadeajal küünalde viimine kalmistule on ilus traditsioon, kuid palume need küünlad põlemise lõppes ka haualt ära

korjata – tänane suur mure on, et tuul ja linnud veavad need kiirelt laiali nii mööda kalmistut kui ka ümberkaudsetele kinnistutele.

- Kalmistude prügikonteinerid ei ole mõeldud koduse olmeprügi ega vanade värvipurkide jaoks.
- Samuti palume lehti, kuivatatud lilli, istutusmulda ja teisi biolagunevaid jäätmeid mitte visata kalmistu prügikonteine-

ritesse, vaid viia selleks ette nähtud ladustamiskohta.

- Rohu kasvamise perioodil palume hauaplatside hooldajatel muru niita/trimmerdada ka oma platsi ümber poole meetri ulatuses.
- Kui on vajalik kalmistul sõita autoga (näiteks hauakivide transport) palume eelnevalt kindlasti ühendust võtta kalmistuvahiga,

kelle kontaktid saab valla kodulehelt.

- Ka urnimatus tuleb kooskõlastada kalmistuvahiga, kelle kontaktid saab valla kodulehelt: Saaremaa.vald.ee/kalmistud

Lõpetuseks soovime kõigile ilusat sügise saabumist, nautigem lehtede langemise värvikirevust ning ärgem unustagem hoolitsemast lähedaste viimse puhkepaiga eest.

Saaremaal kaardistatakse vähipatsientide toe ja info vajadusi

Saaremaal toimub tänavu maist oktoobrini arendusprojekt, mille eesmärk on selgitada välja, kuidas aidata vähipatsientidel ja nende lähedastel jõuda lihtsamini vajaliku info, tugi- ja teenuste ja kogemustajutani. Projekti veab Onkoloogika MTÜ koos partneritega ning Saaremaa on üks piirkondadest, kus selgitatakse välja inimeste vajadusi ja katsetatakse võimalikke lahendusi.

Vähidiagnoos mõjutab inimese elu palju laiemalt kui üksnes haiguse ravi. Lisaks arstiviisitiidele ja ravile võib inimene vajada tuge töö- ja pereelu korraldamisel, majanduslike küsi-

muste lahendamisel või vaimse heaolu hoidmisel. Tihti tuleb ka lähedastel toime tulla uue ja keerulise olukorraga. Paljudel tekib küsimus, kust leida usaldusväärset infot, millist abi on võimalik saada ning kelle poole oma murega pöörduda. Vajalik teave ja tugivõimalused võivad olla eri kohtades, näiteks haiglas, perearsti juures, omavalitsuses, patsiendiorganisatsioonides või internetis. Kõigi nende võimaluste vahel orienteerumine ei ole alati lihtne.

Saaremaa on projekti jaoks oluline piirkond, sest osa ravist ja toest on võimalik saada koha-

peal, kuid eriarstiabi tähendab paljudele sõite mandrile. Haiglast koju jõudes ei pruugi küsimused veel lõppeda. Kuidas tulla toime ravi kõrvaltoimetega? Kust leida vaimset või sotsiaalset tuge? Millised võimalused on olemas Saaremaal? Kas on võimalik rääkida kellegagi, kes on samalaadse kogemuse läbi teinud?

Projekti käigus uuritakse, millistes kohtades muutub vähipatsiendi teekond inimese jaoks keeruliseks või katkeb. Samal ajal kaardistatakse Saaremaal juba pakutavaid teenuseid ja tugivõimalusi, et need oleksid edaspidi paremini leitavad ning

inimestele lihtsamini kättesaadavad.

Lahendusi otsitakse koos kohalike inimestega

Patsientide ja lähedaste kogemusi aitavad arendustöösse tuua Saaremaa vähiühing ning teised kohalikud partnerid. Saaremaa vallavalitsus aitab kaardistada kohalikke sotsiaal- ja tugiteenuseid. Projekti on kaasatud ka tervishoiuteenuse osutajad, patsiendi- ja tugiorganisatsioonid ning teised valdkonna partnerid. Intervjuude, kaardistuste ja lahenduste katsetamise käigus otsitakse vastuseid mitmele olu-

lisele küsimusele. Näiteks sellele, millist infot vajatakse kõige rohkem, kuidas võiks inimene jõuda talle sobiva teenuseni ning millal võiks abi olla kogemustajutast või digitaalsest keskkonnast.

Valmis lahendust ei puüta inimestele lihtsalt ette anda. Edasised otsused tehakse selle põhjal, mida patsiendid, lähedased ja valdkonna töötajad ise vajalikuks peavad.

Saaremaa kogemus aitab hinnata, millised lahendused võiksid tulevikus sobida ka teistesse Eesti piirkondadesse. Arendatav digiplatvorm ei asenda arsti, õde, sotsiaaltöötajat ega olemasole-

vaid tugiorganisatsioone. Selle eesmärk on aidata inimesel eri võimaluste vahel paremini orienteeruda ning jõuda õigel ajal vajaliku info, teenuse või inimeseni.

Projekt haakub ka Saaremaa valla arengukava 2025–2035 eesmärkidega, mille hulgas on kogukondade kaasamine, uuen- duslike lahenduste rakendamine ja digiteenuste arendamine.

Digiplatvormi arendatakse sotsiaalministeeriumi heaoluh- noloogiate programmi toel. Programmi viivad ellu Tehnopol, Eesti kunstiakadeemia ja Civitta ning kaasrahastaja on Euroopa Liit.

KULTUURI- JA SPORDISÜNDMUSED

ASTE

ASTE RAHVAMAJA

- 23. oktoobril kell 19 „Luu-le-juttude õhtu“ Tõnu ja Pääru Ojaga.
- 30. oktoobril kell 20 sügispidu „Stiilikas mõrvamüsteerium“, laval Kurjad Plaanid, DJ Peeter Kukk ja juurdlust juhib Jürgen Gansen.
- 5. novembril kell 19 Kristjan Sarve autorikontsert „Tulen läbi südame“.

KARJA

KARJA RAHVAMAJA

- 25. oktoobril kell 11–13 seikluslik lastepäev. Lapsi ootavad ees vahvad liikumismängud ja lõbus aarete jaht. Oodatud lapsed 4. eluaastast.
- 19. novembril kell 19 Indrek Taalmaa *stand-up* „Lood elust enesest“. Eelmüügipilet 20 €, kohapeal samal päeval 25 €. Info tel 5854 1614 (Lii)

KIHELKONNA

KIHELKONNA RAHVAMAJA

- 16. oktoobril kell 20 sügisene tantsupidu koos ansambliga Cantare, pilet Fienta.com ja kohapeal 20 €. Broneeri laud 527 0436
- 21. oktoobril kell 14 Eakatele „Lustlik luulelõuna“, külas hobiafotograaf ja luuletaja Juli Suvi, kohvilaud 5 €, eelbroneeringuga 527 0436
- 12. novembril kell 19 Viljandi Seasaare Teater etendab komöödiaetendus „Kadunud La Manche'i kohal“, pilet 12 €

KÄRLA

KÄRLA RAHVAMAJA

- 22. oktoobril kell 19 kontsert Eesti popmuusika ajaloost. Kaastegevad Robert Linna, Rainer Michelson ja Anne Mari Saks.
- 30. oktoobril kell 14 animafilm „Lydia ja Tormilaeva saladus“
- 30. oktoobril kell 18 komöödiafilm „Seatapp“
- 5. novembril kell 19 Kärla näite seltsi etendus „Kui kõlab koputus“

LAIMJALA

LAIMJALA RAHVAMAJA

- 22. oktoobril kell 19 Salme Vallateatri etendus „Leskede kadunud maailm“. Pilet kohapeal 10 €

LEISI

PÄRSAMA RAHVAMAJA

- 21. oktoobril kell 18–20 laumängude õhtu lastele.
- 24. oktoobril kell 20 tantsuõhtu Marju Länikuga. Uksed avame kell 19. Info 53977524.
- 12. novembril kell 19 Thule Teatri etendus „Isa“. Pilet 10€.

LÜMANDA

LÜMANDA RAHVAMAJA

- 19.–25. oktoober rahvamajade nädalal üritused lastele ja noortele. Lisainfo Saaremaa Kultuur-Lümanda rahvamaja Facebooki lehel.
- 4. november kell 19 Thule teater Florian Zelleri „Isa“.
- 6. novembril kell 19 Lümanda rahvamaja 40. juubelipidu. Kontsert-etendusel astuvad üles rahvamaja taitlejad, Lümanda lasteased ja kool ning üllatusesinejad. Tantsuks mängib Nedsaja Küla Bänd.

MUSTJALA

MUSTJALA RAHVAMAJA

- 13. oktoobril kell 19 Thule Teatri etendus „Isa“, pilet 10 €
- 22. oktoobril kell 19 huulepalsami valmistamise töötuba lastele ja noortele
- 23. oktoobril kell 18 lima meisterdamise töötuba lastele ja noortele
- 23. oktoobril kell 19 ehete meisterdamise töötuba lastele ja noortele

- 14. novembril kell 18 hingedeaja kontsert koos Paul Neitsoviga, pilet eelmüügist 20 €

SANDLA

SANDLA RAHVAMAJA

- 8. oktoobril kell 19 „Kino-kohvik“, filmiks uus kodumaine komöödia „Seatapp“. Avatud kohvik. Pääse 6 / 5 € kohapeal.
- 16. oktoobril kell 19 Salme Vallateatri etendus Janno Puusepp „Missioon“. Lavastaja Maire Sillavee. Pääse 7 € kohapeal.
- 23. oktoobril kell 18–22, rahvamajade nädalal „Laste-õhtu“. Kokkame ja maitseme omatehtud suupisteid, kuulame muusikat ja tantsime ning mängime põnevaid mängu. Üritus on tasuta.
- 6. novembril kell 19 kontsert „Kadunud ehted“, Lembit Saarsalu, saksofon, Toivo Unt, kontrabass, Olav Ehala, klaver, Kristjan Mängel, löökpillid, Lea & Kaisa Gabral, vokaal. Kontserdii kuuleb Tõnu ja Uno Naissoo, Aarne Vahuri, Olav Ehala ja teiste heliloojate loomingut. Pääse 20 € ja 15 € (õpilased). Pääsmed müügil Sandla rahvamajas ja Fienta.com. Info tel 5302 5620

SALME

SALME RAHVAMAJA

- 20. oktoobril kell 11 ja kell 18 rahvamajade nädalal lastele ja noortele tasuta kinopäev. Filmid eri vanustele. Lisainfo tel. +372 5880 0656 ja FB Salme rahvamaja – Saaremaa Kultuur
- 23. oktoobril kell 18 rahvamajade nädalal lastele ja noortele sügisene peoõhtu. Lisainfo tel. +372 5880 0656 ja FB Salme rahvamaja – Saaremaa Kultuur
- 7. novembril kell 19 meeste-päeva suur pidu. Sügisõhtu, hea muusika, suurepärase seltskond ja meelde jäävad hetked! Salme rahvamaja avab ukseid kõigile, kes soovivad tähistada mees-
tepäeva väärikalt, lõbusalt ja suure peoga. Tantsumuusika eest hoolitseb armastatud ansambel Meie Mees, kelle hitid on aastaid eestlasi tantsupõrandale toonud. Õhtu juhib ja meeleolu hoiab kõrgel tuntut meelelahutaja ja DJ Mikk Saarela. Õhtu üks põnevam sündmus on Salme mees 2026 valimine, kus selgub publiku lemmik. Tule elu kaasa, hääleta ja saa osa erilisest hetkest! Peol on avatud kokteilibaar, kust leiab maitstavaid jooke kogu õhtu vältel. Soovi korral võivad seltskonnad oma peolaua ise katta. Palume kõigil pärast pidu ka oma laud korrastada, et saaksime üheskoos hoida rahvamaja meeldiva ja puhta. Oodata on meeleolukat pidu, head seltskonda ja palju positiivseid emotsioone! Piletid eelmüügis kuni 15. oktoobrini ainult 25 €. Alates 16. oktoobrist pilet 35 €. Laudade broneerimine ja lisainfo: +372 5880 0656 ja FB Salme rahvamaja – Saaremaa Kultuur

TARITU

TARITU RAHVAMAJA

- 22. oktoobril kell 16 vaimse kultuuripärandi päev, külas Epp Tamm ja Leelo Isadora Viita. Tasuta. Info 527 0436

TORNIMÄE

TORNIMÄE RAHVAMAJA

- 17. oktoobril kell 17 sügiskontsert: Maarja-Liis Ilus. Piletiinfo Tornimäe rahvamaja Facebookist.

VALJALA

VALJALA RAHVAMAJA

- 24. oktoobril kell 20 sügispidu ansambliga Melody show-tantsutrupp Emmes. Pilet 12 €.
- 7. ja 8. novembril kell 11–15 Valjala Fashion Weekend ehk kahe päeva kirbuturg. Esimene päev. Müügilaua broneerimine

tasuta. Avatud kohvik. Moedemonstratsioon.

- 13. novembril kell 19 Viljandi Seasaare Teater „Mees La Manchast“, komöödia. Pilet 12 €.
- 2. detsembril kell 19 Hanna-Liina Võsa ja Ooperkvar-tett Jõulumuusika. Pilet 20 € eelmüügis Valjala rahvamajas ja Fienta.ee–s kuni 25.11; hiljem ja kohapeal 25 €.
- 10. detsembril kell 11 kodus-te laste jõulupidu. Registreeri oma Valjala piirkonna laps peole valjala.rahvamaja@saarekul-tuur.ee
- 19. detsembril kell 20 jõulupidu ansambliga Õo Sinuga – disko DJ Andi Pärnoja. Pilet eelmüügist 25 €, samal päeval ja kohapeal 30 €.
- 31. detsembril kell 23 uueaastapidu DJ Retrokiirabiga Pilet 10 €

KURESSAARE

PÄEVAKESKUS

- 2. oktoobril kell 14 fotoring Tõnu Otstaveli juhendamisel
- 9. oktoobril kell 11 sasku, juhendab Helmut Säask
- 12. oktoobril kell 15 mälu-mäng, juhendab Helmut Säask
- 13. oktoobril kell 12.30 kunstiring edasijõudnud, kl.14 algajad, juhendaja Elja Parbus
- 14. oktoobril kell 13 „Elanik-konnakaitse mälu-mäng“ kor-raldab Henry Noah Mägi Lääne päästkeskuse ennetusbüroost
- 16. oktoobril kell 14 fotoring Tõnu Otstaveli juhendamisel
- 22. oktoobril kell 13.30 vest-lusring „Mis suvest meelde jäi?“ Elja Parbuse juhendamisel
- 23. oktoobril kell 11 sasku, juhendab Helmut Säask
- 26. oktoobril kell 15 mälu-mäng, juhendab Helmut Säask
- 29. oktoobril kell 13.30 lau-luring Alberti Uustulndi laulud Elja Parbuse ja Helle Salongi juhendamisel
- 30. oktoobril kell 14 fotoring Tõnu Otstaveli juhendamisel
- 31. oktoobril kell 19 tantsu-õhtu 50 +

RAEGALERII

- 17. oktoobrini näitus „Louis I. Kahn ja Alvar Aalto eramud. Paigad, mis teevad õnnelikuks.“
- 24. oktoobrist Triin Türrpuu näitus „Uduste pilkude aed“

KULTUURIKESKUS

- 30. oktoobrini kunstivõistluse „Saaremaa kunstiteos“ võistlus-tööde näitus

KURESSAARE TEATER

- 9. oktoobril kell 19 „Paljajalu pargis“
- 12. oktoobril kell 15 „Kivid sinu taskutes“
- 14. oktoobril kell 11 ja 13 Miksteater „Põialpoiss Nils Karlsson“
- 23. oktoobril kell 10 ja 11.15 teatribuss „Mia saladus“
- 24. oktoobril kell 19 „Paljajalu pargis“
- 25. oktoobril kell 17 RAAAM „Orgia“
- 27. oktoobril kell 19 „Abruka sõda“
- 28. oktoobril kell 19 Vaba Lava „Kuum suvi '93“
- 31. oktoobril kell 12 „Sipsik“
- 3. novembril kell 18 Südalinna Teater „Ta peab lahkuma/Oна должна уйти“
- 6. novembril kell 19 „Kivid sinu taskutes“
- 11. novembril kell 19 Impro Impeerium „Kriminull“
- 12. novembril kell 19 Sander Õigus „Kaksteist kuud“

KURESSAARE

KULTUURIKESKUS

- 9. oktoobril kell 18 kahe marimba kontsert „Maastikud“ Tanel-Eiko Novikov – marimba Heigo Rosin – marimba
- 14. oktoobril kell 19 tantsu-lavastus „Lift“ (Rumeenia), esi-tajad Deák Zoltán, Szekrényes László, Veres Nagy Attila
- 24. oktoobril kell 19 Robert Jürjendal 60 ja Weekend Guitar Trio 33

Saaremaa kolme päeva jooks juba 53. korda

Saaremaa kolme päeva jooks 2026 toimub 16.–18. oktoobrini ning pakub taas tõelist spordi-pidu nii osalejatele kui ka pealt-vaatajatele.

Põhivõistlus koosneb kolmest etapist, mille jooksul läbitakse maratondistants. 16. oktoobril Kuressaares: 10 km põhijooks, 2 km noortejooks. Võistluskeskus asub Nooruse kooli juures. Noortejooksu start on kell 16 ja põhijooksu start kell 16.30. Selle tõttu on suletud Kuressaare Kaevu tänav kell 12–18.30.

17. oktoobril Sõrve säärel:

16,195 km põhijooks, 3,24 km noortejooks. Võistluskeskus asub Iide külas. Noortejooksu start on kell 11.30 ning põhi-jooksu start kell 12.

18. oktoobril Kuressaares: 16 km põhijooks, 3,2 km noorte-jooks, finiš ja võistluskeskus asub ASA Spa ees. Noortejook-su start on Kuressaare Par-gi tänaval kell 10.30. Põhi- ja rahvajooksu start on kell 11. Seetõttu on suletud Pargi tänav kell 7–13.30. Samal päeval on kell 11–11.30 lühidalt suletud ka Lossi tänav. Lisaks toimub

kolm eri pikkusega distantsi-ga rahvajooksu: 3,2 km; 10,4 km ja 16 km. Võisteldakse 26 võistlusklassis, kokku seitsmes võistkondlikus arvestuses.

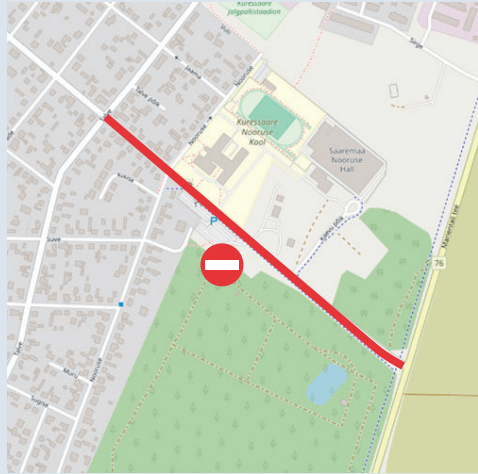
Täpsemad rajaskeemid ja muu info on leitav veebis www.saaremaajooks.ee Soovime vabatahtlikele ladusat ja rõõmsa-meelset sündmuse kulgemist ning jooksjatele kergeid jalgu, head tuju ja mõnusat energiat kogu rajaks. Olgu jooksupäevad täis sportlikku vaimu, ühist rõõmu ja ilusaid elamusi.

Korraldaja

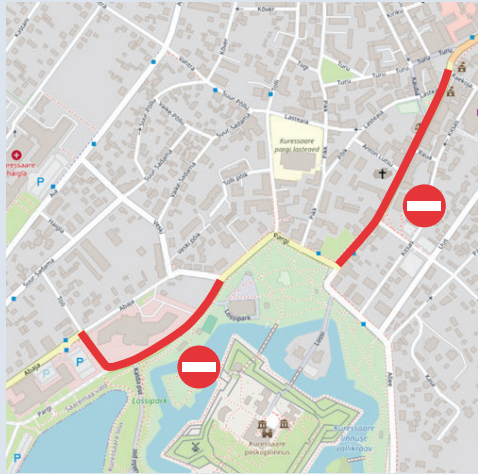
TÄNAVATE SULGEMINE 53. Saaremaa kolme päeva jooks

Ajutisi liiklusseisakuid reguleerivad politsei ja liiklusreguleerijad.

16. oktoobril on start kell 16 Nooruse kooli juurest. Kaevu tänav on suletud kell 12-18.30 (punane osa)

18. oktoobril on start kell 10.30 Pargi tänaval, mis on suletud kell 7-13.45 ja Lossi tänav kell 11-11.30 (punane osa)

saaremaajooks.ee

Hei Sina, heast meestelaulust lugupidav laulumees!

Siin on midagi just Sulle. 14. septembril alustas oma 54. hooaega Saaremaa meeskoor SÜM. Asjalikele meestele jätkub meie rivis alati ruumi. Oled alati oodatud, olgu Sul kõrgem või madalam hää. Kooris saab sinust vastavalt tenor või bass.

Mida on meil pakkuda? Eelkõige lahedat seltskonda, aga ka tahtmist heal tasemel laulda ja seda ka kuulajale pak-kuda. Teeme toredaid ühis-üritusi – perepäev, uue aasta vastuvõtt, tegelemine poiste-kooridega, ühiskontserdid ja -üritused paljude sõpruskoori-dega, laulupäevad ja laulupeod. Kindlasti osalame ka mõnel koorikonkursil. Nii ongi sel hooajal plaanitud ettevalmistus ja kevaden sõit Musta mere äärde Burgasesse (Bulgaarias) rahvusvahelisele koorikon-kursile. Juba on teada ka jõu-

lukontserdid nii Kuressaares kui ka Pärnus. Kevadel on au võrustada Taani vanimat meeskoori Kuressaares. Hooaja jooksul lisandub kindlasti veel nii mõndagi huvitavat.

Kui see loetelu Sind kuidagi kõnetas, tule julgel sam-mul Kuressaare muusikakooli esmaspäeval ja neljapäeval kell 18.30. Kui Sa ei ole varem kooris laulnud, ei ole see ta-kistus. Meie tublid dirigendid Ester Soe ja Mari Ausmees ai-tavad sind kiiresti järje peale. Häält aitab tänuväärselt seada Triin Ella ning igati on toeks ka kõrval olevad lauluvennad. Meie tegemisi näeb ka www.saaremaameeskoor.ee ja FB-s <https://www.facebook.com/saaremaameeskoor>

Meeskoor – see on elustiil! Kohtume kooriproovis

Tiit Aavik
SÜM-is 1989. aastast

Ahoi, Saare meremehed siin- ja sealpool ekvaatorit!

Saare Kaluri endised mere-mehed saavad kokku 12. detsembril Suures Tõllus.

käsitleb saarlastest mere-meeste eluolu, tööd ja seiklusi erinevatel meredel eelmise sajandi teisel poo-lel. Raamatute tellimine on alanud: Saaremaa Merekul-tuuri Seltsi arveldusarve on EE491010022030906003

TRÜKIARV: 14 700	TEOSTAJA: AS Postimees	TOIMETAJA: Marko Mägi
VÄLJAANDJA: Saaremaa	Grupp	Tel 5450 2329,
Vallavalitsus	TRÜKKIJA: AS Kroonpress	magi.marko@saaremaavald.ee
VALLAVALITSUSE INFOTELEFON: 452 5000. REKLAAMI TELLIMINE: 5351 2603, reklaammaakonnalehes@postimeesgrupp.ee		

◆ **SOODSAIMA HINNAGA
PRÜGI VASTUVÕTT**
Saaremaal

◆ **VANAMETALLI**
kokkuost

◆ **TASUTA
VANARAUATAKSO**

◆ **LAMMUTUSTÖÖD**

WWW.VANAMETALL.EE ☎ +372 5566 9921

Silmade kontroll ja prillide müük

kuivsilma test
silmarõhu mõõtmine
optilised päikesepriid

16. novembril alates kella 10-st
SAAREMAA ORISSAARE NOORTEKESKUSES
Etteregistreerimine (kell 9-16)
telefonil 5323 2454

Silmade kontroll 25 €, prillistjale TASUTA.

 Saaremaa Teataja

Reklaami tellimine

+372 517 5608

reklaammaakonnalehes@postimeesgrupp.ee

Aurigas
8.–10. oktoobril

AURIGA
AK GETMER

Rallyturg

TOIDULAUALE
sööki, jooki
suitsuliha ja -kala
pirukad, koogid, hoidised ja mesi
kuivatatud viljad ja pähklid
sibulad ja küüslauk

Sügiskollektsioonid naistele
mütsid, joped lastele
vetthülgavad laudlinad, voodipesu
ehet, lambavillatooted
sukad, sokid
loterii, kodukaubad jpm

Peaq

Škoda elektriline lipulaev. Loodud suurelt elamiseks.
Uus tipp ruumikuses, mugavuses ja
elektrilises sõidus on nüüd tellimiseks avatud!

- Saadaval nii viie- kui ka seitsmekohalisena
- Kuni 633 km elektrilist sõiduulatust
- Kahesuunaline laadimine
- Škoda suurim - kuni 935-liitrine pagasiruum
- Soojuspump hinna sees

Hind alates
49 990 €

Tutvu
hinnakirjaga:

Tutvu
mudeliga:

Škodat on peetud madalaimate ülalpidamiskuludega automargiks Kantar Emori
"Car Brand Health" uuringu põhjal aastail 2016–2026 ja hinnatud kõrgelt müügi
ja teenindusvõrgu, hinnataseme, kvaliteedi ning turvalisuse poolest.

WarmaAuto
Škoda esindus Kuressaares

Tallinna 82a, Kuressaare
Tel +372 453 0120